

Vostre, prout de l'atavisme

Jo ne he d' parò a vengut d'atavisme prout que l'atavisme hi arren
dinem:

- I ara, què?

I un he de dir:

- Bonet, prout de l'atavisme

Quand d'atavisme

ara, prout de l'atavisme

com d'atavisme

social, prout de l'atavisme

tote, prout de l'atavisme

grà, prout de l'atavisme

l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

prout de l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

d'atavisme

prout de l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

per d'atavisme

ara, prout de l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

- Ara, prout de l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

I ara, prout de l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

d'atavisme

ara, prout de l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

ara, prout de l'atavisme

VOSTES CREUEN EN L'ATAVISME?

B e p e s

Vostès, creuen en l'atavisme?

Jo no ho sé, però a vegades s'esdevenen coses que els que hi creuen diuen:

- I ara què?

I un ha de dir:

- Doncs potser tens raó.

Quant fa que hi ha socialisme? Els que porten comptes diuen que el mot sortí al carrer per la primera metitat del segle XIX. Ara, una cosa és l'invent d'un mot i l'altra l'existència de practicants del socialisme que ningú no pot negar ve de segles. Els primers ho eren tots de socialistes, quan tot era de tots. Fou el diantre del progrés que ho tirà en orris tot això, i vingué la propietat privada i, amb el temps, l'explotació de l'home per l'home i tot això durà anys i anys. I mirin el què són les coses, el progrés ha tornat a posar els socialistes a l'ordre del dia. Però sense aquells primers, i sense altres primers, diuen els atàvics, no hi hauria socialisme, ni inventors, ni grans metges, ni bones tiples lleugeres, ni biblioteques nacionals, ni la Telefònica, ni separatistes, ni Aliança Popular.

Ara, si tots els grans homes i dones d'avui és veritat que en són per una qüestió d'herència de passats remots, ja són figues d'un altre paner. Hi ha gent que ho creu. I quan algú, que de menut no era res, de cop es despenja trobant un nou planeta, els motors d'explosió, l'alfabet Morse, la teoria de la relativitat i les computadores, i ve i us diu:

-Es cosa d'atavisme o no és cosa d'atavisme això?

Un se sent inclinat a donar-li la raó.

I perquè els creients amb les transmissions de voluntats de passats avall fa segles sentides per gent actual no s'enfadin, és el motiu d'haver fet aquestes planes. Si és possible no s'han de donar disgustos a ningú i s'ha de mirar d'estar bé amb la majoria de convilatans, donar i rebre el "Bon dia" de tothom, que és una cosa que es deia anys endarrera a la vila de l'autor fos el passant de la mà que fos quan la vila tenia un cens de 7.000 convilatans i ens coneixíem tots, pobres i rics.

Si després d'haver llegit "VOSTÈS CREUEN EN L'ATAVISME?", no s'aclareix res, ens trobarem com abans de llegir-lo. Els que hi creuen hi seguiran anant a favor, els que no hi creuen hi seguiran anant en contra, i els que ni hi creuen ni hi deixen de creure seguiran essent neutrals. I nosaltres haurem fet un llibre més, i els que diuen que en portem una trentena de fets s'hi afinaran. Felicitat Any Nou a tothom!

Bepes.

PETITA HISTORIA DEL LLIBRE

Els primers, la clau de tot? 1
 Les gallines ja es trobaren fetes.
 El cas de les fulles de parra, invent dels pintors moderns.
 Es viu poc, no hi ha temps de res.
 Esperitistes.
 Els primers mots.

El rei Dalmau i el vice-rei Maura. 13
 Les dones tingudes a carta menys.
 Els primers guardonats: Conill, descobridor de la llet de vaca. Caminal, nomenat alcalde per ser el primer a presentar-se muntat a cavall. L'astrònom Faristol. Font d'Alba, gran capità. Blancanova, inventora dels petons a la francesa. Un Fabra. Setze jutges mengen fetge d'un penjat.

Les pors, abans de Pere sense Por. 18
 Conversa rei ~~Dalmau~~/vice-rei Maura.
 La possible primera conspiració. Les dones, fallen.
 Castanyer, el delator. La marca.
 - De dones, si el món ha estat ben fet, en trobarem pertot arreu.
 Els pintors rupestres es descuidaren de pintar gent que festegés?

Aparició de Gladiola. 29
 Enlluernada del vice-rei Maura.
 - Tu t'ho perds, foraster. Un pacte. El Montblanc. Les dones actuen d'escalfa-panxes.

Pas per la dolça França. 34
 Brillant acció del capità Font d'Alba. El vice-rei fuig amb tres dones. Gladiola exigeix el compliment del pacte el vice-rei Maura. Collell descobreix el mot amor. El vice-rei es compromet, quan trobi dones, a només dir-les-hi "passi-ho bé". Una terra de vi.

La companyia troba la mar. 43
 Tres trampes: l'aigua no és blava, és salada i té lloc un temporal. El cas de les pomes d'aor.

- D'aquest poble, quan n'hi hagi, se n'haurà de dir Figueres! 47
 Fonts. Les muntanyes de foc. L'Estany de Banyoles. Les veus de l'Estany. El senyor Barba i la Traviata, història trista. La fi d'una barba. El monstre de l'Estany.

De nou es fa camí.
Montserrat. Història d'un penitent.

64

Un lloc voltat de turons.
Uns allotjats que fan malcorreu. La gran batalla. Banderes.
- Ens batem amb dimonis!
Collell recomana aprofitar-se d'aquella anomenada. La fabulosa anada a Orient. Dones batalladores. La senyoreta Bertini, primera feminista. Un dinar que se'n parlà anys. Les dones venjadores.

67

Les amaçones.
Les dones varien de tàctica. Moxaines. Fets, al pas, de gent d'anomenada: Arsinoe, el cavall Pegàs, Salomé, les Muses, Leucotoe i el Sol, Teodora. Reines i vice-reines. Dos models de fidelitat, Colonna i Penèlope. Beatriu, Dulcinea, Mariagna Pineda, i d'altres. Què més volen, les dones?. El paradís mahometà. Divorcis.

84

La màquina universal.
La Venjança i els Set Pecats Capitals. Transmissions a través dels segles. Questions polítiques. Si això no és atavisme, ni mai!

97

Remei.
La noia que quan veia homes, plorava. Son pare, el senyor Nicolau, s'ha de vestir de dona si vol que la noia no plori. La gran solució de la metgessa Pineda: Un bany d'homes!. Remei, del tot guarida gràcies a la recepta de la metgessa, s'apunta d'infermera a un batalló de soldats.

113

Climent Bonmatí, fill del faroler del far de l'Illa.
Un element al qual les dones espantaven.
- Vaja, ja has vist dones!
Quan li toca fer el servei militar, va destinat al batalló de la bella Remei. Cues al dispensari. Les negatives del soldat Bonmatí. La gran caiguda. Remei, embenant-lo, acaba les benes del dispensari. Es trenca un silenci. Primeres manifestacions de la influència Gladiola-Maura. Llicenciament.
- Com ho havem d'arreglar, això?
- Marxant tots dos!

126

El far de l'Illa.
- Ací no veuré mai més cap dona que tu!
La guerra. El far es declara neutral, cosa, probablement, dictada per Gladiola-Maura. A dalt no s'accepta la neutralitat del far. Una apagada de llum amb conseqüències.

130

Un judici. Empresonament del soldat Bonmatí. Remei es mou aconsellada per Gladiola. L'enemic ho va agafant tot.
- Què en fem dels presoners?

La documentació presonera. Fenomenal actuació de Remei.

Les batalles del soldat Bonmatí suportades pel vice-rei Maura.

143

Un soldat inagafable, amb una acostada al mariscalat. Se li aconsella que a la frontera, per tal d'evitar complicacions internacionals, es deixi agafar. Primera fugida d'un camp de presoners.

La gran odissea de Remei, impossible sense la tutoria de Gladiola. Un hostal especial. El senyor Bernabé, que és dels uns, el senyor Julià que és dels altres i l'abat Cumelles, que a vegades fa de balança. Novnes de dos colors. Qui paga el dinar? S'acusa a l'abat d'haver fet desaparèixer un tanc. Remei descobreix el motiu del seu viatge, i amics i enemics li donen un cop de mà. L'hostal paga el dinar.

El camp de concentració.

159

El soldat Bonmatí s'havia escapat del camp. L'oficial Logi, l'home més ferit de l'exèrcit, davant del fet, desertar per anar a la recerca de l'escapat amb la senyora Remei.

L'escapada del camp.

164

Un salt de perxa magistral.

La Setmana de les Curses Pedestres.

- Pare, un home en calçotets!

167

Els cent quilos de la criada Martina. Conseqüències d'una caiguda escales avall. La criada Martina assalta el soldat Bonmatí amb greu perill d'ofec. El pastor Moreu. La venjança de Martina. Pacte amb Descamps, element dels altres. Descamps vol Martina per ell sol. Tracte Descamps-Bonmatí. Cap al Far de l'Illa.

Remei-Logi sobre la pista.

179

Gent sense calces. La Resistència. L'ex-oficial Logi es dóna compte que ha desertat per Remei. Ella vol trobar el seu faroler. Logi, si no hi ha més remei, vol trigar a trobar-lo.

El gran desengany de Descamps.

185

De nou a l'hostal del poble de l'abat Cumelles.

186

Tothom camí del Far de l'Illa. La trobada Remei-Bonmatí,

nova ferida a la col·lecció de l'amic Logi. Un ball que fa una ferida més. Fosc de pensaments. Una solució: la nova mobilització del soldat Bonmatí.

- Te la guardaré fins que tornis!

Encara més ferides al pobre Logi: Les onze cartes del soldat Bonmatí. L'honor d'un desertor. Logi compleix la promesa.

Postguerra.

196

Entre altres conseqüències internacionals, una de local, el part sèptuple de la senyora Remei. Problemes de les set noies, el part fou totalment de noies, a l'escola i a l'hora de festejar. Un altre matrimoni, el matrimoni Quatre, rep la visita de la senyora cigonya amb set paquets, tots xicotots. Casori general de les set noies Bonmatí amb els set nois Quatre. Hi ha qui diu que els problemes segueixen. I si el món rodés al revés?

De primers n'hi han hagut, diuen els savis, a molts llocs a la vegada, almenys uns primers que s'assemblaven, més o menys, deixant a part clenxes, corbates i mitjons, amb els que ara, contents o descontents, poblen illes i continents, voten o no voten quan hi han eleccions, llegeixen el diari, maten conills i festegen. Es possible que els savis tinguin raó, i també és possible que en tinguin els que declaren que aquells primers que diuen els altres savis eren uns primers que no tenien res a veure amb els que avui porten calces pels carrers, que eren uns elements que malgrat posseir grans caps anaven curts de cervell, que caminaven tombats endavant, sempre a punt de caure, que gairebé arrossegaven els braços, que tenien unes dents que no s'assemblaven en res amb les dents que la gent fa servir avui, que anaven pel món amb cara de pocs amics, o de cap i que no sabien fer res de res, que vivien i es morien i prou. I que existiren unicament perquè en un moment determinat fes l'entrada l'homo sapiens el qual ja arribà sabent tirar rocs, pescar i menjar pollastre. Però encara hi ha altres savis que sostenen que tots havem sortit de l'aigua, que un elefant prové d'una rata i que l'home, ja veuen l'home el qual amb el temps arribaria a ser president d'un consell de ministres, ve d'una membra de peix. Són coses dels savis aquestes i no ens hi podem batre amb els savis. Els savis són savis, ja se sap. Si no haguessin estat ells molta gent hagués rigut per sota el nas si se li hagués dit que s'afegirien mans i peus, que s'aniria a la Lluna, que vindria la televisió, que el món s'acabaria l'any mil i que es faria una bomba que ho arreglaria tot? Si encara hem de durar molt, qui sap si els nous savis, ara que sembla que n'hi ha molts, quins descobriments portaran a cap per tal de resoldre els grans problemes que té plantejats una part del món. Diem una part perquè n'hi ha una

que si pot anar bé a plaça cada dia, menjar torrons per Nadal i estrenar calces de tant en tant ja ho té tot entès. Els savis del futur hauran de treballar fort per la part que ni pot anar a plaça cada dia, ni menjar torrons per Nadal, ni estrenar calces. S'ha d'esperar que els nous savis tinguin sort i ens ho deixin tot arreglat. Altrament hi podria haver algú que amb tota la raó digués que si els savis no poden arreglar aquestes coses, tant per tant no valdria la pena que n'hi haguéssin de savis...

Dels que volem parlar ara, no eren els primers. Ja hi havia hagut gent, poca, però n'hi havia haguda, abans que ells. I ja hi havia ciutadans que havien descobert el foc per a fer-hi carn a la brasa, que tenien eines de metall, que es barallaven ells amb ells, que pintaven a les parets de les coves, i que anava pel món muntada a cavall. Si bé ells no eren els primers, eren abans de Cartago, dels faraons, del senyor Buda, de les primeres Olimpíades, de l'invent de la democràcia, del Mariscal Pétain, de la trobada de la penicilina i de l'inseminació artificial.

Com sempre hi havia gent pacífica i gent bel·licosa. Aquesta, convençuda ja al començament que contra la força no hi havia res a fer, passava el temps en un estat de guerra perpètu a costa de la gent pacífica la qual no parava de rebre copiosíssimament, fins que algú va dir: "Ja n'hi ha prou!", i s'hi tornà. Els establerts en un rodal el consideraven seu, i quan s'acostaven forasters guerristes, si els forasters eren més, fugien i, si eren pocs, s'hi tornaven. Fou en aquests primers epissodis que agafaren nom els cabdills i que es posaren les primeres pedres del generalat i a concedir medalles al mèrit militar.

No tothom tenia la mateixa traça a fer coses, i anys enllà succeïen les mateixes d'avui que no tothom pot cantar òpera, que no tothom és bo per a fer anar un ronyó bé, ni tothom excel·leix fent bons matrimonis. En els països freds la gent es movia i pensava de pressa, en els càlids dominava la indolència, el "Ja ho farem demà", o "Demà-passat", i, en els temperats hi havia de tot, gent activa i esquena-

drets, com sempre. La desigualtat entre els humans ha estat cosa de tota la vida. Que ningú s'atribueixi el mèrit d'haver-la inventada quan s'inventà el socialisme. I, malgrat aquesta desigualtat mil·lenària, sempre han sorgit flors de perer. Els senyors Homers, els senyors Sòcrates, els senyors Aristòtils, els senyors Alexandres, els senyors Jaumes, Peres i Ramons, els senyors Richelieus, els senyors Stradivarius, els senyors Lenins i els senyors Xarlots ho proven abastament. Aquestes flors de perer i altres han sorgit d'on menys es pensava i en llocs distints. No hi ha, que se sàpiga, cap país d'ençà que n'hi han, que hagi comptat enterament amb un cens de savis, de rics, de guerrers il·lustres, de metges d'anomenada o de dones tocades per la gràcia de la senyoreta Afrodita. Ara, a cada país, dels coneguts, de tant en tant surten homes i dones més ben dotats que el públic en general. I potser també en el Tercer Món s'hi poden ~~trobar~~ trobar autèntiques excepcions parant ballestes, caçant elefants o tocant el tabal, però aquestes activitats passen desapercebudes pel món i trigaran a conèixer-se. No se'n pot ser del Tercer Món es veu. Des del començament la igualtat absoluta no existeix. De sempre hi ha gent-enclusa i gent-martell. I ja se'n parlarà si arribem a ser tots comunistes. Per ara la igualtat només existeix quan es passa avall. I encara per segons qui és una igualtat relativa ja que hi ha qui sosté que al final hi haurà garbellada i seguirà la desigualtat.

Hi havia, doncs, desigualtat ja des del principi entre les diverses colles escampades pel món conegut. Hi havia elements que anaven a més, que mai en tenien prou, i altres que s'ho agafaven a la fresca. Aquestes dues maneres d'entendre les coses han portat que els descendents dels primers arribessin, amb el temps, a capitans d'indústria, a capitans generals, ~~de~~ banquers, galantejadors, pintors, sastres i mestres de cases, i els descendents dels segons no han passat d'anar a jornal, fer de soldats, anar blaus, errar matrimonis, anar a badar a les exposicions, haver-se de fer fer vestits i fer de manobre. I ara tothom demana la igualtat a crits. Es que pot ser igual un dentista que el

que es fa arrancar un queixal?. Un metge, que un malalt?. Un fiscal, que un condemnat?. Un comandant de marina, que un musclaire?. Un Don Joan, que un home de novenes?. Un rei, que un esmolet?. Un de dalt, que un de baix?. Un aixerit, que un ase? Un arquitecte, que un peó caminer? Un tinent-coronel, que un Congrés de Diputats?... Serà difícil a qui ho vulgui igualar igualar-ho bé tot això. I és que entre els de dalt i els de baix hi han les colles del mig encara, la classe mitja que se'n diu, aquesta classe mitja que un temps la solfejaven tant els de dalt com els de baix, però que ara sembla, d'ençà que tot puja, que a la classe mitja la solfegen més els de baix que els de dalt. Si tot segueix pujant i cada vegada més, sembla que és clar on parará la classe mitja. Però això encara ha de venir. No ens anticipem, no ens anticipem...

Els, els que durant una temporada seran els nostres amics, tampoc n'eren d'iguals. I ja disposaven d'alguna d'aquelles flors de perer que dèiem. Al començament hi hagué gent entestada amb parlar amb els animals. D'això en tingueren la culpa els lloros. Quan els homes van sentir que els lloros deien coses, les coses que deien els homes, que àdhuc cantaven, tocaven tambors i xisclaven com les dones, qui és que no s'hagués pensat que si ho feien els lloros no ho podien fer els altres? Ja veuran, avui ja se sap els animals que parlen i els que no, però ells començaven... Ha estat fent i refent proves i més proves que s'ha arribat a l'àlgebra superior i a guanyar campionats de golf! Ells comprovaren que si bé els animals escollits no podien recitar versos de memòria, emetien diversos sons: els gossos guissaven; els pollastres cantaven; els ocells refileaven; els cavalls renillaven; els bens belaven; els ases bramaven i els gats miolaven, però no deien les coses que els homes volien que diguéssin. Sí, amb temps i paciència, els gossos entenien perfectament quan se'ls deia: "Vine", "Bórdal!", "Jau", "Pórtal!", però no deien res. Trobaren la manera de recollir les oques al crit de: "Liues", "liues"... a les gallines al de "Tites", "tites".

Van veure que els cavalls es portaven correctíssimament quan sentien: "Arri!", "xo", "osca!", "llaò", però que de parlar tampoc res de res. I aquí es començaren a queixar de la manca de llenguatge dels animals. Ells no ho acabaven d'entendre que ells parléssin i els animals no. Fins que sortí algú i digué que sí que parlaven els animals. El què succeïa és que parlaven a la seva manera i ells amb ells s'han entès sempre. I ho prova el fet de que modernament un gos que presentava una pota malparada fou guarit en un dispensari i, passats uns dies, el gos guarit es presentà de nou al dit dispensari portant amb ell un altre gos amb una pota en batallola. Si no haguéssin disposat de llenguatge, com dimoni el gos guarit hagués portat a guarir el nou gos que patia d'una pota?

Els homes, un temps, malgrat que no hi poguéssin tenir converses, tenien unes grans amistats amb tota mena d'irracionals (que també s'ha descobert que era un mot molt mal aplicat), però en un moment determinat els animals majors giraren la cara als homes. Potser van saber que no van creure a l'hora de menjar pomes. Algú els hi devé dir. Vagin a saber qui. Potser la serpent la qual sembla que ja des del començament es mirava en mals ulls al pobre senyor Adam el qual devia ser un element de gran bona fe i es creia a tothom. I ja a cap galliner s'hi podien veure lleons, tigres i panteres. Si algú ho volgué provar no se'n sortí davant les baixes que els animals de la mà major feien a la població gallinàcia i conillera. Evidentment, es va veure ben clar que els animals de la mà major havien partit peres amb els homes. Aquells animals no estaven per passar la vida entre galliners. No va ser fins que al món hi hagué ja molts invents fets que s'inauguraren els "Zoos" pels animals que era un mal negoci tenir-los en galliners.

- Veus? - diria la gent ja amb bona part de progrés al damunt-. Això és un lleó.

El lleó se'n sentia molt ofès d'haver de passar la vida entre reixes i l'hi passava amb la cara més trista que podia. Ell era un element

d'espais oberts, passar la vida saltant, de menjar carn viva, i haver de passar la vida engabiats i menjar carn morta per altres, el tornava trist, ensopit, abúlic. Els primers dies, al veure gent al defora les reixes, només pensaven en sortir i organitzar una sèrie de baixes ja que ells havien renyit amb la gent d'ençà de l'epissodi de les pomes, però al veure que el temps passava i les reixes, i res podien saber llavors els lleons de les reixes de Gibraltar,, acabaren formats encara que de mala gana, menjaven per força i més que per altra cosa per tal de no donar disgustos a uns senyors que els donaven menjar tots els dies, cosa aquesta que animals de tot tamany, de lleons a canaris, ho han tingut sempre molt en compte. Però no fan els anys que haurien de fer. No ho acaben d'entendre que s'hagin convertit en animals per a ensenyar. I amb el temps, segur que si mai els treïessin de les reixes, acostumats a moure's dins una gàbia de reduïdes dimensions, al sortir al defora seguirien rodant com si encara estessin engabiats. Això sí, no tots pensen igual, i de tant en tant se sent a dir que un domador ho ha passat molt malament. Passar la vida entre reixes, mira, però haver d'asseure's a una cadira, pujar a l'esquena d'un cavall sense passar-se'n mestre i passar per mig d'un cercle de foc perquè la gent ha pagat una entrada, què vols que et digui, se sap que ha pensat més d'un lleó independent. I és quan més d'un domador ha tingut de mudar d'ofici.

Ells, els nostres amics, ja eren lluny del temps de la fulla de parra, suposant que hi hagi hagut una tal època. La fulla de parra no és altra cosa que un invent de pintors moderns, ja que és una mica difícil comprendre com una fulla de parra s'aguanti en determinats llocs. Seria comprensible que per l'ocultació de zones delicades s'empressin una mena de cinturons de castetat fets de flors, si volen, o d'heures. Ara hom es pregunta com dimoni s'hi aguantaven les fulles de parra segons a on. Els primers que pintaren a les parets de les coves ja ho sabien que les fulles de parra no tenien aguant segons a on, i pintaven els "segons a on" tal com els veien. Però

els pintors que vingueren, com que ja hi havia progrés i molta gent portava calces i sabates, es tragueren de la mànega aquella fulla de parra per tal de dissimular "segons a on", i n'hi hagueren de més agosarats els quals en lloc de les famoses fulles hi plantificaren una mena de bufandes, quan de tots és sabut que en el temps del "segons a on" al descobert les bufandes no existien i pels segles que n'hi havia. Pels "segons a on" de les senyores, els pintors moderns ho arreglaven allargant cabelleres a tot allargar. Aquesta censura en els quadres es feu popular anys a venir en diaris, manifestacions, portades de flors a segons quins monuments, a vagues generals i a parlar determinats idiomes. Uns governs, però, o perquè havien perdut facultats o perquè vegeren que governar portava molts maldecaps i els volien passar a qui governés després d'ells, el cas és que tingueren l'afluixada de fer eleccions i és clar, la gent agraviada era tanta, que el govern va perdre. Algú ja va dir que aquelles eleccions no s'havien d'haver fet mai de la vida. Però ja eren fetes quan aquell algú va fer les damunt dites declaracions. I ara està per veure si el nou govern agraviarà tanta gent com l'anterior i si també tindrà l'afluixada de fer eleccions. Però, naturalment, això ja s'aparta de les coses que estàvem tocant d'abans de les primeres Olimpíades. Tornem-ne a parlar.

Altres, abans que ells, ja havien passat pel misteri primer i per l'agafar-s'ho bé després, de perdre parents i coneguts. I al dir perdre'ls volem dir una pèrdua en tòtum i no per a desviar-se durant un viatge o tenir idees distintes uns dels altres, volem dir gent que causà baixa. De primer no s'ho sabien acabar i passaven dies i dies estirant-se els cabells i emetent paraules gruixudes que tenien en el seu pobre lèxic.

"No hi ha temps de res!" - deia aquella gent. Amb els pocs anys que vivim com volen que aprenguem coses noves si ens falta temps per aprendre les poques que sabem!". Però ningú podia contestar aquelles imprecacions que d'una manera general feia tothom.

Al veure que la gent es moria com es moria, fou quan els que restaren van decidir emprendre el camí de les famílies nombroses per tal de veure si algú s'escapava d'aquell viure, segons ells, limitadíssim. Es tenia una gran por de passar avall, i sobretot la tenien els que se la passaven més bé que els altres. Serví una mica de consol veure que també passaven avall els que se la passaven bé, però en general la gent trobava que es vivia poc, que era injust que un elefant, un cocodril i una olivera visquessin més que ells. I fou quan es feren aquestes primeres declaracions anti-democràtiques que algú va dir que de l'altre costat potser se'n tornava. I no anava errat del tot el primer que va fer aquesta declaració ja que se sap que un que havia estat donat de baixa, llavors dels metges encara no se'n parlava, es va presentar al cap de molts dies d'haver-lo donat per difunt. Allò va alegrar molt a la comunitat i la gent ja es moria una mica menys disgustada pensant que podia tornar. Es veu, però, que en tornaren molt pocs i la gent s'engrescà sense motiu. I no li tocà més remei, això sí, a costa de molts gemecs, d'acostumar-se a que ve un moment que s'acaba tot. Però les coses de l'altre costat la tenien preocupada a la gent, i n'hi ha que encara avui, malgrat viure en el temps de les computadores, ho està de preocupada per les coses de l'altre costat. Quan s'arribava a vell i si s'havia patit molt, la gent se n'anava sense potser massa ganes de tornar. Ara, quan es morien els joves, de la manera que fos, festejant o batallant, morien de molt mala gana i amb afany de tornar, de la manera que fos. Llavors s'hi creia en tornades, si no materials, en altres formes. I es creia que si hom no s'havia portat bé amb el passat avall, aquest pel sol fet d'haver-hi passat posseïa una gran influència i feia arribar el seu disgust als vius de les maneres més insospitades. Es de llavors que s'inventaren les ànimes en pena, i que segons quins esdeveniments meteorològics es carregaven en compte a l'influx de determinats donats de baixa. Una pedregada de núvols enllà, era senyal que no s'havia tractat prou bé a algun difunt de pes. i així mateix ho

donava a entendre un temporal, la pèrdua d'una batalla o el descarriament d'una menor d'edat. Davant aquest estat de coses, i per tal de tenir contents als de l'altre costat es feien tota mena d'aportacions als desapareguts amb animals, plantes i més d'una vegada perquè aquella gent no es queixés, amb noies de quinze anys com a sacrifici. Algú va dir que potser els difunts quedarien contents igualment si les noies de quinze anys s'hi deixessin vives vora d'ells. Es prova i es va veure que aquell era el millor regal que es podia fer als senyors difunts ja que noia que s'hi portava, noia que desapareixia al cap de poc, i que ben segur, deia la gent, és que devien anar a passar l'estona amb els senyors passats avall. Aquest ritus s'acabà, però, quan es va descobrir que totes les noies de quinze anys destinades a fer plaent l'estada dels senyors difunts, es trabevn en una cabana que tenia defora poblat aquell algú que proposà deixar ~~les~~ noies a les tombes dels senyors difunts influents.

D'altra part, és cosa provada que hi ha hagut llocs on les dones voluntàriament han seguit el camí dels seus passats avall. Les senyores inques, quan un cabdill es moria, es feien tancar a cadena perpètua a la cambra mortuària del difunt. Es clar, no és estrany que la gent quan s'assabentà d'aquestes portentoses decisions femenines, digués: "Això són dones!"

La bona disposició envers els difunts no és cosa de l'antigor, no. Encara avui els cementiris es veuen plens d'aportacions florals que es diu que es fan perquè els desapareguts estiguin contents. Tenir un passat agraviat és considerat una mala cosa. S'hi ha d'estar be'amb els de l'altre barri. Se sap que més d'una vidua la qual a l'anar a prendre nou estat ha consultat primer amb el marit al qual anava a donar substitut:

"Què et sembla, Baldiret, ho veus bé que em torni a casar?"

i la vídua alguna resposat bona deu haver sentit perquè es va a casar contenta com unes Pasques.

De cara amb els que ja no hi són, no es tracta únicament d'ofrenes florals per a tenir-los contents, ni de vidues que els demanin permís per a fer nous casoris. A la vila on m'estic hi havia una senyora ^{seu} que hi parlava sovint amb els passats avall, i, un any d'aniversari hi porta una orquestra a fer-li concert. Feu esperar els músics a la porta del cementiri, i anà a preguntar al seu difunt company si li venia bé que els músics actuéssin. No se sap si anà a preguntar al seu encara ^{ant} quin concert li abellia, però la cosa certa és que es presentà davant l'orquestra i digué:

- En Francisco m'ha dit que ja podeu començar quan vulgueu.

El mantenir contacte amb gent de l'altre costat, si bé ha perdut adeptes com n'han perdut els que portaven barret, encara fa acta de presència amb els esperitistes pel mig. Uns que han assistit a reunions amb sortida d'esperits, han dit que tot allò no era altra cosa que pur teatre, però altres davant ballades de taula autèntiques, i de cops responent amb Morse a preguntes fetes per l'esperitista en cap, han hagut de plegar veles. Els practicants de l'esperitisme el defensen com pot defensar el seu ofici un advocat, una llevadora o un defensa central. No s'estan de dir que a l'altre costat hi ha esperits de tota mena. Esperits que poden aconsellar, per l'experiència que porten al damunt, quan és el moment precís de fer un canvi de govern, quan s'ha d'assaltar un Congrés, quan s'ha de parar de fer apartaments i quan una dona ha de saber que per més que faci ja li ha passat el temps de fer rodar el cap als homes. I que també hi ha esperits que han agafat anomenada fent profecies. Que se sap que caps de govern; alcaldes i gent principal hi ha anat a ferrer. El que passa és que no se les han cregudes les coses que els han anticipat els esperits, no se les han volgudes creure, i quan han tingut lloc:

- Aquell esperit ja m'ho havia dit -...es veuen obligats a dir.

Així com els esperits experiencials no s'erren mai, els esperits endevinadors sempre avisen que, havent-hi homes pel mig, s'ha de

comptar amb un marge d'error, i no d'ells, dels esperits, sinó dels homes per la forma que tenen de fer les coses, d'un deu per cent en més o en menys. Els practicants de l'esperitisme creuen a ulls clucs amb l'eficàcia de les consultes espirituals. Segons ells es poden saber canvis de moneda a llarg ~~x~~ termini, quins seran els preus dels carburants dintre deu anys, la duració de les coses, governs, matrimonis i sabates...un esperit no s'ofendrà en cap manera si se li demana el temps de duració d'unes sabates. Ells són per tal de prestar llurs serveis, se'ls demani el que se'ls demani: fidelitats conjugals, infidelitats, data d'un terratrèmol, número que treurà la rifa de Nadal un any qualsevol...sí, sí, el què passa és que amb les presses a vegades la gent no es recorda bé del número donat per l'esperit...quants n'hi ha, diuen els esperitistes, que han guanyat una travessa de cat~~ze~~ze resultats després de passar per casa! Si no que ells no ho diuen...

Els que hauran de ser els nostres amics, ja tenien alguna experiència. Sabien pescar, sabien cuinar, sabien que s'havien de morir malgrat sentir-ho molt, sabien fer guerres quan convenia, sabien com tractar les dones, que en tenien moltes d'atribuïdes i de tant en tant inventaven quelcom. Quan inventaren la navegació a la vela van dir que allò era definitiu i que el món s'hauria de treure el barret cada vagada que algú parlés de l'invent. Era quan es feien invents, els pocs que llavors es podien fer, que la gent es queixava que la vida durava poc.

Disposaven d'un vocabulari reduït, però el que tenien els permetia tenir converses ells amb ells. En aquest punt s'havia passat, d'entendre's o no entendre's a crits, a anar fent a l'hora de dir que feia sol quina fruita era encara verda, que les cues de pansa feien tenir memòria, que el país podia anar molt més bé del que anava, o que tenien restrenyiment.

En altres llocs potser ja s'havien inventat una pila de coses, però a ells encara els faltaven moltes coses per a inventar. Les anavan in-

ventant a petit pic, i estaven segurs, al veure els progressos que feien, que ells eren els més avançats que hi havia. En posar noms a les coses, en portaven una pila d'invents. Batejar una mata d'escarola, un nespler, un núvol, el sol, un brot de farigola, una rega d'enciams, ara que ja se sap de temps, els noms, deixa igual a molts ciutadans, però quina il·lusió, quin goig, quin orgull de gué fer al primer que d'un pèsol en va dir un pèsol i veure que se'n deia el mateix nom durant anys i panys...

La comunitat estava composta d'homes i dones. Aquestes, per circumstàncies que es veu que ^{hi} mai es podran aclarir del tot, eren moltes més que els homes. Si se ^{hi} ha de fer justícia, ja llavors les hi sabia greu que essent més no tinguéssin vot ni veu, haguéssin de treballar pels homes, i les criatures les haguéssin de tenir elles. Quan no hi havien homes a la vora, deien que allò era molt mal posat, i que de criatures almenys, n'havien de tenir una elles i una els homes. Deien que hi havia ocells que si bé els ous les posava la femella, tant els covaven femelles com mascles, i que els homes de la mainada no se'n basquejaven ni a l'hora de fer-la, ni a l'hora de criar-la, i molt menys s'hi basquejaven si sortien noies. Però les coses les trobaren així les dones i només podien despotricar quan no tenien homenots a prop. A més a més, en aquell temps les dones, si no llauraven dret o els homes ho creien, rebien. Tampoc ho trobaven bé les dones que sempre haguéssin de rebre elles, però les coses anaven com anaven i les dones havien de tenir criatures, criar-les, tenir la casa endreçada, treballar al camp, portar feixos de llenya, fer la cuina, rebre i callar. I, al damunt, encara haver de fer tota mena de reverències al seu manador. I, en públic no podien ni protestar. Eren dones. I, per si tot això no fos prou, cada home podia tenir les dones que li passés pel cap. Es clar, en sobraven de dones. Amb això potser els homes tenien raó. Si en sobraven era just que les fessin servir. El món, llavors, era com era. L'home era el fort. Algun cop alguna dona provà de

ventant a petit pic, i estaven segurs, al veure els progressos que feien, que ells eren els més avançats que hi havia. En posar noms a les coses, en portaven una pila d'invents. Batejar una mata d'escarola, un nespler, un núvol, el sol, un brot de farigola, una rega d'enciams, ara que ja se sap de temps, els noms, deixa igual a molts ciutadans, però quina il·lusió, quin goig, quin orgull degué fer al primer que d'un pèsol en va dir un pèsol i veure que se'n deia el mateix nom durant anys i panys...

La comunitat estava composta d'homes i dones. Aquestes, per circumstàncies que es veu que ^{hi} mai es podran aclarir del tot, eren moltes més que els homes. Si se ^{les} ha de fer justícia, ja llavors les hi sabia greu que essent més no tinguéssin vot ni veu, haguéssin de treballar pels homes, i les criatures les haguéssin de tenir elles. Quan no hi havien homes a la vora, deien que allò era molt mal posat, i que de criatures almenys, n'havien de tenir una elles i una els homes. Deien que hi havia ocells que si bé els ous les posava la femella, tant els covaven femelles com mascles, i que els homes de la mainada no se'n basquejaven ni a l'hora de fer-la, ni a l'hora de criakr-la, i molt menys s'hi basquejaven si sortien noies. Però les coses les trobaren així les dones i només podien despotricar quan no tenien homenots a prop. A més a més, en aquell temps les dones, si no llauraven dret o els homes ho creien, rebien. Tampoc ho trobaven bé les dones que sempre haguéssin de rebre elles, però les coses anaven com anaven i les dones havien de tenir criatures, criar-les, tenir la casa endreçada, treballar al camp, portar feixos de llenya, fer la cuina, rebre i callar. I, al damunt, encara haver de fer tota mena de reverències al seu manador. I, en públic no podien ni protestar. Eren dones. I, per si tot això no fos prou, cada home podia tenir les dones que li passés pel cap. Es clar, en sobraven de dones. Amb això potser els homes tenien raó. Si en sobraven era just que les fessin servir. El món, llavors, era com era. L'home era el fort. Algun cop alguna dona provà de

batre's amb un home de pes lleuger, però allò es va saber i ni aquella ni cap altra durant molt de temps gosaren mirar-se'l malament els homes. Alguna pensava que potser un dia es faria la pau d'aquell passar de vida de tercera divisió, però la majoria era partidària d'agafar-se les coses tal com les havien trobades, i deien que encara les podien haver trobades més dolentes. I és que hi havia homes que quan les dones posaven anys les llençaven! Això les dones ho van aturar una mica aprenent de cuinar bé quan ja no servien per altres activitats.

Sí, era un mal temps aquell per les dones. Moltes vegades s'havien de sentir, després d'haver passat tot un dia treballant fort, que eren un zero a l'esquerra. I ni ells ni elles sabien, no ho podien saber, quina cosa era ser un zero a l'esquerra. Però algú ho va dir un dia que una dona protestava tímidament, i d'ençà de llavors és una proposició que s'ha fet córrer molt.

I és que els homes d'aquell temps eren més curts que les mànegues d'una armilla, i a totes les dones les veien iguals. Van trigar, de tota manera les dones a destacar per benplantades, o els caràlots dels homes no el sabien veure aquest destacament. Però se n'haurien de mossegar els llavis quan els primers benplantaments tingueren lloc de debó, i més se'ls tingueren de mossegar temps a venir fins a declarar que com una dona benplantada no hi havia res, i passar, de petruscadors a rendicions incondicionals. Quan això tingué lloc les dones haurien fet la pau que volien. Encara que en la vida real ja s'hi ha arribat a n'aquestes rendicions incondicionals, a la vida del llibre encara en som lluny.

Al País del Riu Llarg hi manava el rei Dalmau, i, de segon rei, hi havia el rei Maura. Ells amb això pensaven bé. No costava res tenir un rei de recanvi, ja que un rei està exposat com qualsevol altre ciutadà a caure malalt, a ser segestrat i fins i tot eliminat, i sempre que s'ha estat sense rei n'han passades de grosses. S'ha vist.

Ells, doncs, feien bé de fer anar un rei i un vice-rei. El rei Dalmau tenia la panxa més voluminosa del territori, i es deia que se l'havia fet rei precisament per disposar d'aquell ventre extraordinari. El rei Dalmau se'n sentia molt cofoi d'aquell ventre, i tot el seu deler era seguir desenvolupant-lo. Era un rei sedentari el rei Dalmau. Seia sempre. I es passava les hores al trespol del seu minúscol palau contemplant el pas del riu davant les Muntanyes de la Bona Sort. Veure córrer l'aigua, ja llavors es considerava que anava molt bé pels mals de fetge.

Sempre hi ha hagut gent que ha despotricat contra els que manen, tan li fa ara com mil.lenis enllà. Sempre hi ha descontents, mani qui mani. I part de la gent del reialme del rei Dalmau deia que el rei era un rei gandul al veure'l sempre assegut, i, al veure'l menjar deia que era un rei car de mantenir. Els reis s'han hagut de mantenir sempre, ja se sap. Mai, que es conegui, els reis han mantingut llurs súbdits. Dalmau era, com s'ha dit, un rei sedentari. No s'escoltava ningú quan se li parlava d'anar a córrer món i fer descobriments. No estava per orgues el rei Dalmau. Ja estava bé on estava i deia que si hi havia més món que n'hi hagués. I no es podia fer mudar de conviccions. A més a més, per tal de reforçar els seus arguments, el rei Dalmau tenia una fenomenal espasa, una espasa la qual no podia alçar ningú més del rodal. I feia respecte l'espasa del rei Dalmau.

El vice-rei Maura era la creu del rei Dalmau. Era un element inquiet, afeccionat a veure què dimoni hi havia riu amunt, un element amb ànsies migratòries, però s'havia de creure el rei, i el rei no es volia moure del rodal. Malgrat això el vice-rei Maura de tant en tant feia alguna sortida per tal de descobrir territoris nous. I no les feia sol aquelles sortides. Sempre disposava d'un petit estol, aventurar com ell, i despotricador contra el rei Dalmau. I de dones. Era un vice-rei fembrer Maura. De bona presència, mai cap dona es negà a acompanyar-lo, tant seguint-lo a descobrir nous pa-

ratges, com quan passava dies al poblat. De tota manera, de fembrer ho era més o menys tothom llavors ja que de dones en sobraven i qualsevol no ho aprofitava. Les dones eren les primeres que ho sabien que en sobraven, i com que en aquell temps malgrat ser majoria no podien fer altra cosa que creure, doncs deien:

- Mira, per alguna cosa servim...

Potser de la requesta que el vice-rei Maura tenia entre l'element femení en venia més d'un picat rei vice-rei. Discutir sempre ha estat tractar una qüestió sostenint els discutidors punts de vista diferents. I el rei Dalmau, potser a causa de les dones, ja en tenia molts de punts de vista diferents dels de Maura.

-...i jo no sé què hi trobeu a fer d'excursionista! Després, jo no vull, Maura, que tu tinguis tres dones més que jo.

Fou la darrera conversa picada que van tenir els dos personatges. Ja veurem què en va venir d'aquella conversa. Ara ens aturarem una mica a veure com es deia que era la gent del reialme del rei Dalmau.

Eren, a la seva manera, gent moderníssima, que anaven fent i que posaren un gran nombre de primeres pedres. Cada cabana disposava d'un hort portat exclusivament per les dones sota la vigilància de l'amo de la casa. Quan s'acostava el mig dia, l'home solia dir:
- Que en pleguin dues i vagin pel dinar!

I com que les dones creien, ningú no negarà que pels homes aquella era una vida fenomenal.

Fou la primera associació coneguda que tingué galliner. Les gallines, com moltes altres coses, ja les trobaren fetes. I, segons ells, un món que ja donava fetes una pila de coses, era un gran món. Com molts altres, la primera cosa que tingueren fou gana, i quan es té gana s'ha de menjar, si es pot, cada dia. Els dejunis no han provat mai a ningú. I l'haver de menjar cada dia tan resa pels homes que avui viuen en grata-cels com per aquells que desconeixien l'ús dels ascensors. Amb l'aventatge, de part d'aquells primers, que podien dir:

- Si vull menjar, surto i mato un cèrvol!

Cosa que cap morador de grata-cels podrà fer mai si no es mou del grata-cels.

Abans de disposar de galliner vivien de fruita. I es van adonar que viure no és tan difícil com troben que ho és els que avui han d'anar a plaça o als super-mercats. Però menjar fruita cada dia ve un moment que cansa tant a la gent d'avui com a la d'ahir o d'abans d'ahir. I algú mirant un dia el riu va veure saltar un peix, i no parà fins que el pescà. Llavors no hi havia Premis Nobels, però es concedien guardons a qui feia coses per la comunitat. I a la llista, malhauradament desapareguda, ja hi havia menció de qui abatí peces de caça a llança primer i amb arc i fletxa més tard; a qui inventà, al rodal, el foc frotant dues fustes...Al principi se n'hagueren de frotar moltes i només gent de paciència provada com ells se'n pogueren sortir....a qui domesticà gossos i cabres. Hi havia una menció especial al primer que munyí una vaca.

- Ja tenim llet! - va dir la gent que donava els guardons.

Per cert que la població s'hi mirà una mica a beure llet de vaca. Algú va dir que aquella llet era per a criar vedells, i que era possible que la gent bevent aquella llet caminés de quatre grapes i posseís banyes. Però, com en temps moderns, al rodal hi havia personal que s'ho jugava tot pel comú, i així com en el temps d'ara se sap que hi han hagut metges famosos que s'han injectat un virus mortal per tal de provar l'eficàcia d'una vacuna, un ciutadà del regne del rei Dalmau, disposat a tot, va començar a beure llet de vaca per tal de comprovar si s'hauria de caminar, el prendre-la, d'una manera nova i si hi havia el perill d'anar amb dues banyes pel món....Trigà l'home a poder dir:

- Senyors, ja poden beure llet de vaca sense por de res.

Qui portà a cap aquesta meritíssima prova fou el ciutadà Conill. Es consigna per si algú ho vol tenir en compte.

També a la desapareguda llista hi figurava Caminal, que fou el pri-

mer que es presentà al rodal del rei Dalmau dalt d'un cavall. Els cavalls, abans de Caminal, es feien a la brasa com altres animals. Hi havia carn per molta estona amb tot un cavall i, ultra això, els afeccionats a menjar costelles amb una costella de cavall disfrutaven de valent. I Caminal, massicant cavalls, en va veure un que se'l mirava amb cara d'amic. I l'home se n'hi feu. Havia estat, aquell cavall prèviament ensenyat per ^{al}í altre? La cosa a destacar és que el solíped s'agenollà davant Caminal i, amb el cap, li mostrà l'esquena. I Caminal va comprendre i li pujà al damunt. El cavall feu un gran renill de satisfacció i s'emportà Caminal trotant alegrement. Quan l'home es presentà al rodal cavaller d'aquell cavall la gent se'n feu creus primer, i l'anomenà alcalde després. Fou a partir de la gesta de Caminal que, amb el temps, vingueren els esquadrans de cavalleria, que es veurien cavalls llaurant, tirant carros, diligències i tartanes, i fent primers papers en pel·lícules de l'Oest americà.

A la llista hi devia haver per força Faristol, el primer que gosà mirar-se el cel de nit, i el qual al veure la Lluna va dir que el sol s'havia entelat, però si bé aquesta afirmació fou discutida molt de temps, fou qui va dir al veure la Lluna vermella que allò era senyal de vent fort.

També hi havia d'haver un lloc pel capità Font d'Alba, el primer estrateg del país, el qual quan hi havia guerra feia sortir uns pocs homes de descoberta i atacava amb el gros de les forces per un altre costat desorientant als estats majors enemics.

I el botànic senyor Bl'et, el qual a costa de repetits mals de ventre tastant herbes, va dir que es podia menjar amb tranquil·litat enciams, cebes, tomàtecs i all i julivert.

També hi deuria haver de figurar la senyora Blancacara, inventora dels petons a la francesa.

I també tenia el seu Fabra aquella gent. La gramàtica qui sap on era, i per l'ús diari es feia amb poques dotzenes de mots, i es pot

dir que encara en sobraven. Però el progrés també existia en aquell temps, i el Fabra que dèiem anà donant noms, tots inventats, a les coses que trobava procurant dir noms distints a cada cosa per tal que no hi hagués dubtes. I vingué un moment que la gent ja no s'havia d'entendre amb signes, ja ho podia fer parlant. I es va anar sabent que una vaca era una vaca, un gos un gos, una magrana una magrana, una dona una dona, un ruixat un ruixat, un xai un xai, un rei un rei, i un cul un cul. El primer que va poder dir de raig setze jutges menjén fetge d'un penjat, es va passar tot el dia dient-ho.

El gran flagell d'aquella gent era, però, la Por. En Pere sense Por qui sap on parava, i quan es feia fosc no es sortia de casa. La gent no resistia la Nit. Es de llavors que s'inventà passar la nit amb els ulls tancats, dormint, per tal de no veure-la. A la que el sol es colgava, aquells ciutadans no deien ni piu, i no se sentia mot fins que tornava a sortir. El Sol fou la primera cosa per la qual ells se sentiren tocats. Al veure que sortia cada dia i que se'n podien refiar, el nomenaren capità-general. La importància que els homes han donat al Sol ha estat compartida, a més a més d'aquells nostres amics, per moltíssima gent. Els inques deien que l'or en venia i feren a l'astre rei tota mena de temples; els egipcis, quan eren egipcis de debó i no hi havia jueus que hi valguessin, Déu n'hi do de com tractaven al Sol, i, per no allargar-ho més, encara no fa gaire que els japonesos, abans de treballar a meitat de preu, juraven que el seu emperador, que ells tenien en boníssim concepte, era un enviat del Sol i no se'l podien mirar perquè deien que enlluernava.

Se'n tenia de moltes coses de por llavors endemés de la Nit: de gent que gemegava sense veure el gemegador, dels trons, del vent, dels temporals, d'una caiguda d'estrelles i, sobretot, dels animals de la mà major als quals si ells no havien arribat a veure, els devien haver vist passats seus. Aquells animals eren desenvolupats

en tanta manera que havien de passar tot el dia menjant. I sempre s'ha tingut por que es tornessin a presentar. Ja veuran, els dinosaures i companyia eren exemplars de més de cinquanta metres de llargada, fòssils canten, del coll a la cua, i si volien podien caminar aguantant-se amb dues potes. Ja n'hi havia per espantar! Els coneguts per ictiosaures es guanyaven la vida a l'aigua però en podien sortir i ai de qui trovéssin quan en osrtien. I aquests exemplars tenien una gran familia, de diplodocus a ceratopsidus passant per teropods i ornitopods. I a qui els va veure una vegada quedaren tan espantats que aquella por s'ha anat escampant pel món. No és estrany que un vaixell desaparegut en circumstàncies misterioses es doni la culpa a serpents de mar o a pops fenomenals els quals no són altra cosa que una societat de serps afegides pel centre. El centre té aquestes coses a vegades.. I algun d'aquests monstres degué quedar malgrat que la gent de papers digui que van desaparèixer amb el mesozoic. I com que la Por ha restat, el món en té, si ja no d'aquells animalassos, de moltes coses: de canvis de govern, de bolcar, d'anar a plaça, de negar-se, dels arbitres de futbol, de caure, de telefonar, del Butlletí Oficial de l'Estat, de no casar bé la noia, d'atraccaments, de russos, de nord-americans, d'extra terrestres, de l'oli, dels musclos, dels tinents coronels, del Triangle de les Bermudes, de treballar massa, dels paletes, de l'Arrendatària, de les Telefòniques, d'agafar un arròs, dels morts, de segons quins vius, de les dones de fer feina a hores, dels savis que fan bombes i, entre altres coses, de no saber perquè se'n té. Hi ha por, a la gent li sap greu de dir-ho, però hi ha una por general, por que s'ha heretat de generacions passades i de la qual la societat moderna no se'n pot desempellagar. I d'un món espantat no se'n pot esperar gaires coses. Ells, doncs, ja en tenien de por, però així com hi havia pors que espantaven més que les altres, n'hi havien de particulars. Una

de les coses que feien por a les dones, mai s'ha sabut ben bé per què, eren les rates. Però no les rates de gran volum, que en feien a tothom, sinó els ratolins que mai han fet per les dones altres coses que espantar-les. Els homes, al veure que les dones també s'espantaven davant l'aparició dels petits múrids, les començaren a tenir a carta menys. Un element que s'espantés a la vista d'un ratinyol fou molt mal considerat i d'allà ve que les dones durant molts anys fossi tractades sense massa miraments i es fessin servir d'intercanvi. Es bescanviaven dones per xais, i si les carrosseries femenines eren unes bones carrosseries s'arribava a demanar-ne una vaca.

I fou, com s'havia suposat, per qüestió de dones, que tingué lloc aquella trobada que dèiem al principi entre el rei Dalmau i el vice-rei Maura. I Maura fou el primer que tingué llengua al rei Dalmau.

- Veuràs, rei Dalmau, no en porto el compte jo de les dones que tinc.

- Ja el porto jo i no admeto que tu tinguis tres dones més que jo!

- Rei, amb tots els respectes, potser hi ha dones que aquest ventre que et segueix pertot arreu no les hi acaba de fer el pes.

- Aquest ventre és la base de la meua fortalessa. Per això mano, per això sóc rei, perquè entre altres coses el meu és el major ventre del país. I si altra cosa no, sóc el que menjo més de tots. O no?

- Veuràs, a l'hora de menjar jo no passo de dotze costelles.

- I on vols anar amb dotze costelles! Jo em menjo, si vull, un xai enter. En tot faig més que els altres jo, i si en tot vaig al davant, et ⁵cano a dir que tu no has de tenir tres dones més que jo.

- Tinga-les tu tres dones més.

-Jo ja en tinc prou amb les que tinc. La cosa que no admeto és que tu en tinguis tres més que jo. I prou!

Quan el rei Dalmau deia prou, s'havia de callar, però Maura no estava disposat a desfer-se de les tres dones d'aventatge que portava al rei. De moment va callar, però ell era segon rei, i malgrat el seu pes mig, empaitant enemics quan hi havia plantofades era un artis-

ta, cosa que no podia fer el rei Dalmau el qual s'havia de refiar de cridar o de espasar als enemics que tingués a la vora. Per sort de la Cort, en totes les conteses tingudes fins llavors no s'havia tingut de fugir. Del contrari faria molt temps que el rei Dalmau hauria fet mala fi al no poder-se moure del lloc on combatia per mor del ventre.

Maura sabia que hi havia més d'un ciutadà que creia al rei Dalmau amb mala cara i que en deia mal quan el rei era lluny. I aquella conversa picada amb el rei fou la causa de la primera conspiració coneguda. I es dedicà a visitar cases conspiradores. Trobà bon aculliment, demostrant això que de conspiradors n'hi han hagut sempre. Els que manen mai ho fan prou bé per a tothom. Quan algú s'erigeix en manador ja hauria de comptar que hi haurà algú o altre que no voldrà creure. Hi ha, ja se sap, diversos medis de fer creure. Un, fer creure per força, que ha estat durant molts anys a l'ordre del dia a les cinc o sis parts del món. Un altre, fer discursos dient que les coses aniran tan bé. Aquest medi, però, no té l'eficàcia del primer ja que la gent si veu que les coses no hi van de bé, se sent enganyada i a vegades fa disbarats. Un altre sistema és fer grans obsequis als dubtosos fins que a còpia de regals diuen sempre: sí, senyor! Es clar que hi ha protestadors que ni amb obsequis baixen del burro, i més n'hi devia haver en temps del rei Dalmau ja que regalar als dubtosos o protestaris un cove de préssecs o un parell de dones no era massa agraït pels descontents perquè de préssecs i de dones en sobraven. Cosa molt diferent del temps més moderns que els reis feien marquesos a desdir, regalaven castells abundantament primer, i nomenaven directors generals d'empreses de l'Estat més tard...

Hi havia, doncs, en temps del rei Dalmau, elements que no hi combregaven prou amb el rei, i Maura ho sabia.

De conspiradors, com en tot, n'hi han hagut uns de primera línia, i altres que cantaven de segon per a dir-ho en solfa. Hi ha hagut conspiradors famosos que s'han fet un nom conspirant i que han passat de

conspiradors a fer realitat les seves conspiracions. Conspirar no és fàcil, millor dit, conspirar bé no és fàcil. Conspirar a la callada està a l'abast de molta gent si no es passa de conspirar i prou. Quan venen les coses és quan es vol passar de conspirar d'amagat a tirar endavant la conspiració, i molts conspiradors ho han passat malament. Se n'ha de saber de conspirar. I s'ha de saber trobar el moment just de fer sortir, amb garanties, la conspiració al carrer. Un temps els conspiradors no conspiraven prou d'amagat, les autoritats ho sabien i havien d'anar a conspirar fronteres enllà que ha estat una mena de conspirar que ho donat molts bons resultats. El general Prim conspirà a Bèlgica, Martí als Estats Units, Lenin a Alemanya... Aquests, però, han estat conspiradors d'anomenada, una mena de primers actors dins l'ofici, com en els llurs n'han estat el tenor Gayarre, el telefonista Bell i el metge Pasteur. Malhauradament tothom en vol ser de primer actor, però ser un bon primer actor vol molt ofici i molts conspiradors, per manca d'ofici, han conspirat de franc.

En la conspiració encapçalada per Maura no hi entrava altra cosa que deixar el rodal i no ésser manats més pel ventre del rei Dalmau, i anar a córrer món, vocació, com sabem, del vice-rei Maura, vocació que segles a venir s'ha vist que ha estat una gran cosa ja que si la gent no s'hagués mogut mai d'on vivia res no se sabria dels pell-roges, dels ppus de petroli, dels negres i de quins dies fan festa els habitants de la Terra del Foc. No hi entrava, doncs, l'eliminació del rei Dalmau malgrat haver-hi algun conspirador total que la propugnava. Els conspiradors eren pocs, i se sabia que mentre el rei dormia hi havia servidors vetllant i no era fàcil llavors entrar a la cambra dormitori del rei sense que ningú se n'assabentés. Es del temps moderns que algú es fica per les cambres reials per més creus que la gent se'n faci. La cosa era sortir del domini del rei i que aquest s'apanyés com volgués. Els conspiradors es reuniren a la cabana del conspirador Fonoll el

qual es feu conspirador per haver-se donat a un altre aspirant el càrrec d'agutzil. Les conspiracions no es poden fer a la babalà, i es feu un pla. Moltes conspiracions han fallat perquè no s'han pensat prou bé. El gran defecte de les conspiracions és que algú no ha tingut espera. No podia pas marxar tothom a la vegada, oimés perquè s'acordà emportar-se'n dones. Si la marxa es descobria tenint en compte que els conspirants eren minoria i el rei Dalmau comptava encara amb molts partidaris, hi podia haver garrotades i podrien guanyar les garrotades reials...

Es diria que es planejava una sortida de caça i no tornar. En la qüestió dones es feu necessari una votació que sembla fou la primera coneguda, no se sap del cert. Hi va haver conspirador que proposà deixar-les, que segur se'n trobarien on anessin. En sobraven de dones, deien aquests conspiradors. Hi hagué també qui proposà marxar amb dones per si on anessin en faltessin. I fou davant la disparitat de criteris, que n'hi ha hagut sempre, que es feu la votació. I també fou abans de la votació que algú proposà reflexionar.

- Això és una capgrossada! - se sentí-. Ja ho sabem tots com hem de votar.

La votació donà la raó als que volien emportar-se'n les dones. S'ha de vigilar quan es fan conspiracions. Sempre hi sol haver algú que no se sap prou bé d'on ha sortit, que ho fa veure que és conspirador i que resulta que és dels altres. Els conspiradors en cap, convençuts que tothom té ganes de conspirar han pecat moltes vegades de bona fe i han estat sovint entrats en caixa. Si el capità dels conspiradors no està segur de la bona disposició dels assistents, és recomanable que digui que l'alçament es farà un dia, i que aquell dia es quedi a casa tothom fent solitaris. Si aquell dia els altres no es mouen, és que tothom conspirava en tòtum, però si es tiren al carrer per aixafar la conspiració és que entre els conspiradors hi ha hagut algú que ha fet trampa.

Probablement aquest haurà cobrat per la delació. Es questió, només, de veure qui, dels reunits, estrena vestits o qui gasta més que de costum.

Les dones foren avisades que el dia H se n'anessin set-centes canes riu amunt fent seguir a la callada algun xai, pollastres i els estris de fer foc.

Mentre s'acostava el dia H, la gent conspiradora feia unes grans reverències al rei Dalmau. La cosa que estranyà fou que el rei, que normalment, no en tornava cap de reverència, aquells dies les tornava totes. Hi havia hagut delator.

- Aquestes salutades del rei m'escamen una mica - deia el vice-rei Maura en privat -. Algú ens ha fotut.

I era veritat. Algun conspirador feu arribar la nova al sobirà. El rei Dalmau va dir que ja s'havia malfiat de les reverències dels darrers dies, i va ordenar es possessin homes de confiança a les cases de les dones, sobretot de les joves.

- Ja veurem si en marxarà cap si ho han de fer sense dones! - va dir el rei Dalmau fent palesa la seva intuïció de bon governant.

- Què fem, Maura? - es preguntà al capitost.

- O ara o mai. Ja veurem què passa.

I quan arriba el dia H l'equip de Maura diu al rei que ~~sunt~~ a fer exercicis cinegètics.

- Bona caça, Maura - diu el rei amb riure de conill.

I quan nit entrada l'equip desertor es presenta set-centes canes riu amunt,

- Les dones fan tard! - diu algú.

I el temps passa i les dones no es presenten.

- Les dones han fallat. Només creuen quan reben.

- Oh, carai, no les podíem pas petruscar abans de marxar!

- Marxarem sense elles!

- Vols dir? I si no en trobem on anem?

- De dones, si les coses s'han fet ben fetes, en deuen sobrar per-

tot arreu.

- Jo esperaria una estona més.

- Ja ho van entendre bé que era avui que es marxava?

- Voleu que vagi a veure què ha succeït? -

Qui fou aquella proposta era Castanyer, el delator, i que deixà l'escamot amb els comptes fets de no tornar. Fou el primer marquès que nomenà el rei Dalmau i li regalà, a petició del nou marquès, les tres noies més ben plantades del rodal. Si es vol saber tot, el marquès Castanyer feu mala fi. Les tres dones, les quals es delien par marxar amb l'escamot Maura, se'n passaren mestre a les aigües del Riu Llarg.

Comença a clarejar.

- Ara hem perdut bous i esquelles!

- Però potser sabrem qui ens ha traït. Aquest Castanyer no m'havia mai acabat d'agradar...I ara ja no podem tornar al rodal. Segur que ens passarien per la pedra...Bah, bah, escamot, en marxa! L'escamot es posa en marxa, alguns components amb mala cara per la deserció de les dones, riu amunt. Els conspiradors autèntics, abans d'emprendre la marxa, feren una botifarra col·lectiva encarada als terrenys del rei Dalmau. ~~F~~est que temps a venir tindria molts imitadors.

Els camins, llavors, s'havien de fer caminant. No n'hi havien. La gent solia viure en coves naturals primer, i en cabanes més tard, i els que hi vivien no estaven per fer camins i que els altres se n'aprofitessin. No s'hi ha volgut treballar mai pels altres. Ni abans, ni ara. I sempre s'han volgut coses que tenien els altres, i, per haver-les, moltes vegades han vingut les garrotades. L'enveja ha portat les guerres. La gent tant s'ha batut per un camp de blat, com per pous de petroli, pel nas d'una senyora com per a no donar autonomies. La gent s'ha batut sempre. Els primers que ho van fer no van pas saber el què feien. La història del món, no és res més que una història de guerres, llevat dels que no s'han dedicat

a res més que a festejar els quals per desgràcia han estat pocs. Si els primers no haguéssin passat de festajar, ara festejaria tothom. Però els primers es dedicaren a guerrejar ja d'un principi i aquesta és l'herència que han deixat al món: les ganes de batre's. Per això de tant en tant hi ha guerres generals i, quan no n'hi han de generals, n'hi ha de particulars. En un lloc o altre sempre hi ha gent que es bat. I els que no es baten es dediquen a fer bombes per quan s'hagi de batre tothom. I, per tal de justificar aquesta fabricació de bombes, els que les fan diuen que si no fessin bombes el nombre de gent en atur augmentaria en progressió geomètrica. I és clar, el món que no sap com fer-s'ho amb la gent aturada, diu que es facin bombes per tal que no hi hagi més gent en atur... Costa d'entendre, a vegades, les decisions del món.

Com sempre, es seguia a qui anava al davant. I, qui anava al davant, no podia ser altre, era el vice-rei Maura. En les grans aventures, en les revolucions, en els epissodis de pirates, en les grans empreses, en els concerts simfònics, en els decrets ministerials, en les declaracions de guerra, en els descobriments i cercant bolets, sempre hi ha hagut un número u, un director, un que convenç als altres amb bones paraules, cridant o a cops de bastó, en nom dels aventurers, dels revolucionaris, de la pirateria, de la gran indústria, de la clau de sol, posant impostos, atacant o fugint, descobrint cascades o buscant giragoles de bruc. I aquell escamot seguia al vice-rei Maura. Aquest podia, per fi, portar a cap una idea que feia temps li ballava pel cap: saber on començava el Riu Llarg. - I vols dir que trobarem dones on anem? Ara que estàvem tan ben acostumats?.

El que va al davant sempre ha de tenir contestes a punt si vol quedar bé amb els que el segueixen. Qui és que, modernament, fent campanyes electorals ha deixat de dir que si guanyava ell les coses no s'arreglarien?

- Nosaltres som els millors - diuen els de les campanyes -. Els al-

tres no hi entenen res. Ja veieu com ens han deixat el país! Tots tenim butxaques, però no hi tenim res a dins. Us penseu que les butxaques són per a portar-les buides? A les butxaques s'hi ha de portar quelcom, i tothom té dret, si porta butxaques, a fer-hi més entrades que sortides. Votant als altres ja sabeu qui és que portarà les butxaques plenes. Butxaquejar i no trobar-hi res és un mal negoci i només votant-nos a nosaltres les butxaques serviran per allò que han de servir. Els sastres tots els vestits els hi han fet amb butxaques, i les han fetes totes iguals. Per què uns les han de portar plenes i altres buides? Les butxaques s'han de fer servir, i només votant-nos a nosaltres es faran servir com es pensaren que s'havien de fer servir quan els sastres les van implantar...

I, naturalment, el vice-rei volia quedar bé amb els dubtosos i per això va dir:

-Ja us vaig dir un dia que si el món havia estat ben fet, i res fa creure que no ho hagi estat, de dones en sobraran sempre, es vagi on es vagi.

Contesta que potser Maura va fer pels que veia una mica desanimats, desanimats que hi sol haver en totes les expedicions tan li fa anar a descobrir Amèrica com anar a contemplar el neixement d'un riu. L'escamot feu una grandiosa caminada. A mida que anaven caminant veieren que el riu feia trampa, que si bé d'on venien ara amplísim, es refiava d'altres rius que li portaven aigua. En portaven onze de comptats d'aquests rius suplents. Però hi haguéren baixes. Maura i els seus incondicionals seguiren fent camí, més alguns al veure que allò s'allargava massa i que les dones no es veien per enlloc, es donaren de baixa i caminaren pel seu compte. Trobaren camins fets pel bestiar anant-se a abeurar i seguint-los al revés els desertors del vice-rei arribaren a nous estatges. Eren els partidaris de les senyoretes que no tenien espers. I en trobaren. I s'hi quedaren.

- Que hi vagi qui vulgui a veure on neix aquest riu! - digueren ja amb senyoretes a prop.

Aquestes, al veure homes forasters, n'estigueren molt contentes, i deien a la seva manera que ja n'estaven cansades de contemplar cada dia els mateixos homenots. Els que deixaren l'escamot Maura, amb el temps, deixaren també rastre del seu pas en coves i caver- nes, sobretot els afeccionats a la pintura els quals, amb la po- ca feina que tenien eren més que els que la gent es pensa. Anys a venir, els cercadors de primers estadants farien festa major d'aquelles troballes, i bastirien unes grans històries al voltant d'uns ciutadans que no feien altra cosa que viure, procurar-se men- jar, dormir i posar criatures al món. Alguns, d'aquests primers, eren els que havien decorat coves pintant-hi els animals que te- nien a prop tal com els veien, i els que tenien lluny tal com es pensaven que eren. Els rius, però, ja en aquells temps s'esvalo- taven i si hi havia coves a la vora i gent a dins, gent i coves ho passaven molt malament. S'hi negà molt públic en aquelles coves quan els rius sortien de mare. I, a més de les negades, els rius entrant woves endins n'obturaren portes i encara avui hi deu haver una pila de coves no descobertes en les quals potser hi han proves de l'art pictòric pre-històric. Qui sap si en aquestes coves s'hi veuen altres coses que bisons, batalles, cavalls i cérvols. Una d'elles, festejant. Perquè és rar que d'aquella gent tan afeccio- nada a festejar s'ha de pensar que al món es festeja des del prin- cipi, no se n'hagi trobat constància a les parts de cap cova. Es que no festejaven els que pintaren animals i coses a les parets de les coves? O els que festejaven, festejaven i prou i no hi ha- via cap pintor entre els festejadors? O és que els pintors de lla- vors ho trobaven tan natural festejar que van creure que no valia la pena decorar una paret amb una parella fent manetes a la llum de la lluna? Festejar ha estat sempre molt important i és molt rar que a cap cova s'hi hagi trobat reproducció artística de l'ac- te. Segur que encara es deuen haver de descobrir aquestes escenes, i que en algun lloc n'hi deu haver esment, ja que no es comprèn

en cap manera que una activitat tan universal com festejar no hagi estat reproduïda a pinzellades en les coves d'anomenada descobertes fins ara. Podem admetre que hi hagués pintors que no festegessin i altra feina devien tenir a pintar lleons ferits o vedells mamant, però hi devia haver algun pintor que havia vist festejar i és incomprendible que no n'hagués tret profit decorant-hi coves. Ja sabem que els pintors a vegades són de mal entendre pels que no pinten, que n'hi ha que diuen que només pinten a gust si van despullats, d'altres que diuen que són del sindicat dels paranoics, d'altres que plantifiquen als quadres la primera cosa que tenen entre mans, d'altres que pinten les coses que pensen, d'altres que fan tota la vida el mateix quadre amb lleugeres variants i una mena d'estrella per base, d'altres que pinten gent amb dos nassos i tres ulls, i, finalment, uns que tothora tenen el caos al capdavall dels pinzells. Però aquests són pintors d'ara i, repetim, la cosa estranya és que els de les coves, per un motiu o altre s'haguessin descuidat del festejar. A menys, també repetim, que hi hagin escenes d'agafades de coll en coves encara per descobrir, que seria la cosa més normal.

I Maura seguí fent camí. Quan veia un paisatge nou, en volia veure d'altres. Demanava a la gent qui el seguia, i a vegades arribà a fer la caminada sol i sense dones, ell, que segons deia, sempre n'havia tingudes a cofes. Però tornava amb l'escamot i li deia que el seguíssin que havia vist coses de més bon veure que les darreres vistes.

I fou al País Llis, el qual amb el temps seria conegut per Holanda, i que seria un país de reines degut potser a la gran quantitat de vaques que hi havia, que hi trobà la senyoreta Gladiola la qual cantava en mig d'un camp d'aquestes flors. D'aquí li devia venir el nom ja que la senyoreta Gladiola era un veritable pom de gladiols. Maura quedà amb la boca oberta. N'havia conegudes moltes de dones si l'hem de creure a ell, però aquella era diferent de to-

tes. I l'home tingué un impuls, tant, que va dir sense pensar-s'hi gens:

- Vols que festegem?

- I això què és?

- Mira, estar-se junts.

- Que és moda ara això?

- Si no ho és ho serà per nosaltres.

- I si passa, aquesta moda?

- Quan passi, plegarem.

- Doncs, no. Jo, si hem de festejar, vull festejar sempre.

- Sempre?

- Sí, sempre.

- Però, sempre amb el mateix?

- Sí, sempre amb el mateix.

- Ja ho saps que ~~se són~~ ^{que} toquen set dones per cada home, i que nosaltres, perquè som homes, podem triar?

- Es igual. A mi, si em vols festejar ha de ser a mi sola.

- Però com vols que ho faci si jo vaig sempre d'un lloc a l'altre i si vull mudo de dona a cada lloc que vaig!

- Doncs mira, fest^{ge}ge'n una altra. Ja veus què et dic.

Allò era nou per Maura. Mai cap dona li ho havia dit. Ell, igual que molts homes coneguts, sempre havien tingut una bona colla de dones a la seva disposició, que era l'ofici i gairebé l'obligació tant d'homes com de dones en aquell temps. Per altrament hagués estat anar contra lleis establertes, contra furs, codis i constitucions acceptades per tothom i que tothom complia...Estaríem frescos si no fos així! Ell les dones que havia tingut, mal de cap li feien, i no tenia preferències per cap. I ara una, si bé més carregada de gràcies que les que portava conegudes, volia festejar a la seva manera. I un home, un home com ell, el vice-rei Maura, s'havia de deixar governar per una dona? Ni parlar-ne! Si els homes es deixessin governar per una dona, s'acabaria pot-

ser governant elles, que eren més. I com acabaria un món governat per les dones? No, no, si Gladiola volia festejar de la manera que ella volia, que es fotés. Se n'aniria sol i festejaria al seu aire com havia festejat sempre a cada lloc que anés, que de dones rai! Per tal de sortir del pas va dir que s'ho pensaria.

Ara, que ben mirat, Gladiola era molt endevinada tanmateix. Ja li sabia greu al vice-rei de deixar-se-la perdre. Seria qüestió d'endarrar-la, pensà finalment Maura. No seria pas la primera, ni la darrera...

I en essent l'endemà tornà a veure Gladiola i veu que, efectivament, cap de les que l'havien complimentat fins llavors se li podia posar al costat. Però ell era Maura, què dimoni! Però que guapa era Gladiola...Maura vol i dol, i, a la fi, s'acosta a la noia i li diu:

- Bé, festegem o no?

- A la meva man^era sí, a la teva, no.

- Cot de dona, però què t'has pensat! Jo n'he tingudes a cofes de dones.

- I com jo, quantes?

- Veus, això també és veritat.

- Doncs tu t'ho perds, foraster.

- Veuràs m'ho perdo, m'ho perdo...Potser la que t'ho perds ets tu.

- O festejar sense restriccions o no festejar. Si no és així prefereixo deixar-ho córrer. Al rodal hi han altres dones que segurament voldran festejar com tu vols.

- Oh, jo és amb tu que vull festejar.

- Doncs no hi ha festeig.

I Gladiola no fa cap concessió. No es mou de dir que ells volia festejar sense solució de continuïtat, o res. Maura, ell era Maura, ja ho sabem, va pensar que la solució era dir que festejaria com la noia desitjava i no festejar-hi. Ell seguia empebrat en voltar món i si Gladiola el seguia la podia deixar a qualsevol lloc, i

seguir viatjant. I segur que ningú ho trobaria mal fet.

- Mira, festejarem de la manera que tu vols festejar.

- Foraster, no m'enredis! Si hem de festejar, festegem, però res d'altres dones! Jo no he festejat mai, però si començo tens Gladiola per temps. M'has entès?

- T'he entès, t'he entès...

- Doncs ja podem començar quan vulguis.

Maura es va donar compte que festejar amb Gladiola era un festejar nou. Quan més hi festejava, més ganes tenia de festejar. I el vice-rei començà a perdre punts.

- Avui, Maura, ja hem festejat prou. Demà hi tornarem...

Primer el vice-rei volia alçar la veu, i actuar per la violenta després, però aquella dona tenia uns posats que desarmaven. Maura no s'ho sabia acabar tot allò. Volia ser ell, però quelcom més fort que ell li ho impedia. Què tenia aquella dona? No ho sabia però es trobava presoner de somriures i caigudes d'ulls, de moxaines i carrentoines... Vol ser Maura i un dia diu:

- Gladiola, vens o et quedes? Demà marxem.

- Vinc. I ja saps les condicions.

- Les sé...les sé...

I surt un estol de conquistadors capitanejat per ell. Es un estol mixte, i a mida que caminen i veuen coses noves, diuen que ha estat una gran cosa deixar el territori del rei Dalmau on cada dia havien de veure les mateixes i el ventre del rei. Gladiola i Maura fan camí mirant-se.

- Maura, ja has vist quines muntanyasses?

L'home diu, sense deixar de mirar-se Gladiola:

- Estic veient la millor cosa que mai hagi vist.

I Gladiola li regala un somriure gloriós.

Molt abans que Hannibal es troben amb el Mont-Blanc que ja llavors era conegut amb aquest nom. No se'n podia pas dir un altre d'aquell seguit de muntanyes plenes de neu. L'estol, però, troba que la neu

és fredíssima, i que és bona per a mirar-la de lluny i prou. No es pot negar que aquella gent a vegades pensava molt santament malgrat les poques llums que tenia segons l'opinió dels moderns. Troben poca gent a les primeres muntanyes nevades. Però és una gent especial, liberalíssima. Els caps de colla són instal·lats a les cabanes dels magnats del rodal. En aquell país ple de neu, de feia temps, quan s'hi presentaven forasters es cedia en honor dels arribats per tal de que no passessin fred els llits i, junt amb els llits, les mestresses de casa les quals tenien al seu càrrec procurar que els forasters trobéssin el llit calent escal·fats amb l'escalfor natural de les mestresses de casa.

A l'acte de canviar d'home al llit, hi assisteix Gladiola, i:

- Maura, al llit amb mi!

- Però Gladiola, aquest senyor s'ofendrà. Són les lleis de l'hospitalitat...

- Maura, al llit amb mi! A n'aquest senyor tan amable li dius que tu no en tens mai de fred!

L'amfitrió, el qual feia poc que s'havia casat a la seva manera, aquella llei de fer passar el fred als forasters li venia molt malament, malgrat que s'havia de fer perquè era una llei que venia de qui sap quin temps endarrera, i va dir:

- Com vulgui, senyor, com vulgui... Si diu que no té mai fred...

La que feu mala cara de debó fou la dona de l'amfitrió, la qual endemés de fer mala cara va dir:

- Si t'agafes les lleis així, Donat, aviat no en quedaran de lleis! La convidada, a altres elements de l'expedició, fou molt ben rebuda. Trobaren que aquella era una gent molt amable al fer servir les dones pròpies perquè els convidats no passessin fred al llit.

- Això és gent sociable - deien els homes de l'escamot-. Tant com s'agafin les coses així, a n'aquest país els forasters no s'hi acabaran mai.

De tota manera, malgrat la bona disposició dels amfitrions, la neu no plavia massa a l'escamot. Com que no parava de nevar s'havien

de passar el dia al llit i allò tampoc estava bé. I l'escamot decidí fer camí deixant la neu endarrera. Hi hagué una sola baixa, la de l'associat Anguila el qual va dir que sempre havia desitjat poder passar tota la vida al llit i ben acompanyat. I es quedà a la regió de les grans neus.

Abans, com ara, també hi havia excepcions. L'escamot tingué una baixa, però en associacions moderns les baixes han estat de consideració. Mai s'ho podien pensar, uns senyors que havien manat tant de temps que tinguéssin les baixes que han tingut. Potser manaven malament, veuran. No creiem que aquesta baixes tan sonades hagin tingut lloc per canviar de llit i de dona, ja que les desercions es van produir quan encara la neu qui sap on era. Segur que no fou la temperatura la causa de les més amunt dites baixes.

La companyia segueix camí món enllà dies i dies fins que arriba a un territori que amb el temps seria la dolça França, dolçor no compartida per tots els francesos en determinades èpoques. Amb el temps s'ha vist que hi han hagut francesos que no han estat mai quietes, que s'han atipat d'omplir cistelles de caps d'altres francesos i que han arribat a canviar els noms dels mesos de l'any que sembla que no tenien la culpa de res.

Ja llavors hi havia francesos batissers i prohibiren el pas de l'escamot per determinat rodal. L'escamot fa comparacions i veu que els altres són més. I dona la volta al rodal.

- Merdosos! - va dir algú dels que havien vetat el pas.

L'escamot no passà de tornar-se una mica vermell, però no es donà per al·ludit. Els que deixaren anar l'adjectiu eren molts, i els que el sentiren pocs. I els que són pocs, quan es baten amb gent que són més, solen rebre fort. Aquesta manera de pensar no ha estat sempre seguida per la gent moderna i els resultats han estat uns mals resultats. Es de sentit comú que un no pot anar contra deu. I, no obstant, elements moderníssims hi fan el sord. Quan es farà cas de l'experiència? No se sap.

La companyia hagué de fer moltes voltes per tal d'evitar batre's amb gent més nombrosa. I fent voltes i més voltes troba un riu molt ample amb aigua que es mou raonablement, i amb una illa al mig. A l'illa l'uneix a la riba dreta un pont rudimentari, un pont que ben segur no deuria poder aguantar una riuada de consideració, però potser aquell riu, en aquell redol hi passva sempre amb aigües bones minyones. No tots els rius han estat posat perquè sortíssin de mare fent disbarats en gran, i posant de moda la dita de que "el foc té aturador, que l'aigua no".

A l'illa del mig del riu hi havia un senyor encastellat que feia portar la lliura a les petites comunitats de la riba dreta. Aquestes comunitats vivien sempre amb l'ai al cor, ja que el senyor de l'illa, quan li venia bé, feia sortir gent armada i deixava les petites comunitats sense res. Aquella gent s'ho emportaven tot, de material de boca a dones. I les petites comunitats havien de callar i prou. Cosa que encara avui, en el temps de les computadores i dels grans congressos internacionals, encara es fa. I fou el capità Font d'Alba, ja conegut, el qual s'havia associat a la conspiració del vice-rei Maura perquè era afeccionat a les conspiracions i s'havist amb els anys que era una afecció molt sentida per part de la gent de tropa, que aquella injustícia li feu ressorgir les seves condicions militars, i es posà al costat de les petites comunitats oprimides i escarnides.

- Veureu, amics, fem números. Quants són vosaltres?

- Oh, nosaltres som pocs aquí. Es d'això que es val el senyor de l'illa. Ve a casa nostra, que som pocs, i va a casa dels altres que també són pocs...

- Però tots junts són més que ells?

- Sí, però estem espantats.

- Si tots plegats són més que ells, això s'ha d'arreglar. Desespanteu-vos.

- Ja ho dius tu. Quan un està espantat, costa molt desespantar-se.

- Un pot estar espantat si els altres són més, però si s'ou més vosaltres, fa riure que esteu espantats. Quan fa que ha vingut el senyor de l'illa?

- Encara abans d'ahir se'ns ho emportà tot. No veuràs cap noia jove al rodal. Totes són al castell.

- I no us sap greu estar sense noies joves?

- Es clar que ens en sap, però què hi vols fer...Mira, ens havem de contentar amb les velles, i és clar, no és la mateixa cosa.

- Aquesta nit fes reunir tota la gent que puguis. Tornareu a tenir noies joves!

I fou en aquella ocasió que el capità Font d'Alba feu córrer la veu de "Espantats del món, uniu-vos!". I la veu anà de comunitat en comunitat, i com que era la primera vegada que una veu com aquella anava pel món, la gent se la va creure. I el capità Font d'Alba organitzà l'assalt a l'illa del mig del riu. Amb el suport de la companyia, i amb bales improvisades, i aprofitant que al castell hi havia una mena de festa major, es trobà els encastellats desprevinguts i la gent de la revolta hi feu conèixer les senyals ja que es passaren mestre de la majoria dels festamajonaires.

- Però què vol dir això?! - cridava el senyor de l'illa encara amb una gerra de vi a la mà.

- Ara manem nosaltres, senyor! - contestà un dels ex-espantats.

- Desgraciats, vosaltres no manareu mai. Els pobres no manareu mai. El món s'ha fet perquè manem nosaltres, els forts, els rics ...Fora de casa!

- El que se n'anirà seràs tu! - digué un espantat que ja no ho estava doant un cop de garrot fatal al ja ex-senyor de l'illa.

Els ex-espantats, per primera vegada, saberen quina cosa era un festí de casa de senyors. Temps a venir seria la primera cosa que farien molts revoltats. Provar de menjar com menjaven els poderosos. Maura formava part de la colla assaltant, i s'apoderà de les tres fembres més ben plantades que trobà les quals si bé parlaven una

mica diferent, es deixaren emportar amb una cara plena de rialles. I fou quan decidí festejar a la seva manera i provar de passar sense Gladiola.

En quant al capità Font d'Alba, brillant organitzador d'aquella contesa, envalentonat per la seva victòria, amb les armes de llavors i llençant el crit de "Espantats de tot el món, uniuvos!" es ficà tot el país a la butxaca al trobar que la gent espantada era sens nombre de tanta que n'hi havia. I no en tingué prou de ficar-s'hi tot el país sinó que anà a llençar el ja famós crit fronteres enllà i s'hi ficà una colla de països veïns. Agafà anomenada fent frases el capità i, amb el temps, entre les frases i els cops de sabre, arribà a la dignitat de rei. I, rei que fou, nomenà reis de varis llocs a gent de l'escamot la qual en fou molt contenta. Però vet-ací que els països conquistats van dir que no era normal que un home sol els fes anar de cap a tots plegats si ells eren més. I feren com els ex-espantats de les comunitats. Aplegaren tots llurs efectius i investiren la gent del ja rei capità Font d'Alba. La cosa anà al començament leri-leri, però en una darrera batalla el capità sofrí una gran derrota. Com que l'home tenia molts partidaris, de moment el deixaren confinat a una illa perquè no fos dit. Però el capità era el capità, i sortí de l'illa amb gent armada i ho tornà a esvalotar tot. I de nou es girà tothom contra ell, hi va haver una falla d'informació entre la gent del capità i aquest, aquella vegada, rebé fort. I els guanyadors llavors se n'asseguraren i el portaren a una altra illa de més mal anar i tornar que l'anterior. En la nova illa el capità seguia essent rei i semblava que no va deixar d'esser-ne fins que hi petà. Trigaria molt temps, el món, a tenir un capità-general com el rei Font d'Alba, i almenys el món d'aquell temps en parlaria anys de la manera especial que tenia de combatre el nostre amic.

En tant, el vice-rei Maura, amb les tres belles conquistades, sortí del rodal dient-les-hi que amb ell anirien a córrer món de ~~a~~

qual cosa les tres belles en foren molt complagudes. Però Gladiola era també Gladiola. Ella havia fet un pacte amb Maura i quan fou assabentada de la fugida del vice-rei, digué que si l'home s'havia desdit del compromís, ella no. I sortí tota soleta a la recerca de l'infidel. Li costà trobar-lo, però Gladiola era una festejadora autèntica i no parà fins que tingué Maura a la vista. Aquest, amb aquelles tres dones estava fent una mena de varietès.

-Maura! - diu cridant Gladiola -. Tractes són tractes. Deixa en pau a n'aquestes tres donotes!

Maura va per excusar-se, però la noia insisteix:

- Maura, no siguis cara-girat, et dic. I que no t'ho hagi de repetir!

Tothom espera què s'esdevindrà. Hi ha el prestigi del vice-rei en joc. Maura també ho veu que s'hi juga el prestigi. Però si bé fins llavors a Gladiola sempre l'havia vista amb un carregament de somriures, ara la veu seriosa i amenassant, i, fent-se'n creus tothom, l'home diu:

- Gladiola, només cantàvem...

- Cantar amb dones a la falda és una forma ben especial de cantar. D'aquesta manera només hi pots cantar amb mi. Fes el favor de treure't aquestes dones del damunt!

Les tres dones deixen la falda del vice-rei, i es veu que a Gladiola no li arriben enlloc. També ho veu Maura, i ho degué veure la gent de l'escamot la qual agafà la victòria de Gladiola picant de mans sorollosament, acció que anys a venir seria la demostració d'entusiasme que es faria a solistes de violé, a guanyadors d'eleccions i quan s'inauguessin ponts, ports canals i cases de maternitat.

- Noies...ja ho veieu...- diu el vice-rei dirigint-se a les festejadors d'ocasió.

I el vice-rei torna a fer camí amb l'escamot a b Gladiola al costat. Era difícil, anava veient Maura, desfer-se de la noia. I així

com altres vegades s'hagués deixat aconsella per la senyora violència, cosa normal no solament durant el temps del vice-rei sinó durant molts anys, aquet començà a pensar que potser una dona ben posada amb el temps arribaria a fer desfer tractes, variar conviccions, a fer perdre i guanyar batalles i a governar o desgovernar pobles. Potser estava a punt de començar l'era de primers papers femenins.

I potser tota la culpa seria d'ell per haver estat el primer a aflluixar davant Gladiola. I al costat de pensar en desfer-se de la bella holandesa per tal d'evitar el grandíols disbarat que es podia estar ^{pre}parant, veia la impossibilitat de desfer-se'n ja que les infinites gràcies de Gladiola el tenien presenor i ben presonar. I si això em passa a mi, es deia Maura, que em considerava un bon element de la masclera, què no farà fer una dona guapa a n'els pobres d'esperit i a n'els dubtosos? Si Gladiola no hagués estat tan formosa com era, la solució era ben senzilla: o obligar-la a fer la seva voluntat a plantofades o deixar-la, però aquella dona no era com les altres, aquella dona era la dona ideal la qual amb els curs dels segles somniarien els poetes però que no la trobarien mai. I el pobre Maura no podia fer altra cosa que donar-se. Era pensador el vice-rei com tots els que caminen molt, i arribà a pensar que potser Gladiola era un cas únic, i que el desastre d'una possible manada general femenina no tindria lloc si no hi hagués cap més dona tan ben posada com Gladiola... I, de sobte, el vice-rei agafà por, una por immensa de perdre Gladiola. Si perquè això no fos possible s'havia de deixar córrer la seva passió de córrer món, la deixaria córrer. Faria el què Gladiola volgués per tal de no perdre-la! I a partir de llavors Maura es plegaria, es veu, al voler de Gladiola. Seria el primer? No se sap. Aquell món altres maldecaps tenia que portar estadístiques semblants. El que se sap és que a partir d'ell els que plegarien veles davant una dona serien infinits. També pensà el vice-rei amb el problema de quan Gladiola comencés a perdre facultats. Hi hauria de festejar sempre, de jove i de vell? No hi

hauria un possible sentiment damunt tota altra cosa, un sentiment damunt cames ben fetes o cames mal fetes, damunt pitreres altes o pitreres baixes, damunt cara de roses o cara de crissantems? Fou amb aquests pensaments al cap que el vice-rei decidí consultar el camarada Collell el qual era sovint consultat en casos que no eren prou clars. I fou quan el camarada Collell descobrí el mot amor.

- Si portes amor a n'aquesta dona la veuràs sempre més com la veus ara. Si no hi ha amor Gladiola serà una de tantes, i quan perdi em-penta tindràs ganes de canviar...

I Maura va creure el camarada Collell. S'enamoraria de Gladiola, que potser ja n'estava sense ell saber-ho. I li digué:

- Gladiola, estic enamorat de tu.

- Què vols dir amb això?

- Que, per mi, ja no hi ha res més al món que tu.

- Maura, que et conec...

- Ho he estat pensant dies i dies, he intentat trobar quelcom que em lligués a tu per sempre, i el camarada Collell m'ha dit que això era que jo estava enamorat de tu. I ja saps que en Collell ho sap tot. Ara només falta que tu estiguis enamorada de mi, si no no farem res.

- Jo no sé si estic enamorada de tu o no, però sí que sé que si et vaig seguir la primera vegada de veure't és que quelcom em va dir que jo et seguiria fins a la fi de tot. Si això és amor, jo estic més enamorada de tu que tu de mi, que jo quan segons l'amic Collell ja estava enamorada de tu, vaig tenir d'alçar la veu quan la dona del senyor Donat, a la neu, et volia fer d'escalfa-panxes, i quan segons tu cantaves amb tres dones a la falda...

- Es que aquesta cosa que m'ha dit en Collell m'ha vingut de cop i veig que l'home ha tingut raó.

- I si troves altres dones, què?

- Oh, en Collell m'ha dit que quan s'està enamorat només n'hi ha una de dona.

- I si en trobes de més guapes que jo?
- En Collell m'ha dit que quan s'està enamorat aquestes coses no compten.
- Es que tu pots dir que estàn enamorat de mi i passar estones perdudes amb altres.
- En Collell no me n'ha pas dit res d'això... Així tu et penses que es pot estar enamorat i fer-ho seguir tot?
- No ho sé... jo si això que em passa és estar enamorada, no penso pas fer compliments a cap més home.
- Oh tampoc penso fer-ne a cap més dona jo de compliments.
- I si alguna vegada te'n descuides?
- No m'ho posis difícil, Gladiola. Som o no som?
- Es que jo, Maura, si sé que n'has complimentades d'altres se t'ha acabat Gladiola, sents?
- Veuràs, Gladiola, veuràs... anem a pams. Val més que aquestes coses les deixem ben arreglades des del començament Jo, a les dones que pugui trobar, me les puc mirar?
- Si...
- Els hi puc dir bon dia?
- Sí... Ara, prefereixo que les hi diguis bon dia que no bona nit. Bona nit se sol dir quan s'entra en algun lloc...
- Sí, però també bon dia es pot dir quan en surts d'algun lloc...
- Maura, no fugis d'estudi! A les dones que trobis te les pots mirar totes, i les pots saludar amb un bon dia o una bona nit sense aturar-t'hi. M'entens o no m'entens?
- T'entenc, Gladilla, t'entenc. Jo, d'ara endavant, dona que trobi que enlloc de bon dia o bona nit, perquè no hi hagi mals entesos les hi dire! Passi-ho bé. Va bé així?
- Si va així, Maura, anirà bé.

Trobem l'escamot en una regió plantada de vinya. La gent que hi viu passa el temps rient, cantant i convidant als forasters que

hi arriben. I l'estol fa un descobriment. Veu que aquella gent balla damunt el fruit daurat d'aquelles vinyes i en recullen en suc que la dansa provoca. I se'l veueun. I convida a la companyia a beure'n. Al terreny del rei Dalmau la vinya era desconeguda. I tothom forma part de l'abraçada i de la rialla general. I Maura sent el primer tret de gelosia, potser provocat per la noia, al veure que Gladiola pren part a la dansa general abraçada amb un ballador. I és la primera vegada que Gladiola fa llengots al vice-rei. Aquest feia desabraçar la noia cada vegada que ella voltava amb un ballador, i malgrat que Gladiola seguia fent llengots al vice-rei estava contenta de no dir al veure com es prenia les coses Maura quan veia que feia bons papers als indígens fets una mar de somriures i paraules dolces.

Abraçades a part, la gent del vi n'estigué molt contenta de la visita de la companyia. I era tan amable aquella gent que un part de l'escamot s'hi quedà declarant que per ells no calia veure més món, que aquell era el millor que hi podia haver. De llavors ve aquesta afecció que determinat país té per anar a veremes. Cada Maura es mira Gladiola.

- Gladiola, què fem?

- Jo, amb tu, Maurot tonto!

Al vice-rei li hauria plagut que el nou viatge el fessin ell i la noia sols, però de gent decidida a veure nous territoris encara n'hi havia...

De nou caminem amb l'estol. Maura al veure dones no passa de mirar-se-les. Encara no n'ha vista cap que es pugui comparar amb Gladiola. Aquesta inventa una manera nova de caminar: anar de bracet. Es un caminar nou el qual amb el temps es portarà molt. Al vice-rei, de tant caminar amb el nou sistema li quedà el braç dret en forma d'angle recte malgrat que llavors es desconeixís del tot la ciència geomètrica.

Tot fent camí arriben al davant d'una nova serralada tota blanca de neu. Gladiola es recorda de les convidades que gent de les neus feien als forasters fent servir les dones de braser. I quan Maura diu a la gent:

- L'envestim o no l'envestim?

la noia respon:

- Maura, la neu és molt freda i la gent se't pot costipar!

L'escamot està en el secret de Gladiola i dissimula mirant al sòl.

- Provem de trobar un coll - diu l'escamot -. Si algú hi ha passat abans que nosaltres, el coll deu existir.

- I si no hi ha passat ningú?

- Serem els primers de trobar-lo! - diu el vice-rei mirant-se triomfalment Gladiola.

L'escamotriu.

Costa trobar el pas entre muntanyes. Algú es queixa.

- Jo no sé perquè n'han fetes tantes de muntanyes. Amb moltes menys podriem passar...

Però l'afany de veure què hi havia a l'altre costat de serralada fa decidir la companyia a cercar el coll desconegut. Mai havia trepitjat neu en tanta de manera la companyia. Es fan els primers esternuts, i ja estornudava tothom quan es trobà el coll. La companyia ho celebra amb demostracions d'alegria. Ja es comencen a veure arbres, i la gent es pot escalfar cremant llenya. Es refan.

I, dies després té lloc el gran descobriment: veuen la mar. Ningú no se sap avenir que hi hagi tanta aigua. S'hi acosten meravellats. I algú diu:

- Han fet trampa! Nosaltres havem vist aquesta aigua tota blava, i mireu! - diu mostrant un grapat d'aigua a l'escamot -. No és de cap color!

Al que descobrí la trampa se'l nomenà sergent major.

I tot l'escamot xipolleja per l'aigua, que tenia un bon dia.

- Gladiola, potser si emdeixéssis anar una mica el braç em podria

revolcar per l'aigua com l'altra gent! - ha de dir Maura.

- Maura, ens revolcarem anant de bracet.

No afluixava aquella dona, no.

Construïren unes cabanes vora l'aigua, les quals foren unes de les primeres pedres que aquella gent que no figura a cap posaren: el turisme. Descobriren que passar uns dies vora la mar era una gran cosa i estigueren molt contents d'haver-la descoberta. I també descobriren que com festejar arran d'aigua no hi ha cap festeig que s'hi pugui comparar. Al principi passaren molt temps no fent altra cosa que mirar-se la mar. L'aigua els tenia corpresos. I es tornà a sentir un altre "Han fet trampa!". L'aigua era salada.

I un dia s'organitzà un temporal i la companyia agafà por.

- Han tornat a fer trampa! - va dir el mateix que descobrí que l'aigua no era de cap color.

Es clar, la companyia no en sabia res de la mar i, il.lusionats, van construir les cabanes arran d'aigua. I no en restà cap en peu. I malgrat la pèrdua dels edificis, la mar els seguían encantant al veure-la tan esvalotada.

- De tota manera, podíen haver avisat que passaven aquestes coses - va dir l'escamot.

Maura fou partidari de ficar-se terra endins, però els que s'havien enamorat de la mar volgueren seguir riba avall per tal de veure on s'acabava aquella mar d'aigua. Es respectà, aquella vegada, la disparitat de criteris pensant que es podrien tornar a trobar, i desitjant-se cada grup molts sort i dient-se bon dia.

Els que seguiren riba avall trobaren que aquella aigua no s'acabava mai. Llunes de camí enllà veieren la costa de l'altre costat. La poca gent que trobaren al nou rodal els digué que a l'altre costat de l'aigua hi havia unes pomeres que feien pomes d'or. De l'or només n'havien sentit a parlar ells, i pensaren que unes pomes com aquelles devien ser més pomes que les altres, potser una mica de mal

menjar això sí. I s'ho pensaren bé i decidiren provar sort. Es miraven l'altra riba del peu d'una muntanya tallada a pic que algú els va dir que la tallada havia estat cosa d'un senyor molt forçut que l'havia feta a cops de martell.

- Abans s'hi podia anar a peu a l'altre costat. Però aquell senyor per tal de que no li prenguéssin aquelles pomes va fer aquest forat que ara es ple d'aigua.

- Romanços! On és que hi ha martells tan grossos i gent que els facin servir?

- Jo us ho venc tal com m'ho han venut a mi. Si no ha estat un home a cops de martell, qui voleu que l'hagi tallada aquesta muntanya! Que us penseu que es fan soles les coses?

- I qui us ho ha dit això?

- A n'ells vells nostres els hi van dir uns altres vells més vells que ells. I les coses que diuen els vells s'han de creure...

Passaren uns dies mirant-se l'altre costat de la riba. Hi havia molta aigua pel mig i ells es recordaven encara d'aquell primer temporal.

- Mira, si a l'altre costat hi trobem aquestes pomes que dius ens creurem que és veritat que aquell senyor que dius va separar a cops de martell aquesta muntanya de la de l'altra banda.

I no es parà fins que un dia de bona mar, lligant diversos troncs, es feu la gran travessia.

Algú es quedà vora la muntanya trencada esperant. Però els que anaren a la recerca de les pomes d'or no tornaren. De pomeres en trobaren moltes, però la majoria feien pomes del ciri, res de pomes d'or. I això que hi passaren tota la vida cercant. Es deia que aquella gent, la qual treballà com a negres cercant les pomes d'or s'hi tornaren de debó negres i foren els primers pobladors d'un continent el qual de primer es partíen els d'un altre, portarien aquells pobres negres que no trobaren les pomes d'or a treballar de franc a un nou continent, i que més tard els negres que no foren

portats a treballar per cap diner anirien per ells, però que no s'acabarien d'entendre. Del fracàs de la trobada de pomes d'or en va començar a néixer la desconfiança amb les coses que deien els homes, sobretot en les que feien sortir ciutadans que ens transformaven en núvols, bous i ocells, i que movien llamps i temporals al seu albir, malgrat que avui encara molts d'aquests elements compten amb partidaris els quals troben tan ben empescades les històries que en parlen, que sostenen que quelcom hi deu haver de veritat. No poden ser titllats de mentiders del tot, uns ciutadans que descriuen tan bé les senyoretes sirenes, les Gràcies, les Hores i les relacions dels capitostos de l'Olimp.

Maura, entre tant, de bracet amb Gladiola, amb els sobrants de l'escamot, fa camí terra endins. Troba nous rodals. Les muntanyes del camí són ja de més bon passar i sense neu. Els pocs homes i dones que troben són gent esquerpa, poc sociable, eixuta. I veuen, pel seu descans, que a molts llocs les dones són les que treballen i els homes els que s'ho miren. Llavors hi havia altra gent la qual aprofitant-se d'una majoria de fembres en fa l'ús que els homes del vice-rei Maura n'havien fet sempre: tenir-les a tot servei.

Hi ha uns aiguamolls i els indígens hi planten, segons diuen, arròs. La companyia diu que allò és un mal treballar, i que qui vulgui menjar arròs que en mengi, que si ells l'han de plantar de peus a l'aigua no en menjaran pas mai. A més a més ells són descobridors i no plantadors d'arròs.

- Oh, ja el fem plantar per les dones! - aclareixen els que vigilen la plantació.

- Una dona de peus a l'aigua tantes estones està exposada a agafar refredats a desdir, i d'una dona estornudant no se'n pot treure gaire profit - va contentar la companyia.

De sortida, com s'ha vist, ells eren afeccionats a seguir els cursos dels rius. Els feia una gran il·lusió veure que els rius, se-

guint-los contra-corrent s'anaven estrenyant cada vegada més i que de sortida no n'hi havia cap que presentés l'amplada de quan portava molt camí fet. Tots en tenien sort, d'arribar a rius amples, d'altres rius que pel seu curs li anaven buidant el seu capdal. Segons Collell, si els rius no disposessin d'aquests rius-dides, no hi hauria cap riu que valgués la pena.

Ara travessen uns paratges que són una pura delícia, amb arbres i verdor a les ribes, i l'aigua s'hi mou sense presses, manyaga, bona xicota. Algú de l'escamot comenta que no es vegi gent.

- Sembla estrany que en paratges com aquest no s'hi vegi ningú. Si hi ha algú i no s'hi ha afincat deu tenir pa a l'ull. Que bé s'hi deuria festejar ací sentint aquest passar tan suau de l'aigua...

Ara troben uns fruits nous. Els fan uns arbres de fulles enlluents i grosses. L'encarregat de posar noms a les coses, consultat, diu que aquells fruits no poden ser altra cosa que figues.

- I si mai la gent es decideix establir-se en aquest lloc, del poblat se n'haurà de dir Figueres.

Però al nou rodal hi toca molt el vent, tant, que la companyia en pes ha de caminar de bracet. Algú que ha volgut fer la caminada independent, ha de caminar portant un gran roc a les mans per tal de no ésser tombat per aquella ventada.

- Collell, quin nom en diries d'aquest vent?

- No ho sé...Ve d'enllà muntanyes. Jo en diria tramuntana. Em penso que seria un bon nom. Us sembla bé?

- Sí, sí, però no s'hi pot tenir cara amb aquest vent...Mireu, tots els arbres s'inclinen a babord...Oh, i de la manera que xiula! Jo no n'havia sentit mai cap de vent que xiulés.

- Potser ens xiula a nosaltres perquè ens n'anem!

- Doncs anem-nos-en i no en parlem més.

I la companyia fuig d'aquell vent mai no vist, a la recerca de nous paratges de més bon estar. Troba noves muntanyes. Som en el bon temps i fa de bon estar a l'ombra dels arbres que van trobant. La compa-

nyia en fa uns bons elogis d'aquells arbres.

- Voleu dir que anant pel món trobarem res més bonic que això?

- Anant-hi ho sabrem! - se li respon.

- Doncs anem-hi.

Ara passem per una regió on abunden les fonts. Es aigua neta, que fa de bon beure, i la companyia hi fa estaries. Evidentment, el paratge era per a fer-n'hi. Tant, que algú no es pogué estar de dir:

- Es la terra més ufana sota la capa del sol...- ja veieu què us dic. N'hi ha varies de fonts, es veu, i si una convida a beure l'altra també. De cop se sent la veu del company Palmada que diu:

- Alto! Que ningú begui d'aquesta aigua. Es pudenta!

El company Palmada era una mica esquivat i no se'n feia molt cas, però aquella vegada se'l cregué i alguns begueren d'aquella aigua.

- Aquest cop el company Palmada té raó. Aquesta aigua put.

Es posa la cosa a consideració del posador de noms.

- No falla. D'aquesta font se n'ha de dir la Font Pudosa...Ara, alguna virtut ha de tenir aquesta aigua. No hi ha cap avís, i jo no crec que, a dretes, es deixi sortir una aigua que pugui fer mal a la gent. La qüestió seria saber quina mena de mals guareix...Com estem de malalts?

- La gent caminadora no en té de malalts.

- Doncs ho hauran de provar els que vinguin després de nosaltres. Si és que hi ve algú...

S'ha acabat la visió de vers que mudava el paratge, i ens acostem a una col·lecció de muntanyes de color de cendra fosca. N'hi ha alguna que encara fumeja. Allò també era nou.

- Què fem? Ens hi acostem o no ens hi acostem...Oh, veureu, jo no n'havia vesites mai de muntanyes que treguessin fum.

Però la companyia és curiosa, i, amb por, però s'hi acosta.

- Nois, no juguem amb foc! - se sent a dir.

Els més arriscats no fan cas. ~~Sach, avís de seguretat en muntanyes.~~
que fumeja de més a la vora

- No es veu res. Només surt fum...

- Aquest seria un bon lloc si s'hi hagués de passar l'hivern...

Potser hi ha algú que fa foc al davall...Ep! Ep! Què cremeu?!

La contesta fou una columna de fum més espessa seguida d'un trontoll de la muntanya.

- S'ho han agafat malament! - diuen els arriscats fugint muntanya avall -. Amb gent així no s'hi poden gastar bromes...

La muntanya, o la gent que hi havia a dins, es va enfadar de debó i la companyia va assistir, espantada, a una gran exhibició de fum i foc.

- Carai, a l'aigua, temporals, i, a muntanya ja ho veieu foc blau! Això mai ho havíem vist al territori del rei Dalmau...Què et sembla Collell?

- Això, si no passa d'aquí, són focs artificials...

- Siguin els focs que siguin, és millor apartar-nos-en, ja veureu. No tenen cap guía i fan unes grans voltes. I fou l'anomenat Meló que allò no era anar bé al veure que al cap d'uns dies de caminar havien tornat al lloc d'on havien sortit. I l'home comença a pensar. I ho feu amb veu alta per la gent que el volgués escoltar.

- Hem vist que el sol sortia de l'aigua. Això ho ha flogut veure tothom que no s'hagi llevat tard. Si surt de l'aigua es deu ponre a muntanya. Si volem anar terra endins sense recular, hem de seguir el curs del sol. Es dels que cada dia, per ara, surt i fa el mateix camí. Es veritat o no?

- Si tu ho dius, Meló, deu ser veritat. Seguirem el sol...

I el seguiren.

I, un dia, el cap de l'escamot diu:

- Companyia, atura't! Un altre mar!

Es veu, però, que és una mar petita. Una gran bassa d'aigua quieta, soma i, aparentment, sense temporals. La companyia hi dona la volta.

- Es una mar morta - es diu-. Deu ser aquest un país de pluges i això és una mena de cisterna...

Però passen uns dies i no plou. I els descobridors fan un altre descobriment. Veuen que no hi ha cap riu que ompleni la bassa, i que l'aigua en surt per cinc llocs distints. I no pot ésser que en surti sense haver-hi entrat. Es consulta Collell.

- Això és un estany, segur. Ara, que no hi hagi cap rec que l'ompleni ja és una altra cosa. Qui sap d'on ve aquesta aigua. Jo no me'n fiaria...

I la companyia no se'n fià. S'acampà vora l'estany perquè de bonic n'era molt, però la gent se'l mira malament. Allò de no saber de quina aigua es mantenia els tenia preocupats. I n'hi havia per estar-ho de preocupat, ja que quan més es mirava l'estany menys s'entenia que no l'omplenes res. Les coses desconegudes quan no s'han sabut explicar, i aquells homes no se sabien explicar aquella, s'han reverenciat. I d'aquell estany, així l'havia batejat Collell, la companyia en feu un lloc de devoció i molts li anaven a contar les seves coses. Se sap que Maura demanava a l'estany protecció per a donar la volta al món, que Gladiola hi acudí demanant-la per tal de no perdre el seu vice-rei, que alguna dona demanà a l'estany si tenia prou poder per una girada de truita amb la qüestió d'estar sempre a la disposició dels homenots... L'estany sembla que no contestà mai, però fou, com sempre, el ciutadà Collell qui va dir que l'estany deia coses.

- Les diu amb veu molt baixa i s'han de saber escoltar...

Es clar, Collell era Collell, i malgrat que l'altra gent per més que escoltà no sentí que l'estany fes cap manifestació oral, es pensà que Collell devia tenir unes orelles especials que li permetien sentir coses que els altres no sentien. I se'l cregué.

Sempre ha succeït això. No és pas d'ara que la gent es creu a la que diu que sent coses que els altres no senten i que en veu que l'altra gent no veu...

Però Collell no anava pas tan errat com pot semblar quan deia que sentia parlar l'estany. La cosa certa és que potser sí Collell

- Que l'havien vista?

era més fi d'orella que els altres. I fou un cap vespre, passejant-se per una de les ribes de l'estany, que l'home, de sobte, es va aturar i es va posar una mà a l'orella fent d'embut.

- Jo diria que és de debó que l'estany diu coses...- va dir.

I amb això al magí seguí la riba del llac vers on li semblava que sentia veus. A ell ja li semblava estrany que l'estany parlés malgrat que ho hagués dit a la seva gent, però aquell dia volgué saber si era veritat o no. A mida que anava fent camí, les veus se sentien de més a la vora, fins que va veure que qui deia coses no era l'estany com ell havia cregut i havia fet creure a la seva gent sinó un ciutadà que gemegava de peus a l'aigua. Ja li sabia greu a Collell que no fos l'estany qui parlés, però ell era un home el qual davant la realitat es donava. De moment l'amic Collell s'espantà una mica al veure que l'home que gemegava de peus a l'aigua tenia un mal aspecte de no dir. Cabell i barba feien una sola massa peluda i es feia difícil saber on paraven boca, nas, ulls i orelles. Estava assegut a la riba i presentava una gran pitrera, unes cames rabassudes i un gran cap en relació amb l'estretor del front. Collell, previsor, feu una petita volta ja que l'home pelut semblava que no s'havia adonat de la seva presència. Però l'home malgrat la seva aparença espantadora, gemegava com un xaiet i cada gemec es veu que li costava molt de fer. Collell es sentí valent, i:

- Ep...Què us passa?

L'home seguí amb els seus gemecs, cada vegada més dèbils. Collell es va pensar, en aquell temps se sabien molt poques coses, que la feina del desconegut era gemegar, però a l'home li plavia, es veu, saber per què gemegava perquè repetí la pregunta.

- Ep, jo preguntava què us passa...

No fou fins a la tercera repetició que el gemegador aixecà el cap, s'apartà uns quants cabells dels ulls i es mirà Collell de fit a fit.

- Que l'haveu vista?

- A qui?
- A la Traviata.
- Qui és la Traviata?
- La meva dona...era, la meva dona.
- Ja no ho és? Que se us ha negat a l'estany?
- Si s'hagués negat a l'estany, a mi ja no em veurieu ací. Jo m'hauria negat amb ella.
- Es clar...
- Què voleu dir, és clar? Que també us hi negarieu vos amb una dona que se us hagués negat?
- No. Nosaltres en fem seguir moltes de dones. Ens en sobren.
- I són guapes, aquestes dones?
- N'hi ha de totes.
- Segur que no en teniu cap com la meva Traviata, sinó, si ella se us hagués negat segur que us haurieu negat tots...Però és que a mi no se m'ha negat.
- Ah, no? Millor, home, millor...
- Què voleu dir, millor? Jo ara com que fa molts dies que gemego no sóc bo per a res, però temps endarrera aquest millor que haveu dit us l'hagués fet empassar. Ha fet més que negar-se'm. M'ha deixat.
- Oh, carai...
- Què vol dir carai?
- Es una cosa que diem quan ens en passa alguna.
- Ah...
- Bé, i què penseu fer?
- Seguir gemegant.
- Fins quan?
- Fins que m'acabi.
- Però això és un disbarat!
- A mi ningú m'ha d'ensenyar res. Si jo dic que gemegaré fins que m'acabi, gemegaré fins que m'acabi.
- Però si us ha deixat, no l'haveu cercada?

- Ho he regirat tot, des d'adif fins qui sap a on...I vaig fer un jurament que no tastaria res fins que la trobés, i com que no l'he trobada, no menjo.

- Si n'haguéssiu fet seguir més d'una com nosaltres ara no us troberieu com us trobeu.

- Com la Traviata no n'hi havia cap més, no n'hi pot haver cap més. Ací mateix on em veieu, ja mig acabat o a punt d'acabar-me del tot, hi havíem passat hores glorioses festejant. Es un lloc fet per a festejar-hi, aquest. I la Traviata i jo erem únics a festejar-hi. Hi havia diés que hi festejàvem a sol i a serena. Potser d'aquí a un temps les parelles no s'hi acabaran ací, però fins fa poc era per nosaltres sols. Ella, mentre festejàvem, em cantava cançons amb el cap damunt la barba. Cantava molt bé la Traviata. Em deia que mai no havia vist una barba com la meva. Ja no s'hi festejarà mai més d'aquella manera. Aquell festeig ho era tot per a mi. Em considerava el rei del món. I ho era. No hi ha cap rei que només hagi viscut de festejar. Jo, sí...I em va deixar...

- Es va cansar de festejar? Les dones, si se les deixa fer són de molt mal entendre de fa un temps. Si no s'hi posa mà, pot venir un dia que en tinguem un cap a lligar.

- Jo em volia passar el poc que em resta de ~~vida~~ ^{vida} gemegant i prou... Però ara m'agrada descarregar-me d'aquest gep que em té postergat al mateix lloc en el qual ens feiem moxaines...Si puc, us contaré l'acabament...Em va deixar per un foraster el qual va arribar perdut al llac...El vam tenir uns dies a casa i jo veia que la Traviata se'l mirava més a cada dia que passava. A més a més, el foraster cantava. Jo no n'ha sabut mai de cantar. Quan ho feia, s'ennuvolava, plovia i els ocells fugien dels arbres de vora l'aigua. La Traviata reia com una boja quan jo cantava...I quan cantava ell, el foraster se'l contemplava com si veiés qui sap qui...Fins que van acabar cantant tots dos. I si jo volia intervenir,

- Barba, home, que desafines! - deia ella.

I veia que la Traviata estava cada dia més per cantar amb el foraster que pas per a fer-me compliments a mí, ella que me n'havia fets tants...I una nit que el foraster dormia, m'hi vaig acostar amb molt males intencions i amb un garrot, però la Traviata es veu que fins i tot quan ell dormia se'l mirava...

- Barba 'em va dir-. Si el mates a ell m'hauràs de matar a mi. I, si no em mates, em tiraré a l'aigua i ja saps que no sé de nedar... Em vaig donar compte que persegons qui cantar és primer que tota altra cosa...Jo ho hagués volgut arreglar a garrotades amb el foraster, però a la Traviata no la podia tocar, i no podia permetre que se'm negués. Per a mi la Traviata ho era tot...Segur que ella va dir les meves intencions al foraster i, un dia, amb gran satisfacció meva, l'home s'acomiadà. Al fer-ho va cantar una cançó que parlava d'adéu a la vida. I, cosa que m'hauria d'haver posat sobre avís, la Traviata no semblà gens afectada per la marxa del foraster, ans al contrari, ja que aquella cançó la van cantar a dúo. Quan sentiú algú conegut que us canti a prop, malfieu-vos-en... Tot semblava aclarit, però aquell foraster feu servir el cantar com a reclam, i cantant cantant feu que la Traviata se n'anés de casa. Ho deixà tot per anar-se'n a cantar amb el foraster. Ja no es recordà de les festejades vora l'aigua, de la meva barba, de com jo la volia. No es recordà de res...Si mai festeges una dona que t'agradi molt, apren de cantar, apren de cantar...No sé si seré a temps a contar-te tota la història. Tot aquest temps que passo contant-te-la són gemics que faré de menys...De primer no m'ho sabia acabar. Després, com que aquella fugida em semblà una injustícia, vaig sortir amb la intenció de fer-ne de justícia. Però, amic, si veniu de fora, ja hauréu vist com està aquest país de camins! Es una vergonya. No es pot passar bé per enlloc. Qui sap on devien estar amagats. Per tal de no descobrir-se no vaig sentir mai ni que cantéssin. A mida que passava el temps m'anava fent més i més mala sang i tornava a tenir males intencions a tot tenir. No podien haver anat massa lluny perquè

jo, abans de que fos com ara em veieu, no em natxava ningú anant pel bosc. El país és poc poblat i no trobava ningú per tal de demanar-li si havien vist la Traviata i el foraster o si els havien sentit cantar. I no podien ser lluny...I vaig posar en joc les males intencions que portava i vaig encendre el bosc pels quatre costats. I fou enmig d'aquell incendi fenomenal que em va semblar sentir-los cantar. I que cantaven, de nou a dúo, aquella cançó d'adéu a la vida. Els cants venien del mig l'incendi. I quan ja no hi havia remei, em va semblar que la Traviata i el foraster cantaven molt bé, i que potser la solució era dir-los que tornéssin a casa que els escoltaria a gust...Però quan el bosc es crema es crema més que un bosc. Per més empeny que hi vaig posar allò no s'apagava. La darrera cosa que vaig sentir enmig de la fressa dels arbres espetegant al cremar-se, fou el calderó final d'aquell adéu a la vida...Després, només el repetellar de les branques rostint-se. El foc era tan arborat que em vaig arribar a pensar que havia cremat el món en pes...Vaig desfer el camí i no sé els dies que fa que m'estic al lloc de les antigues festejades sense voler ni poguer fer altra cosa que gemegar dia i nit...Això perquè us penseu que al món no hi ha misèries!

- Quan una cosa està feta, està feta, amic Barba. Per més que gemeguis, si la Traviata i el foraster es van cremar, ni tornaran ni els sentiràs mai més cantar.

- Es que no n'hi ha per gemegar després del trasbals passat?

- Jo no gemegaria. La vida és bella, els ocells volen, els arbres fan fulles noves, al prat hi ha flors que ho aromen tot, l'estany té una aigua cristal·lina...Si gemegant ells tornéssin jo t'aconsellaria que seguissis gemegant, però tal com han anat les coses gemegaràs de franc.

- Doncs què vols que faci!

- A l'altra costat de riba hi ha la meva gent. Som gent que ens agrada córrer món. Refes-te i vine amb nosaltres.

- I si no em refaig? Sóc més de l'altre món que d'aquest...
- Prova-ho. Seria una pena que un home amb una barba com la teva fes la mala fi que pensaves fer.
- Si tinc d'anar gaire lluny em penso que em quedaré pel camí.
- Amic, no menjar té aquests inconvenients malgrat que la vaga es faci per una senyora per bona tiple que sigui. Després, aquestes coses, si es fan i la gent no ho sap és com si no es fessin. Les dones de la companyia n'estaran molt contentes de saber que tu has declarat potser la primera vaga de fam per la teva Traviata.
- Vols dir?

- Es clar, ~~home~~...É, amunt!

Quan l'home s'alçà, amb un gran cop de coll, Collell va veure que en feia dos com ell. Amb penes i treballs, ja que l'home al cap de deu passes volia tornar a gemegar a la riba de l'estany, el portà amb la gent de Maura.

- Carai, quina barba! - va dir la companyia.
- Us porto aquest home el qual, per una qüestió de faldilles, ha estat a punt d'anar-se'n a fer malves...Que no serveixi de precedent. Diu que la dona causa dels seus maldecaps cantava molt bé. A les de casa encara ningú no les ha sentides cantar. Això em fa creure que per aquest cantó podem estar tranquils...Hem de mirar de refer-lo i, si es refà, serà dels nostres.

I tingueren cura de l'amic Barba, les dones de l'escamot. I s'anà refent. Les dones que el cuidaven no eren com la Traviata, però l'home n'estava molt cofoi de tenir aquell estol de dones al seu servei. I començà a riure. I quan veié per primera vegada a Gladiola, se la mirà tres vegades. Era millor que la Traviata.

- Cantes? - li va dir.

- No...

- Així, si no cantes, ho tenim tot guanyat.

- Parlem-ne, amic. A mi, com a totes, aquesta barba que portes ens agrada molt, però jo tinc compromís amb Maura.

- No voldràs que comenci una altra vaga de la fam!
- La primera la vas fer per una dona que cantava molt bé, i jo no canto.
- Ja t'he dit que si no cantaves ho teníem tot guanyat. I tu m'agrades més que la Traviata.
- I jo t'he dit que tinc compromís amb Maura.
- Parlaré amb aquest compromissari.

I hi va parlar.

- Maura, jo ja estic refet.

Algú pot trobar estrany que aquell home que qui sap d'on venia, i tota la gent que trobà la companyia s'entenguessin sense massa dificultats. Es veu que tothom devia parlar més o menys de la mateixa manera. I es consigna aquest fet perquè el cas de la torre de Babel encara s'havia de produir. I si fou del temps de la famosa torre que cada país s'hagué de fer una gramàtica distinta...

- Me n'alegro, Bàrba amic.
- Les dones que m'han cuidat n'estan totes cosa de no dir d'aquesta barba. Ara, de totes, cap m'ha fet oblidar del tot a la meva Traviata. Només una me l'ha feta oblidar, Gladiola.
- Oh, amic, perquè et penses que jo no me n'he mirada cap més? Jo, d'ençà que Gladiola s'ha passat amb mi que a totes les dones que veig només les hi dic "passi-ho bé".
- I no me la podríes deixar?
- En cap manera!
- Deixar i prou.
- Ni parlar-ne.
- Maura, jo ja m'he refet. Em puc batre, guanyant, amb la meitat de tots vosaltres. Sóc el més fort i, si no me la vols deixar te la puc prendre. I, si t'hi oposes, et puc eliminar com si aixafés un pardal. Què hi dius?
- Veuràs, i Gladiola, què hi diu?

- M'ha dit que la meva barba li agradava molt.

- Ja és una bona barba la teva, però una barba no ho és tot.

- Vas errat. Tota la força que tenia i la que torno ja a tenir ara, em ve de la barba. I si Gladiola no vol venir de grat, me la puc emportar per força. Jo em penso que hi guanyarem tots si me la deixes.

- M'hi pensaré, amic.

- Pensa-t'ho, i pensa-t'ho bé. I no triguís a fer aquest pensament perquè jo porto pressa.

Maura era un home al qual li agradava pensar. Solia pensar, quan estava sol, posant-se un braç damunt un genoll amb un puny dessor- ta la barba. Perdre Gladiola, ara que passaven una bona temporada li venia molt malament. D'altra part no dubtava que l'home de la barba, ara que l'havien refet, era molt capaç, amb Gladiola pel mig, de fer qualsevol disbarat. I pensava i més pensava. I mentre feia comparació de pensaments es presentà Gladiola.

- Maura, et veig pensatiu.

- Hi ha problemes, Gladiola. Hi ha problemes i per més que penso no hi trobo l'entrellat.

- I quines coses són que et fan pensar així?

- Aquest dimoni de foraster de la barba...

- Ja té una bona barba, ja. I què vol?

- M'ha dit que et deixi anar amb ell sota amenaça de batalla. I ha dit més. M'ha dit que si no et deixo anar amb ell se t'emportarà a la força.

- I tu què has dit?

- Primer he dit que no, però ell no s'hi ha donat per entès. Després li he dit que m'hi pensaria, però ja fa estona que penso i més penso i no trobo sortida. No m'hi puc batre jo amb aquest gegantàs.. Es a dir, sí que m'hi puc batre, però si ho faig no en tindrà per començar.

- I si fugim?

- Amb quatre salts ens aconseguiríem. No has vist les cames que porta?

- I si tot l'escamot va contra ell?

- A la gent de la companyia els ha caigut simpàtic, i ja saps com pensa la gent en qüestió de dones...I, si una part ens vingues a favor, hi hauria moltes baixes. Diu que té tota la força a la barba...i qualsevol li arriba a les barbes a n'aquest element!

- Maura, aquesta vegada no has pensat prou bé.

- Doncs fa molta estona que penso. I tot em ve d'haver-me enamorat de tu. Jo no ho aguantaria ara que t'hagués de deixar a n'aquest home.

- Maura, potser no és lluny el temps que nosaltres haurem de pensar per vosaltres...

Davant la sortida de Gladiola el vice-rei es quedà sense saber què dir. I ja posat a pensar, pensà que potser la noia tenia la solució. No veia quina podia tenir. Si l'amic Barba no sabia nedar, potser Gladiola li proposaria fer la travessia de l'estany; potser el faria eliminar per gent del pes fort de la companyia mentre l'home dormís; potser li diria d'anar-ne parlant i donar llargues a l'afer, potser s'havia proposat fugir amb l'home de la barba... Era una mar de dubtes Maura pensant amb la possible solució que devia tenir Gladiola.

La noia, després d'haver sentit dir al vice-rei que no podia passar sense ella, decidí fer quelcom que l'encadenés per sempre a Maura. Se la veié fent-la petar amb el mestre armer de la companyia, i aquest passà llarga estona fora del poblat fent hores extremes en la construcció d'un estri suggerit per Gladiola.

Quan la nit arriba, la noia, quan tothom dormia, es presenta al lloc on ho feia el gegant Barba armada de l'estri construït pel mestre armer: unes afiladíssimes estisores. Si era veritat que l'home tenia la força a la barba, Maura podia estar tranquil. Ja li sabia greu a Gladiola tallar aquella poderosa barba, però hi havia el vice-rei

en joc...I deixà l'amic Barba plomat com un pollastre.

Quan l'home es despertà, se sentiren uns crits esgarrifosos. La primera cosa que feia quan es llevava era tocar-se la barba i, al no trobar-se-la, el desesper de l'home no tenia aturador.

Quan un es desespera porta a cap coses imprevisibles. El gegantàs, sense aquella frondosa barba, es veié perdut. Sabia que qualsevol el podia guanyar, sabia que les dones es riurien d'ell, sabia que el seu imperi de forçut s'havia acabat. I no volgué que ningú el veiés sense la seva poderosa arma peluda.

- M'han tallat la barba! M'han tallat la barba! - cridava l'infe-
liç apartant-se de la vista dels homes. Fugí en direcció a l'es-
tany i s'hi llençà al crit de "M'han tallat la barba!". M'han ta-
llet la barba!". La companyia es mirà el dissortat sense saber
quin partit prendre. Només tres elements sabien el secret: El vice-
rei Maura que s'ho pensava, i Gladiola i el mestre armer que l'ha-
vien preparat.

El gegant entrà a l'estany i tingué d'anar molt aigua endins per
tal de desaparèixer del tot. I era veritat que no sabia nedar. Anys
a venir un farmacèutic de Banyoles trobaria una barra de l'amic
Barba i el món sabria que pels voltants de l'estany havia existit
mil.lenis enllà un senyor de quan per la Terra s'anava en calces
curtes o sense calces.

Quan Barba hagué desaparegut estany enllà, Gladiola es mirà Maura
somrient i el vice-rei va declarar que allò que Collell n'havia
dit amor faria fer coses insospitades.

I es deia, el temps era propici a creure en tota mena de misteris,
que aquell home de l'estany vivia aigües endins de por que el veiés-
sin sense barba, i que tota cosa que passava pels seus dominis de-
sapareixia aigües avall emportada per l'amic Barba el qual seguí
desesperat com el primer dia anys i anys. I es seguia dient que
a l'estany hi havia un monstre en forma de xuclador que no perme-
tia que hi transités res. I per això la gent de Banyoles ha passat

tant de temps que a l'estany només se'l mirava de lluny. Aquesta por del monstre de l'estany pujà de to quan una vegada que una barba gosà anar a P_orqueres la barca fou portada estany avall per forces inconegudes. Ara a l'estany s'hi neda, s'hi fan curses a rem i a motor. O no és veritat que mai hi hagi hagut monstre de cap mena, o amb el temps aquell monstre primitiu també es feu vell i li arribà l'hora de dir bona nit a tothom. Si la barra que descobrí el farmacèutic tenia o no relació amb el gegantàs Barba és de molt mal aclarir.

Pels volts de l'estany ja van trobar alls plantats. Qui els havia plantat? I qui havia plantat els presseguers, les nogueres, els bolets i les cols de Brusel·les? Es feren les preguntes a Collet el qual en contestà algunes.

- Algú que en devia saber molt. I si no es planten de nou les coses que ara hi han pot venir un moment que s'acabin. El peix gros es menja el petit. Les aranyes es refien de les teranyines per tal d'agafar mosques i mosquits. Sense això no menjaríen. Una aranya, per aranya que sigui no pot seguir el vol d'un mosquit i molt menys d'una mosca. Això vol dir que ens havem d'espavilar. Si no sembrem patates, no en menjarem. Hem trobat el blat fet, però si no en guardem el gra ningú no menjarà barres ni llonguets. Si no posem lloques en un lloc que puguin covar tranquil·lament s'acabaran els pollastres...

A mida que anaven vivint feien experiències. Foren necessàries aquelles experiències primàries per tal que, amb el temps, el món trobés el pa amb tomàtac i els canelons a la italiana, l'arròs negre i el congre amb pèsols... S'ha vist que d'unes idees primitives n'han vingut, això sí a còpia de morir-se gent, idees genials. No s'ha volgut que les idees genials fossin dels de més endarrera. La gentada que s'ha hagut de morir d'ençà que uns primers es bate- ren a cops de pal fins que hi ha hagut generals de gran cartell. S'ha pagat car, caríssim, amb vides, que d'uns crits inicials en

vinguéssin baixos cantants i tiples d'anomenada. Saben vostès la gent que s'ha hagut de morir per tal de passar d'anar sense calces a haver-hi els grans establiments de modes amb abrics de epàl, fracs, bruses de color i faldilla-pantalon? Es el tribut que el món ha tingut de pagar al progrés. I perquè vinguéssin els polítics? Quants cementiris no s'han omplenat abans els socialistes no guanyéssin unes eleccions! El primer que canvià una vaca per una dona feu possible vinguda del comerç. Com és indiscutible que el primer que es veié una moneda als dits i procurà fer-ne més, no era altra cosa que un banquer en potència. I quantes baixes i més baixes no han succeït fins a veure pobles i viles plenes de bancs i de cases de negoci. No hi ha oficis nous. Tots han tingut precursors, des dels notaris als corredors de la Volta a França, dels pintors als super-mercats, dels poetes als abocadors de cafè. Hi ha oficis que no han mudat, com el pescar. Amb la sola diferència, però, que el peix va més car que abans. Però tot hi va més car que abans. També per pagar les coses més cares s'han precisat un nombre in comptable de baixes, de caragols a conills. Dues activitats que ja es feien quan els primers homes es deien bon dia al trobar-se si no eren enemics, que no es deien res. Els caragols, pobets sempre han estat de bon trobar. Només ha calgut que caiguéssin quatre gotes ja que d'anys i anys se sap que els caragols amb la humitat surten a prendre la rosada sense saber que s'hi juguen la clova. Els conills abans eren de bon agafar. Mai, però, es pensaven ells que es fessin a la brasa o al jaç, i quan començaren a veure la mala fi que feïen, ho posaren, fugint, més difícil als homes, però els homes amb temps i baixes, inventaren les escopetes i els conills amb les perdigonades no hi han pogut mai. No tenen cap sant conegut que els protegeixi. Amb les perdigonades els sants no s'hi posen mai entre els conills i els disparadors. Tot el que poden fer, sense exposar-se al perdigoneig, és fer errar algun tret, tret que el caçador no entenia per què l'havia

errat. En quant als caragols, els sants que fan ploure quan es fan novenesper tal que la gent regui, ja ho saben que els caragols tindran moltes baixes. Deuen pensar que val més que la gent mengi caragols a la vinagreta que pas que hagi de renegar perquè no plou. Entre altres, una de les coses que feren els homes de la companyia fou possibilitar que algú, amb els anys inventés el telèfon. Quan un s'apartava massa del rodal, si no es tenia molt bona veu i el vent a favor, era difícil que el que se n'apartava sentís que el cridessin. D'uns troncs de fusta, buidats, picant-hi al damunt amb dos palets inventaren una mena d'alfabet perquè fos sentit a distància. Les primeres telefonades eren ben senzilles tanmateix. A base de petits tocs solts i repetits s'anaven entenent. Era el seu Morse. De bell antuvi els entesos amb el temps en pronosticaven el canvi, s'escampaven resultats de caceres, si uns forasters eren o no perillosos, si era convenient quedar-se o mudar de lloc, si alguna senyora anava de part...D'aquell petit vocabulari sonor en vingueren les conferències telefòniques de continent a continent. Quants difunts no ha costat que el paper de les Telefòniques pugés o baixés!

L'estany era molt bonic, però la mala fi de l'amic Barba feu pensar la gent. Moltes coses no les sabien ells, cosa natural, i algú començà a dir que aquell home, si amb la humitat la barba li hagués crescut, es podria presentar a qualsevol moment i fer disbarats en gran. I el que deia allò, el qual tenia por, arribà a dir que ell havia sentit, una nit que tenia mal son, veus que segur que venien d'estany endins. Se'l va créure, i l'escamot deixà el paratge. De nous es camina. En sabia aquella gent de caminar. I caminant caminant, la companyia s'anava il.lustrant, agafava cultura. Cultureta, si volen. Dins el camp de la seva cultureta, agafà galons el company Estrabau el qual inventà el nom de quatre mesos que segons ell eren les modernes estacions de primavera, estiu, tardor i hivern, amb l'aventatge que eren mesos molt més llargs que els

actuals. El company Estrabau fou considerat un savi de debó. Els que no han inventat mai res no s'ho saben acabar que hi hagi gent que inventi coses. I també fou Estrabau qui va dir:

- Si volem seguir el camí del sol ens tornarem a trobar amb la neu. I la neu ja sabem que és molt freda.

- Doncs no el seguim. Però quin havem de seguir?

- Caminarem de costat.

I s'hi camina. Se'n feia cas a la companyia de la gent que deia coses. No es troba massa gent. No seria fins més endavant que no es podria passar per enlloc. Els homes, quan tinguessin diners, passarien l'estiu a les platges a les quals no s'hi cabria, i l'hivern pel mig la neu que la companyia trobava tan freda. Per ara la companyia s'atura on vol, s'estableix on vol. Els rius, i veure d'on venen, li té el cor robat a la companyia. Ara en segueixen un de nou. Es un riu que s'obra pas a mig de muntanyes, i la companyia li dona molt mèrit perquè el riu no porta pas massa aigua. També és Estrabau, el qual anava guanyant punts, qui diu:

-Aquest riu ara el veieu amb poca aigua, però un temps en portava tanta que ho arrossegava tot. I si la munyanya era de mal arrossegar, la voltava i en paus. Tots els rius que havem vist van a parar a la mar o a un altre riu. Se'ls feu un desnivell especial sense el qual no hi podrien haver rius. Seria un món de llacs aquest nostre si no s'hi haguessin fet aquests desnivells ...I mireu si n'havia portada d'aigua aquest riu, que aquestes muntanyes que veieu les va fer ell, o hi va ajudar, ja que són muntanyes fetes de riencs.

- Vols dir, Estrabau?

- No falla. Són unes muntanyes isolades una mica enllà d'aquest riu que veieu. No són muntanyes com les altres. Mireu-vos-les bé! Cada pic té la forma d'una dent de serra. Jo no sé els que vindran quin nom en diran, però jo en diria Montserrat...I veig que són unes muntanyes de mal pujar...

Però la companyia s'enfila muntanyes amunt, ja que el senyor Estrabau, endemés de dir que eren muntanyes de mal pujar, va dir que del cim es podria veure mig món. A mig pujar es trova una cova. La companyia s'atura. Qui sap uqe hi pot haver dins una cova. Però es presenta un element propietari d'una gran barba i d'una crossa. Caminava coixejant.

- Amics, on aneu? - que diu.

L'escamot al veure que es tracta d'un home sol, se sent valent.

- Què n'heu de fer?

- No sóc pas trapasser, però no trobareu pas massa camins ací. Jo visc a n'aquesta cova. I hi viuré sempre més.

- Per què?

- Faig penitència.

- Penitència?

- Sí, vaig empaitar una dona, i ella no ho volia.

- Oh, fill, n'haguéssis triada una que ho volgués.

- Es que tampoc ho volia jo....

- Però com s'ha d'entendre això? Si cap dels dos ho volia...

- Jo ja havia pujat ací dalt a fer penitència per altres epissodis amb dones pel mig. Les dones em tenien enlluernat i no tenia altra cosa al cap que fer-ne col·lecció. I vaig pensar que fugint-ne em posaria a to. I quan ja feia temps que vivia tranquil en aquesta cova, i era amic dels ocells i altres animals del rodal, ella, una dona nova em va comparèixer. Em va dir que venia ací fugint dels homes els quals no la deixaven en pau... Jo, de primer, li vaig dir que ací estaria segura, i que en tot cas només n'hi hauria un que no la deixaria en pau, però que no tingués por que jo ací dalt hi havia pujat a fer penitència... Però això li deia un cap-vespre entre dues llums... però ai, en essent l'endemà i veure-la a plena claror! De cop, davant la meravella que tenia al davant, em vaig tornar a sentir l'empaitador que era anys endarrera. M'ho degué endevinar amb la manera de mirar-la, perquè em va dir:

- Així no hi he guanyat res a pujar ací dalt...

- I he guanyat jo!

I quan em disposava il·lusionat a passar comptes a la meua manera, es veu que sí que havia fugit dels homes perquè se m'escapà muntanya amunt. Jo era tot un altre. Haver passat tant temps sense veure dones i que llavors sense jo demanar-la se m'en presentés una que valia per tres...què haguéssis fet, tu?

- No deixar-me-la escapar.

- Va ser la cosa que vaig fer jo, però mai havia vist ningú que s'enfilés muntanya amunt com aquella dona. Jo, encara que porti molts anys fent penitència, hi ha coses que no les entenc. Per mi, a n'aquella dona algú li va donar el ben fer d'una daina. Allò era saltar d'un penyal a l'altre penyal!

- I la vas aconseguir?

- Hi vagi estar a punt. A mi també, malgrat portar una temporada llarga de fer repassos d'arrels i herbes, em semblava que algú em posava ales a les cames. Devia ser algú que sabia per endavant com acabarí aquella cursa. Fou, en veritat, una bella cursa, però fatal. Quan ella s'hagué enfilat a la punta més alta de la serra i jo m'hi anava acostant, es va llençar al buit. Jo anava tan encegat perseguint aquella senyora, que també m'hi vaig llençar...

"No!", anava dient ella ja per l'aire. "Sí!" deia jo volant pels espais. El resultat? Jo vaig aclucar els ulls abans de tocar a terra pensant el pitjor que em podia passar...No vaig passar de tren-car-me una cama. Per això ara em veieu amb aquesta crossa. Ella? Ella degué planejar. I si aquell algú l'ajudava a pujar roques amunt de la manera que hi pujava, potser la feu planejar bé i qui sap on la feu caure...Jo, amb aquesta cama, millor dit, amb aquesta mitja cama que m'ha quedat, fa temps que no em puc moure d'aquesta cova.

S'acosta el gros de l'escamot. Quan el penitent comença a veure dones s'esquiva a ulls vistos.

- Aparteu aquestes dones! Aparteu aquestes dones, no em feu trencar de nou la penitència!

Les dones, però, com sempre, volen saber les coses que no haurien de saber, i s'acosten al penitenciari. I una de les que s'hi acostava és Gladiola. L'amic penitent quan la veu agafa una mena de tremolor que el fa tremolar més cada vegada, i:

-Ai, aquesta no! Es igual que la que jo seguia muntanyes amunt quan encara tenia dues cames...Totes les guapes són igual!

I l'amic penitent deixa el redòç de la penitència i ajudant-se amb la crossa desapareix dels ulls dels visitants. Se'l veu pujar dalt d'una dent d'aquelles serres, i ell i crossa es llencen al buit.

Tot planejant encara se li sent dir:

- Em trencaré una altra cama, ja ho veig, però que no pugin més dones ací dalt, i sobretot dones guapes, que la penitència també ve un dia que es pot acabar...

I la companyia diu:

- Una altra cosa per contar. Si no ens haguéssim mogut del territori del rei Dalmau no sabríem res de res.

Hem arribat, seguint el curs d'un riu, a un pla voltat de muntanyes - turons en diria un senyor poeta -. Hi trobem un habitat primitiu, de poca gent. La gent va ben vestida fent comparacions amb el cens de la companyia. Les dones filen llana, i els homes la van a mercar pels llogarets veïns. Uns altres fan estores i ferren cavalls, cosa aquesta que mai no havien vist els homes del vice-rei Maura. I en resten tots meravellats com hi ha quedat tothom al vintemprar per primera vegada l'operació de ferrar un cavall. Per tal d'evitar que el cavall es giri a bolets de cosses, li lliguen la pota a ferrar amb la cua. El cavall, de primer s'ho vol agafar a la violenta, però al veure que aquesta manera d'agafar-se les coses va seguida d'estirades de cua, més fortes quan més força ell vol fer, s'ho deixa córrer i es deixa ferrar sense protestar.

"Aquests homes, se les pensen totes" deuen dir a la seva manera. Però al poblat hi ha mal viure. Hi ha guerrers allotjats, una cosa que feia poc s'havia posat de moda i que anys a venir se'n parlaria molt. La companyia simpatitzà totseguit amb els que tenien aquell mal viure, però els allotjats eren molts i anaven ben armats, i la gent de la companyia s'hagué de contentar escampant alguna garrotada d'amagat.

Els problemes vingueren amb les dones. Els allotjats les empaitaven sense parar si en trobaven pels carrers i àdhuc ficant-se per les cases a les quals n'havien vistes entrar. I s'havia de callar. Qui no callava rebia. El problema gros, però, vingué quan uns allotjats descobriren Gladiola. La noia es sortí d'una primera envestida, i arribà davant el vice-rei espantada de debó.

- Maura, aquests homes m'empaitaven!

- Però t'han empaitat de debó?

- No, però ho poden fer.

Maura reuneix la companyia.

- Nois, les dones ens perillen.

- Jo seria del parer de marxar - respon algú.

- Es que a mi la gent d'aquest poblat em cau simpàtica.

- Si ens quedem, les nostres dones seran les dones dels altres.

- Veuràs, les dones què diuen?

- Les dones són cada dia de més mal entendre. Algunes han arribat a dir que la culpa és nostre perquè badem.

- I si fessim algun escarment?

- Amb les dones?

- Amb elles i amb algun allotjat. Aquests se n'han de donar compte que les nostres dones són de propietat privada.

- Es veu que en van endarrera de dones aquesta gent.

- Però s'ha de permetre o no s'ha de permetre això? Una cosa és que ens passem la vida descobrint terres noves, i l'altra que per fer aquests descobriments ens hagim de quedar sense dones o haver-

nos-les de partir amb gent forastera. Ens hi va l'honor, que l'amic Collell diu que és una cosa que no es pot perdre, i que una vegada es perd ja no se'n té mai més. I és que si permetem que se'ns empaitin les dones elles també el perdran l'honor, i ja no en tindrem ni nosaltres ni elles. I no s'hi pot anar pel món sense honor...

- Maura! Maura! T'empaiten Gladiola!

I la companyia passa, d'un escamot purament explorador, a un estol guerrer. Entre el discurs del vice-rei i l'empaitada de Gladiola i la qüestió de l'honor, la companyia s'ho juga tot. Mai ningú sabut s'havia batut com es va batre aquella gent. Esfondraren cabanes, trencaren braços, cames i caps, en tanta de manera, que als habitants del poblat se'ls encomanà l'ardidesa dels homes de Maura i també feren el seu paper. La cosa acabà amb la fugida dels allotjats, els quals tot fugint deien:

- Tornarem i us passarem per la pedra!

A n'aquell poblat li tenia el dit a l'ull molta gent, es veu. I els allotjats que s'escaparen de l'estomacada general, es presentaren amb reforços i comanats per un rei que tenia molta anomenada. Els del poblat s'espantaren una mica quan van veure amb qui se les tenien d'haver. Però algú va dir que tenien amics a fora, uns que una vegada arribaren per mar. I s'hi anà a demanar ajut, i els amics d'enllà la mar digueren que ja podien comptar amb ells. I s'hi comptà. Però els assaltants també en tenien d'amics a fora els quals reforçaren les forces assaltants. I els atacants eren molts. I, si:

- Voleu dir que anem bé? - preguntava algú.

Un altre algú responia:

- Ara ja som al ball...

I es ballà de debó. I quan s'era al mig de la baralla els que havien vingut d'enllà la mar van dir que tenien feina a casa seva i s'entornaren.

- Això no val! - es va comentar a la companyia -.Un s'hi ha de mirar amb qui s'alía. Ara ens aixafaran...
- Ja no ens en podem desdir. Hi ha un nou honor en joc. El de rendir-nos.
- Doncs no ens rendim!
- I no es rendiren.
- Ens les tenim amb gent tossuda - deia el rei de l'altre costat-, però carai, som més que ells. Tornem-hi!
- Però els de dins no es donen. Són veritablement, gent tossuda. No s'havia vist mai una gent com aquella. I quan els assaltants d'acostaven més que del compte, els del poblat feien sortir una bandera que tenia la virtut de convertir cada combatent en tres. La companyia era la primera que veia i no s'ho acabava d'explicar. I va ser Collell, com sempre, qui va aclarir colls.
- Aquesta mena de drap, amb el temps, serà el símbol de cada país. El símbol que més barretades i cops de bombo haurà sentit. El que anirà al davant en temps de guerra, i al que tothom farà reverències en temps de pau...
- I va tenir raó Collell. A la gent els mancava quelcom que representés una forma de pensar d'una col·lectivitat, no n'hi havia prou de tenir astrònoms, filòsofs i bons matadors de porcs. I fou quan d'inventaren les banderes. Els primers de tenir-ne hi pintaren, per tal de fer por a l'enemic, monstres i animals tinguts com a sagrats, altres hi dibuixaren mussols i àguiles, però va venir un moment en el qual, com que hi havien moltes banderes iguals, la gent es va decidir pels colors. Els colors s'havien de veure de lluny, i el color que dominava més era el vermell. S'ha vist, amb el temps, que el vermell figura en el 80% de les banderes que es fan i es desfan. A moltes també s'hi veu un bon domini del color blanc, però com que tothom volia tenir bandera, era qüestió d'anar combinant colors perquè tothom pogués tenir la seva. En general no es passava de tres colors combinant el vermell, color dominant, com

hem vist, amb el verd, el blau, el negre i el groc. No hi ha, avui, cap país que s'estimi, sense bandera. La primera cosa que es fa quan un nou país ve al món, es dir:

- I de bandera, com estem?

I se'n fa una. A un país sense bandera el món se'l miraria molt malament.

La història de la bandera d'aquell poblat, segons contaven ells, era aquesta:

Va tenir lloc una gran batalla. Llavors quan es batallava la gent es veia i els batalladors batallaven còs a còs. I el capitans-generals, que solien ser els més valents, anaven al davant. I el capità-general de la gent d'aquell poblat anava al davant. I un enemic que tenia, es veu, la llança més llarga que la del capità-general, li feu un gran trau al pit.

- Nois - va dir aquell capità-general -, això s'acaba. Jo em penso que hi hauria d'haver quelcom que ens animés quan ens batem. Ara, què pot ser?

- Una bandera! - va dir un dels presents.

- Porteu un drap, cuiteu! - digué el capità-general.

Portaren un drap, que era de color groc, i algú va dir:

- Ja tenim bandera!

I aquell capità-general digué:

- Sí, ja tenim bandera, però a mi em sembla que hi falta alguna cosa...no ho sé...

I fou un altre capità-general amic qui va dir:

- Espereu-vos!

I fent servir quatre dits de pinzell, els sucà a la ferida del primer capità-general i els passà pel drap groc.

- Val així?

- Val. I ai d'aquell que quan vegi aquesta bandera no en faci cas.

Els assaltants van veure que quan els del poblat contemplaren el pas de la bandera es batien com lleons. I van creure que es tractava d'una mena d'amulet, i van córrer a dir-ho al rei. I el rei va

voler saber perquè aquella gent s'hi feia amb dents i urpes al pas de la bandera, ja que ell no en tenia.

- Però si no és més que un drap de colors! - va dir.

- Ui, quan l'han vista no tenien aturador!

- Doncs, mira, mirem d'agafar-la aquesta bandera. Potser si els l'agafem ens vindran més ganes de barallar-nos.

I els assaltants reprenen la lluita. El portador de la bandera va massa al davant i cau ferit.

- Ja la portaré jo! - diu un combatent.

- No, tu fas falta més endavant. Que la porti algú de la tercera edat.

I sí, la portà algú de la tercera edat el qual al portar-la semblava que li haguéssin tret un grapat d'anys al damunt.

Allà es bat tothom, homes, dones i criatures. Però el menjar passa, d'escassejar a no haver-n'hi.

- Nois, sense menjar no ens en sortirem...- es diu.

El poblat és enterament voltat per les forces enemigues i no es pot pensar d'anar a cercar menjar a fora. I la gent comença a pensar que la gana els farà una mala jugada. I les hi fa. Deixar anar una garrotada en ple clatell d'un enemic costa un esforç fenomenal.

- No els fem mal, ja! - diuen els garrotejadors espantats.

En un dels embats enemics s'emporten Gladiola la qual animava els homes a pegar fort des de la primera línia. Mossegà, esgarrapà i xisclà, però eren quatre contra ella...Quan l'epissodi es diu a Maura, l'home perd el seny i se'n va tot sol a envestir atacants cridant com un enfol·lit. Els atacants es pensen que s'ho fan amb un boig i fugen. Però en surten de nous. El vice-rei es bat desesperadament. Altres combatents van en ajut de Maura malgrat el seu llastimós estat físic batent-se com diables autèntics. L'enemic reporta que es bat contra dimonis *de* debó.

- Oh, veureu, si ens ho hem de fer amb dimonis...- diu el rei.

I envia un parlamentari.

- Es veritat que teniu dimonis amb vosaltres?
 - Ens hi haveu fet tornar a tots de dimonis. I potser ja som més que dimonis, ja veieu.
 - Bé, què voleu per a deixar-vos-ho córrer?
 - Que ens torneu la presonera.
 - Ho veig malament. El rei se l'ha quedada. Diu que val més ella que tots vosaltres.
 - Doncs si no hi ha presoners, teniu dimonis per temps.
 - Però si no teniu menjar!
 - Ja ho sabeu que els dimonis no mengen?
 - No s'hi havia pensat amb això...
 - Doncs o la presonera o tindreu l'infern al damunt!
- El parlamentari torna amb el rei.
- Ho sento, rei. Volen la presonera.
 - Oh volen la presonera, volen la presonera...també la vull jo!
 - Ja ho sabeu que ells són dimonis?
 - Sí, m'ha dit algú espantat.
 - Doncs en són. No cal que ens basquegem fent setis. Els dimonis no mengen.
 - Ja ho sé que els dimonis no mengen...Almenys no mengen com nosaltres. Ara que aquests siguin dimonis són camàndules. Ves-hi i digueix-els que jo m'he prenat de la presonera i que la faré reina. I que això per a ells ha de ser un honor molt gran.
 - I si m'agafen?
 - Oh, fill, és el perill de ser parlamentari, ja se sap.
 - I si és de debó que ens tiren l'infern al damunt?
 - Els dius que si ho fan també cremarà la presonera.
 - Però si és una dimònia no deurà pas cremar...
 - Mira Puigbó, arregla-ho com puguís. Si un rei no es pot quedar amb una dona com la presonera, ja em diràs quines coses pot fer un rei.
- El parlamentari Puigbo, si bé a contracor, porta a cap la nova

embaixada.

- Vinc encara en so de pau. El rei diu que té la intenció de fer reina a la presonera, la qual amb vosaltres no ho era. I que això de l'infern no s'ho acaba de creure...

Algú té una bona idea. Encen unes cabanes d'amagat del parlamentari Puigbo. Aquest al veure el foc, fuig esperitat.

- Rei, rei...ja tenim l'infern aquí...Mireu!

- Jo no ho havia pas sentit a dir mai que l'infern disposés d'exercit, però...

Aquell de la bona idea, en té una altra. Fa avançar gent amb torxes enceses.

- Rei, que l'infern s'acosta. Fugim!

- Sí, fugim, però jo amb la presonera.

- Ens cremaran a tots. No s'hi pot jugar amb un exèrcit de dimonis... I si aquesta presonera també és dimònia i t'hi cremes?

- Quan l'he agafada no cremava pas gaire...I no crec que hi hagi dimònies guapes com aquesta.

- Són les guapes, rei, que van a l'infern.

- Abans de donar-me vull fer una prova.

- Es que s'acosten, rei!

- Encara són lluny...Espèra't...

Amb la qual cosa es veu que hi ha homes que per una dona guapa s'ho juguen tot. El rei va on tenia la presonera. Gladiola estava vora un foc. No es mou quan arriba el rei. Aquest li toca un braç.

- Carai, sí que crema! Presonera, és veritat que sós dimonis?

- Potser som més que dimonis.

- Jo, veuràs, dimonis, encara. Ara, més que dimonis ja és ser molt.

Jo havia fet dir al parlamentari Puigbo que et faria reina. I no ho han volgut. No t'agradaria ser reina? Jo les faig i les desfaiig les reines. I si vols ja n'ets ara. Dimònia o no a mi m'has encantat i jo ja no faré res més de bo si no fem societat...

En aquest moment apareix el vice-rei amb una troxa encsa a cada

mà. Els assaltants fugen, i el rei intenta parar la cremada.

- Veuràs, jo ja sé que haveu passat molt dies sense menjar i això m'escama una mica, però potser ens podem entendre sense que m'hagi de cremar...Jo havia proposat fer reina a n'aquesta dona, i al meu entendre, per dimonis que sigueu, crec que era una bona proposició.

- Aquesta dona és meva! - diu Maura.

- Veuràs, jo no ho sabia que vosaltres també us casessiu...Es clar que passar la vida, i vosaltres que sembla que vivu tant, sense dones és de mal entendre...En fi, jo, amb gent com l'altra no n'hagués tingut per començar de tots vosaltres. Però si sôu com sôu em sembla que no tinc altre remi que retirar-me i dispenseu...De tota manera sapigheu que aquesta dona, si volia, tindria un rei a la seva entera disposició...I abans de plegar voldria saber amb qui me les he tingudes per tal d'avisar als coneguts qui sou vosaltres.

- Digueu pel món que us les haveu tingudes amb la gent del vice-rei Maura!

- Moltes gràcies, senyor vice-rei.

- No hi ha de què.

La recuperació de Gladiola, i l'haver guanyat aquella batalla contra un exèrcit infinitament superior, tingué uns efectes que mai es podien pensar que tinguéssin els homes de Maura. I fou Collell qui feu remarcar els aventatges que se'n podien treure.

- Maura, si la gent ens pren per dimonis, ens podem fer els amos del món.

- Per què ho dius?

- Tots plegats encara vivim espantats de coses que ens fan por. Fer por, i que la gent en tingui, és quelcom que té un abast considerable. Ja has vist com fugien, de por, uns que eren molt més que nosaltres. I tot perquè s'han pensat que qui sap qui érem. Treiem-ne profit d'aquesta circumstància. Passem d'expolradors a domina-

dors. Potser serem els primers, però temps a venir ho faran tots els que puguin. El món no s'estancarà en l'estat que avui el trobem, sinó no valdria la pena que s'hagués fet. Ha de venir que es governarà per quelcom més que per tenir el ventre gros com el nostre antic rei Dalmau. I la gent anirà aprenent coses noves. I de tots nosaltres, amb aquestes coses noves se'ns enriuran al veure que en sabem fer tan poques comparades amb les que faran els que viuran en un demà futur. Nosaltres veiem volar els ocells i ho trobem una cosa ben natural. Volaran els homes, algun dia? Ara, quan tenim algú mal ferit, perquè no segueixi patint li fotem un gran cop de pal. Qui no et diu que vingui un dia que les peces humanes es podran canviar per d'altres que vagin millor que les que anaven malament? Jo, pobre de mi, no sé de quina manera les faran els homes les coses del futur, però si, com és d'esperar, en saben més que nosaltres, les faran millor. Nosaltres vam inventar navegar a la vela perquè remar era molt pesat. Qui sap de quina manera navegaran ells. I com pintaran, i com faran les guerres, i les cases, i les eleccions...

- I les dones, Collell?

- Elles també progressaran. Seria molt rar que el món progressés i elles no. Avui, ho i essent més que nosaltres, s'hi conformen i ben contentes que n'estan. Però progressaran, Maura, progressaran. Aquest rei que havem espantat, volia fer reina a Gladiola. Serà el destí de les guapes. Hi haurà reines que portaran la corona que avui porten segons quins homes. I les omplenaran de pells i sedes i joies...Aquestes anelles que algunes porten al nas i que tants treballs tenen a mocar-se, són la primera pedra dels ornats femenins del futur. Portaran or i pedres de preu a les orelles, a la pitrera, als braços i als turmells. Sí, ja sé que és de mal entendre per nosaltres, homes d'avui, tot això que et dic, però si es segueix progressant, tot serà veritat. Nosaltres, a Caminal, el dia que ens va comparèixer a cavall el vam fer alcalde. Però els ca-

valls també passaran de moda. El progrés ha de permetre que els homes vagin a cavall sense cavall. Com? No ho sabem nosaltres i segur que no ho arribarem a veure. Hi haurà tantes coses que no veurem! Els que es queixaven que la vida era curta tenien molta raó. I tampoc es manarà de la manera que es mana avui. Estiga'n segur. Es passarà, de manar el més fort - el ventre del rei Dalmau no servirà de res -, a que mani el més savi. El que mani haurà de donar bons consells, haurà de saber coses que l'altra gent no sabrà. I si es veu que aquella gent mana bé, es creurà, no en tinguis pas cap dubte. Ara, si els que manen manen malament, com que els que hauran de creure seran més, el manar pot passar a mans dels que no han manat mai. I, és clar, hi ha el perill que si manen els que són més, com que no en sabran, manin malament i el món, malgrat el progrés, es converteixi en un món de barrets de rialles. Els homes poden trobar la manera de reproduir imatges, cosa que farà uns grans serveis en campanyes electorals. I caldrà vetllar les imatges dels que es presentin per a governar. Un candidat a manar que es faci reproduir rient, tindrà molt més de guanyat que un que ho faci amb cara d'escoltar un concert de música de càmara. I ja se sap, pel món hi ha de tot. Hi han homes riolers als quals els fa riure tot com si els fessin pessigolles, i hi ha homes que no riuen ni fent-los pessigolles. Aquests, llevat de dedicar-se a fer verms en solitari, o a fer de metge, si arriben a governar no governaran gaire temps. Oh, noi, ja t'he dit que això és el progrés. I si no es progressés ens quedaríem tal com som ara, que si bé per nosaltres és un bon quedar, pels néts dels nostres néts ja no ho seria tant. Del nostre records hem trobat el foc, i ningú no negarà que un xai a la brasa té molt més bon gust que menjar-se'l cru. Els que estem acostumats a anar pel bosc, sabem que hi ha bolets bons i bolets dolents. I qui sap els que s'han reventat abans que nosaltres menjant bolets dolents. Sabem les virtuts guaridores de determinades herbes, però també te-

nim herbes que emmetzinen...Entre les coses que jo no entenc, hi han aquestes: Per què hi ha d'haver bolets dolents? Per què hi ha d'haver herbes emmetzinaires? Per què hi ha d'haver serps verinoses, lleons mal educats, escorpits i cocodrils? Es que s'ha considerat que som massa i de tant en tant s'han de fer baixes? Es per això que hi han les guerres, els temporals i les pedregades? I segur que quan el món sigui més poblat els homes del demà seran moguts a fer-se moltes més baixes que les que sofrim ara. Nosaltres, amb sort, en una contesa fem un parell o tres de baixes a cops de llança. Quantes no en faran els homes del progrés si disposen de les eines necessàries? I si en fan més que del compte? S'hi ha comptat amb el què pot esdevenir-se posant a la mà dels homes uns materials de destrucció del que nosaltres no en podem tenir ni idea? Són uns seguits d'interrogants els que ens havem de fer els homes d'avui. Nosaltres, al deixar el territori del rei Dalmau, ho vam fer per votació. Es prendran també per vots les decisions del futur? Un home un vot estaria bé si cada home fos un bon home, però s'haurà de donar el mateix valor al vot d'un tavernacle o d'un pallús, que al vot d'un home que entengui molt en llegir i escriure i amb història natural? Es clar, que pot succeir que el món progressi tant que vingui un moment que no hi hagi pallussos ni tavernacles...No en sabem res, amic Maura, de com aniran les coses anys a venir. Si la gent es multiplica, hi haurà espardenyes per tothom, taronges per tothom, cases per tothom, conills per tothom? No hi podem trobar contesta Maura a n'aquestes preguntes. La nostra gent ja prova de progressar, tenim bons cuiners, bons descobridors, bons inventors de noms, bons tastadors d'herbes, bons festejadors i bons endevinadors del temps. A la nostra manera anem fent. Potser la cosa és això: anar fent...Ara, anys a venir, la gent s'hi conformarà en anar fent i prou? Si no es passa d'anar fent, no hi haurà progrés i, si no hi ha progrés la gent d'aquí a mil anys serà més o menys com nosaltres som avui

i potser diran que ha estat un mal negoci haver passat tants anys i encara viure en cabanes de canyes, passant fred a l'hivern i calor a l'estiu, haver d'anar la majoria a peu d'un lloc a l'altre, tenir por, haver de creure sempre i agafar mals sense saber ni quins mals són...

- De tota manera, ets molt savi, Collell...

- Doncs si vols creure un savi, aprofita't d'aquesta anomenada de dimonis que ens han donat, creu-me...

I heus-ací que la companyia, seguint els consells de Collell, durant un temps només treballava de nits amb torxes enceses a les mans. I van espantar els ciutadans de mig món conegut.

- Són dimonis! - deia la gent quan la companyia es plantava davant d'una plaça amb focs artificials. Un bon company, el company Traca, inventà els primers petards i allò acabà de fer el pes. La gent del vice-rei Maura no trobava retop enlloc. I la seva anomenada es va anar escampant i molts, quan veien acostar-se la companyia ja d'un tros lluny posaven bandera blanca, la qual començava a estar de moda, i deien:

- No cal que ens batem. Demanau!

I va venir un moment que el botí era tan considerable que no se sabia ni què fer-ne. I cada company, anant de camí, amb les dones que s'emportava es convertia en un veritable rajà que en tingués moltes. I com que els homes llavors manaven convertiren aquell carregament de dones en un autèntic exèrcit d'amaçones. Només Maura i Gladiola feien vida solitària. Una sola mirada de l'holandesa sobrava perquè el vice-rei es contentés en dir-~~lla~~ passi-ho bé a les dones que li somreien.

I els homes de la companyia, quan hi arribaven a haver accions bèl·liques, atiaven a les fembres al combat i ells s'ho miraven de lluny. Tot quan feien era organitzar una parada de focs artificials.

De primer, les dones, per tal de fer mèrits amb llurs propietaris, anaven a combatre com si s'hi guanyéssin la vida, cosa que llavors no deixava de ser veritat. Però les dones, si avui la majoria són de mal entendre, en aquell temps es veu que ja n'hi havia alguna que ho era de mal entendre. I succeí que una napolitana coneguda pel nom de Bertini fou l'esca del pecat. I trobà seguidores. Mai una persona sola en questions laborals, bèl·liques o organitzant manifestacions se n'hauria sortit si aquestes questions les hagués hagut de fer sola. I fos o no fos el primer, que segur que ho era, va tenir lloc un cop d'estat femení. La senyoreta Bertini va començar a dir que si bé anar a bufes amb els homes al costat era una cosa, anar-hi i que els homes s'ho mireessin n'era una altra. I les dones combatents li van donar la raó. I quan els homes un dia van dir:

- Vinga, noies, al combat i no en deixeu cap de viu!

les dones contestaren:

- A no deixar-ne cap de viu hi vas tu!

- Què dius, ara?

- El que sents. Si ens havem de batre, o ens batem tots junts o no es bat ningú.

La negativa femenina arribà a orelles del vice-rei Maura. I també li arribà la nova de que Gladiola es solidaritzava amb les seves companyes.

- Gladiola, què és això? Voleu dir que no comenceu massa aviat?

- La senyoreta Bertini té raó. O ens batem tots o no ens batem.

- Gladiola, Gladioleta, si jo fins ara, com els altres m'ho mirava quan les dones batallaven, no vull en cap manera que tu t'hi fiquis pel mig. A n'ells, si es baten amb elles al costat o no, si ens n'hi eliminen alguna ens n'hi queden d'altres. A mi no em ve gens bé que tu vagis a fer de soldat. Ells poden perdre les que vulguin perquè ténen reserves, però jo només et tinc a tu.

- Es que tu també vols tenir harem?

- Jo ja et vaig dir temps endarrera que amb tu en tenia prou. Com quedo jo si un dia et toqués sin malament?

- Jo tinc de ser com les altres.

- Però tu ets la dona del vice-rei!

- Ja sé que perquè les altres tenen més dones que tu i tu en tens una sola, les dones hi passaven que jo no combatés. Però la senyoreta Bertini és d'idees avançades i ha dit que totes havíem de ser iguals.

- A la Bertini la farem agafar!

- Hauries de fer agafar a la majoria de les dones. I la senyoreta Bertini m'ha dit que si jo no fes com les altres em convertiria en una esquirola, que segons ella amb el temps serà una gent molt mal vista. Es que tu ho vols que em converteixi en una esquirola? I et dic més, si tu ho vols, la que no ho vull sóc jo...

I, ja veuen, com són les coses, va ser el vice-rei Maura qui va convèncer els homes de batallar junt amb les dones.

- I jo també batallaré amb Gladiola! - va dir a qui costava d'acceptar la nova situació plantejada per la senyoreta Bertini.

Ho sentiren els homes que una dona els imposés el seu criteri i, malauradament, afluixaren. A partir d'aquella afluixada haurien d'afluixar infinites vegades. I combateren homes i dones junts. Això sí, les dones eren combatents de primera línia, anaven al davant. I els homes seguien portant torxes enceses, i no de lluny com temps endarrera, sinó de prop, condició imposada per les femines si es volia que batallessin...

I la fama de que es tractava de gent endimoniada anà creixent. Sortiren del país, es ficaren per Orient i apallissaren tothom. L'enemic, potser per tal de justificar les seves fallides, no feia altra cosa que dir que els vencedors no era gent com l'altra. I potser era veritat, ja que ells, segurs que ningú els podia afrontar ho envestien tot fos o no fos nombrós l'exèrcit que tenen al davant el

qual havia d'acabar dient:

- Bé, bé, no us ho agafeu així... Quant voleu?

I això, un dia i un altre dia. I quan algú, de lluny, veia la bandera que portaven, calcada de la que veieren per primer cop al poblat en el qual agafaren fama de dimonis, s'hi pensava una estona i deia a la seva gent:

- Nois, és millor que pleguem! Amb aquesta gent no s'hi han de volguer brocs ..Sí, però es diu que quan envesteixen ho fan treient foc pels queixals. I ja sabem qui és que està acostumat a treure foc pels queixals...

I com que la majoria d'enemics fugien només de veure'ls, és per això que ells podien fer baixes sens nombre i les llurs eren mínimes. No s'ha d'estranyar, doncs, que hi les circumstàncies es repetiren segles més tard, un afamat cronista fes uns comunicats de guerra molt semblants a n'els de la gent del vice-rei Maura.

Un militar de gran graduació, per tal de veure com era de prop aquella gent la qual en el camp de batalla no tenia enemic, convidà a dinar a tot l'estat major de la companyia.

- Vols dir que anem bé a anar-hi, vice-rei? - es preguntà a Maura.

- Jo crec que sí. Es més, crec que si ens seguim portant com ens havem portat fins ara, anant pel món ho tindrem tot pagat.

I l'estat major, que era la majoria de l'escamot, després d'haver escoltat el vice-rei, decidí acceptar la convidada. Un emissari es presentà al militar de gran graduació i li va dir:

- La meua gent diu que ja vindrà, però hi ha d'haver un bon dinar, si no, no.

- Digues a la teua gent que serà un dinar del qual se'n parlarà anys!

I el militar d'alta graduació es veu que ja tenia els comptes fets quan feu aquella convidada general.

Sí, el dinar fou excel·lent i els homes del vice-rei Maura van de-

mostrar que tan bon paper feien als camps de batalla com a taula.

I el militar d'alta graduació tot era dir:

- I ara provin aquest vi, estimats amics...i ara aquest altre...

I quan el militar d'alta graduació estava fent un brindis raspallant els convidats i desitjant-los molts anys de vida per la glòria del seu país, es presenta una secció de la guàrdia personal d'aquell militar i, armada amb eines de tall, d'aquell estat major que havia cobrat tanta fama, no en deixa gairebé cap de viu. Un sol es feu escàpol degut a que l'executor no anava sincronitzat amb els altres. Ells havien rebut l'ordre de pegar tots a la vegada i la falta de puntualitat d'aquell element permeté que d'aquell estat major llegendari s'escapés precisament l'amic Collell el qual tot fugint deia:

- Ja no volia venir jo...

El vice-rei Maura al veure qui era que s'escapava de la degollada general, encara va tenir temps de dir:

- No acabarà pas així això...

El militar d'alta graduació quan va comprovar la defunció de l'estat major, va comentar:

- Si després d'aquesta tallada de colls es tornen a alçar, seran dimonis. Si no, és que eren com els altres i ens feien por...

I Collell portà la nova a la companyia. Les dones hi eren totes. Els homes, la majoria havien seguit el vice-rei a la convidada. La reacció fou la que es podia esperar d'una gent com aquella. Les dones de la companyia es convertiren en veritables dimònies. Juraren, mà damunt mà, que fins que fossin capaces d'alçar un arma no pararien d'eliminar gent d'aquell país que se'ls havia emportat els millors homes del món. I tal juraren, tal feren, i prescindint de si els homes les seguien o no. Mai no s'havia vist uns elements triant clenxes al mig com aquells, i no sols a gent d'armes sinó a tothom que se'ls posés per davant. L'actuació d'aquelles dones capitanejades per Gladiola fou una actuació memorable. Es feren

mestresses del petit món en el qual batallaven. Convertiren aquell petit món en un món de dones. Els pocs homes de la companyia que havien restat no tingueren altre remei que plegar-se a la voluntat de les manadores. I elles passaren avall manant...

Les que vingueren, si bé no totes, seguiren imposant el seu domini, unes amb armes contundents i altres amb armament natural, femení volem dir, tan fatal, s'havia de veure, com l'armat.

De primer s'actuava fent, a la seva manera, justícia per la degollada, durant un dinar, d'aquell famós estat major, però temps a venir es ficarien, amb justícia o sense pertot on volguessin.

Els primers escamots de batalladores autèntiques que algú diu que han existit, les amañones, eren els que encara anaven guerregiant amb idees pures ja que la herència era recent. Les amigues amañones es dedicaven a eliminar homes sense contemplacions, per llei d'herència primer, i després perquè uns pobles veïns els les eliminaren els llurs. Això darrer per aquelles ja impulsives fembres fou un desastre, i s'hi feren, contra els homes, amb un arrauxament fulminant. De tota manera, aquelles dones, per amañones que fossin, es van donar compte que passar la vida sense homes tampoc podia donar bons resultats, i la seva ministre de relacions públiques va publicar un decret-llei permetent-les-hi quasi feien tres presoners en podien escollir un, garrotejant els altres dos, per tal de passar-hi una mena de lluna de mel. Si d'aquestes llunes de mel en sortien homes, eren de plànyer. Si en sortien noies tot anava bé, les paixaven, i a cap edat les preparaven per anar a la guerra contra els homes, els quals, deien, no valien cap quarto. Feren una autèntica nació de dones comanada per una reina, la reina Hipòlita. Se'n conta i no s'acaba d'aquella nació de fembres. I fou necessari, per tal de fer-les anar a la rega, un cop de força, cop de força que fou precis el fes aquell senyor de gran anomenada, el senyor Hercules, el que feu l'Estret de Gibraltar, entre altres coses. Davant

un ciutadà de l'aparença del senyor Hèrcules, les amaçones, amb la reina al davant, hagueren de dir:

- Senyor, vostè mana.

El senyor Hèrcules feu casar la reina Hipòlita amb el senyor Teseu, un altre element carregat de gestes de renom, com matar una truja salvatge la qual es burlava de tothom, fer besar el sol a un bou de Creta el qual ho tenia tot espantat, i ficar-se infern endins a treure-hi la senyora Persèfone. Si, és aquell que sortí del Laberint gràcies al capdell de fil que li donà Adriadna, i malgrat el favor que li va fer aquesta senyora, la va deixar i es posà amb la senyora Fedra, aquella que se li va enamorar del fill... Amb les dones no hi ha mai res segur...

Després de la desfeta a garrotades a mans del senyor Hèrcules, les amaçones que restaren aconsellaren a totes que a partir de llavors seria molt difícil que a plantofades se'n sortissin, i que la millor cosa que podien fer era tractar els homes a base de moixaines. La qüestió era trobar la manera de no deixar-se dominar com ho havien estat anys i més anys.

- Es clar, per tal d'obtenir bons resultats, les moixaines han de ser ben fetes i per dones guapes...- es va dir.

I sí, la bellesa i les moixaines començaren a fer estralls. No ens emboliquem amb la primera parella oficial ja que el pobre Adam no n'havia coneguda d'altra. Li portaren la senyora Eva i no va tenir més solució que associar-s'hi. I ja se saben els resultats. La senyora Eva, tenint en compte la seva procedència, devia ser molt ben feta, i si feu menjar pomes al senyor Adam s'ha de suposar que a qualsevol altre li hagués succeït la mateixa cosa. El pobre Adam es veu que era un tros de pa, i davant les coses que li demanava Eva no tenia mai un no. Sí, hi havia la serp pel mig, però si Eva no hagués estat tan ben plantada com era, la serp no se n'hagués sortit per ella sola de fer menjar pomes al pobre Adam. La guapesa de les dones, de fa segles que fa fer disbarats, i

quan més guapes són més disbarats fan fer. Amb aquest teorema no cal que s'hi insisteixi. Les històries que no parlen d'altra cosa que de guerres, no en parlen d'aquests disbarats. Es pensen els historiadors que la gent queda més satisfeta si se li parla de les baixes que hi han hagut a cada guerra, dels noms dels generals i de les dates de cada batalla. No hi solen sortir dones guapes a n'aquestes històries de guerres. Hi dominen els vaixells enfonsats, els mèrits d'un submarí que amb la cara tapada torpedeja unitats de les flotes de guerra i mercants, els avions abatuts i, sobretot, les baixes. Es veu que una guerra sense baixes no ha de figurar en aquestes històries. En la darrera, per tal de fer-n'hi sortir més, s'hi porten els comptes dels jueus cremats. No, no hi han històries parlant de les anades i vingudes del món, que hi surtin dones guapes. I hi tenen tot el dret a sortir-hi, malgrat que amb les seves actuacions no hagin fet les baixes de la Gran Berta o de les bombes que es deixaren caure al Japó. Però alguna n'han fet. La princesa Arsinoe, egípcia ella, era guapíssima. I el jove Aceofó se n'anamorà com un boig, però la princesa deia que no i que no i que no. Ho provà de cent maneres el pobre Aceofó de fer-li dir sí, però la princesa potser no n'havia après de dir sí, i cada vegada que veia a l'amic Aceofó no tenia altra cosa que el no a la llengua. Es dels primers desenganys que es coneix amb baixa. Amb els repetits nos de la princesa, Aceofó se'n feu la pell.

Altres vegades, pel benplantament de les senyores els homes portaren a cap epissodis sonadíssims. La senyora Andròmeda era guapa de no dir. La tenien captiva i no hi havia manera de lliberar-la. I el senyor Perseu era dels que li volia demanar la mà. Els que tenien la senyora Andròmeda guardada, deien que no hi havia demanada de mà que hi valgués, que ells la tenien per a ells. Però Perseu era tossut, i ell que sí, que demana un cop de mà a les altures. I es veu que hi devia tenir bo perquè se li regalà un cavall amb ales que es deia Pegas~~us~~ el qual li serví per emportar-se'n la senyora Andròmeda. Qualsevol li diu que no a un que es presenta amb un

cavall alat! I això que un dels ajudants de la guàrdia era tot un senyor monstre. Es clar no se n'havia vist mai cap llavors de cavall amb ales, i és possible que no se'n vegi mai més cap. La senyora Andròmeda n'estigué contentíssima d'aquell deslliurament, primer pel deslliurament per ell mateix, segon perquè tingué lloc amb un cavall distint dels altres i, tercer, perquè, altra de treure-la de les grapes d'un mostre, el senyor Perseu es casà amb ella. Aquell cavall amb ales, ja havia fet altres serveis. D'una coça feu sortir una font al Parnàs, malgrat que per aquest fet les ales ben poca intervenció hi van tenir, llevat que haguéssin servit pel viatge del cavall Pegàs. Es diu que fou domat per la senyora Atenea ja que un cavall alat era de més mal domar que un cavall normal, i el regalà a un senyor conegut pel senyor Belerofont per tal de que hi anés a combatre a la Quimera, la qual era un element amb cap de lleó, cua de drac, cos de cabra, i que vomitava foc en grans quantitats. En aquell temps la senyora Atenea era molt agraciada i es veu que el fet d'esser-ne li permeté domar el cavall Pegàs i després que el senyor Beleforont anés a envestir la Quimera.

I les dones comencen a fer primers papers. I algunes, no únicament pels seus bon pamets. Tenim el cas de la senyoreta Salomé. Quan Herodes celebrà el seu aniversari la llogaren per a ballar-hi ja que tenia fama de ballar molt bé. Es deia que en el repertori hi tenia la dansa dels set vels la qual Herodes n'havia sentit a parlar. - Carai! - diuen que va dir Herodes quan va veure la figura de la ballarina, i va repetir la interjecció a cada vel que la noia es treia. I li va dir que demanés la cosa que volgués, que ell era Herodes.

- I ja pots tirar amunt, demanant, noia!

Herodes segurament pensà que la ballarina li demanaria joies o diners però la senyoreta Salomé no s'hi posà per poc i li demanà el cap de Sant Joan Baptista. Com si algú sabés quina cosa demanaria la senyoreta Salomé, a Sant Joan se'l tenia empresonat.

- Vols dir?

- Veuràs, m'has dit que demanés el què volgués. No te'n pots desdir, Herodes!

- I no em podríes demanar una altra cosa?

- No, no. Vull el cap de Sant Joan Baptista! I puc fer uns giravolts que quedaràs parat...

Ja li venia malament a Herodes complaure aquella demanada, però havia donat paraula.

- Mira, que te'l portin...- va acabar dient. Aquell home s'havia de trobar sovint en casos de compromís. Sí, és el mateix d'aquella famosa rentada de mans.

I la senyoreta Salomé presentà al rei el cap del pobre Sant Joan. Hi ha hagut molt poques ballarines al món, les quals, per una sessió de ball, per brillant que hagi estat, que hagin demanat en pagament el que demanà la senyoreta Salomé. Diuen que ella ballava i prou, i que fou cosa de tercers que demanés el cap de Sant Joan. El senyor Herodes, van dir, quan la vegi tan ben feta, no li negarà res. I ho van endevinar. També diuen els de Lleida que la senyoreta Salomé, malgrat no fer aquella demanada pel seu compte, no podia pas quedar sense càstig, i que un dia travessant el Segre a peu, amb el riu ple de glaç, el glaç es trencà, i això que la noia pesava poc, i mai més se'n va saber res.

Les dones, doncs, d'una manera o altra comencen a fer parlar d'elles. I, ja de molt temps enllà, surten les Muses, una col·lecció de dames que encara avui se'n parla. La senyoreta Clío, molt seriosa ella, i precursora dels historiadors; la senyoreta Caliope, potser la primera tiple oficial coneguda, i inspiradora dels poetes rimbombants, aquells que tot ho acaben esmocant gent i contant gestes heroiques i glorioses; la senyoreta Urània, la qual només se la veia transitar de nits. Primer la gent es pensava que es donava a la mala vida, però quan es va saber que sortia de nits per tal de mirar-se les estrelles, se li tornà la reputació i se'n feu molt

de cas. S'ha convertit en la protectora dels astrònoms els quals, abans d'enfocar tèlescòpics i ulleres a la volta, la tenen present. Degut a tenir-la present mirant amunt, no sols els astrònoms se n'han beneficiat, sinó que una astrònoma, la senyora Carolina Herschel va descobrir 8 cometes i una gran varietat de nebuloses. Tenim també la senyoreta Melpomene, organitzadora de tragèdies de sang i fets, crits i desmaís, desnonaments i gelosies, raptes i punyalades. La senyoreta Melpomene solia passejar-se portant una carota d'aparença lastimosa. Per tal que la gent no es pensés que en aquest món tot s'havia d'agafar a la valenta, teníem la senyoreta Talía, gran amiga de la vida. Una senyoreta que ho trobava tot bé i que quan algú se li queixava de quelcom li responia que més malament podia estar. Se la va veure sempre somrient, i va fer progressar les comèdies de no fer patir. Per si mai perdía els seus somriures naturals, tenia sempre a punt una careta que s'assemblava molt al seu rostre natural, i els passants quan la veien venir, deien:

- Mira, la senyoreta Talí tan bona cara fa amb careta com sense! Tampoc es pot oblidar de Terpsícore, la inventora dels cors i dances, la qual saltava i ballava tot el dia de contenta que estava. Ha deixat constància del seu pas. Molta gent ha saltat d'alegria al casar-se bé, al guanyar unes eleccions i al treure una travessa de gran dividend.

La senyoreta Polimnia, era una senyoreta recatada, la qual es presentava sempre coberta amb un vel, i fou la inventora dels cants sagrats, de les dances rituals i d'ensenyar a la gent a fer grans discursos.

La senyoreta Erato no estava per aquelles coses. A n'ella que li donguéssin gent que festegés i fou la primera a fer versos d'amor. Els poetes que han excel·lit en aquest ram ho deuen tot a la senyoreta Erato. Fou també la primera que es dedicà a imitar els posats de la gent, i els que li volen trobar més gràcies diuen que també

traficà amb les coses de la Geometria. Fos com fos, la senyoreta Erato tenia unes cames molt ben fetes.

I la senyoreta Euterpe es dedicà a la música, a la música alegre, de bon escoltar. I fou la inventora de la flauta que encafa avui és essencial en tota simfònica que s'estimi. Ella, pel món, va inventar la flauta que musicalment ha fet molts bons serveis, i una jueva, la jueva Maria, inventà fa molts anys el bany Maria que tothom sap quina mena de bany és i que també ha fet boníssims serveis a la cuina.

I els primers papers femenins segueixen...Tenim la senyoreta Leucotoe tan guapa, que el mateix Sol se n'enamorà. El pare de la noia el qual era rei, no va voler que la seva filla es fes amb el Sol perquè tenia bromes pesades, i enterrà la pobra Leucotoe viva.

El Sol, malgrat la gran influència que ha tingut sempre, no la pogué fer reviure, però regà la tomba de la noia amb un nèctar especial, i d'aquella regada en sortí l'arbre de l'incens, de gran aroma perquè la gent al flairar-la es recordi de la bella Leucotoe. Aquesta senyoreta, abans de la mala partida que li feu són pare, donava beure al petit Bacus el qual al saber la mala fi de la noia es va donar a la beguda a perpetuïtat.

La senyora Teodora feia coses en un circ no era allò que es diu res crematísticament parlant, però era guapíssima. A casa seva ja li deien

- Noia, o aparella't amb algú de molta anomenada o amb ningú.

I s'hi aparellà. I amb el propi Justinià el Gran el qual al veure-la en quedà tan enlluernat que la va treure del no-res i la feu emperadriu. I Teodora, una vegada emperadriu es ficà Justinià a la butxaca i en feu el què volgué. La gent d'ençà de l'arribada de Teodora, de l'emperador Justinià en deia d'amagat l'emperador calçasses enlloc del Gran.

I, ja, moltes arribaren a reines. A Holanda n'han anat plenes de reines, a Anglaterra, a França, a Portugal, a Rumania, a Escòcia,

a Rússia, a Espanya, a Suècia, a Bèlgica, a Dinamarca, a Egipte i a un llarg etcètera. I unes fan bon costat als reis i altres mal costat. Unes han volgut governar soles com la reina Isabel d'Anglaterra, la qual no es volgué casar però tenia la casa plena de passa-estones. Unes se les agafaven d'una manera les coses i les altres d'una altra. La reina de Castella, casada amb Alfons XI, va veure que el rei li feia manetes amb dona Leonor, s'ho agafà malament i acabà de passar la vida dins un convent.

La reina Cleopatra, la qual quelcom devia tenir a més a més del seu famós nas, ja que se li agenollaren al davant elements de tanta anomenada com Juli Cèsar i Marc Antoni. Potser algú ho trobà malament allò, i els tres feren mala fi. A Juli Cèsar el mataren, Marc Antoni es matà ell, i la reina Cleopatra es feu matar per una serp plena de verí.

No totes hi arribaren de consorts a les altures. L'emperadriu Isabel, de Rússia, filla de Pere el Gran, heretà part de l'empenya de son pare, i ella que sí, un dia es posa al davant de la guàrdia, agafa el Palau d'Hivern i es proclama emperadriu de totes les Rússies, que sempre n'hi ha hagudes moltes.

També se'n troba alguna que no arribà a enlluernar personatges de renom, també. Però es tracta de casos aïllats ocasionats per dones poc dotades, com el cas del rei Joan II el qual a l'anar-se a casar amb Elionor, filla del rei Ferran, se la mirà bé i fugí de l'església al galop!

Es clar, les dones no podien pas convertir-se totes en reines, punyfla! I les que no ho poden ser fan tots els possibles per tal d'acostar-s'hi. La Du Barry i la Pompadour fan uges bones campanyes nocturnes al costat del rei Lluís XV, aquell que posà de moda cadiçons i consoles. I ja venia de temps que molts reis tenien reina i amistançades, però com que eren reis...I si bé moltes agafaren fama fent col·lecció de senyors, com la senyora Delorme la qual col·leccionà escriptors, pintors, cardenals i reis, la senyora

George Sand, la primera d'anar pel món amb calces d'home, que la col·lecció la fa d'escriptors i músics. Es veu que hi han hagut dones que quan han sentit un músic no s'han pogut estar d'associar-s'hi, com la comtessa d'Agoult la qual s'enamorissà del músic Liszt amb el qual potser amb la Clau de Sol pel mig hi tingué tres filles, una de les quals es casà, naturalment, amb el senyor Wagner. I la senyora Lucrècia Borgia casada una pila de vegades, i que els que li van a favor diuen que tingué descendència fins amb Sants Pares potser un temps que en podien tenir. I entre les que s'acosten amb els de dalt podem trobar Lady Hamilton, l'embaixadora, la qual feu manetes llargues amb l'almirall Nelson. Hi ha qui diu que la lady anava per quartos ja que es gastà dues fortunes, la de l'embaixador i la de l'almirall. I per tal de no allargar més la llista, s'ha de parlar de la senyora Maria Walewska, casada dos cops i a la fi formant part de la col·lecció del senyor Napoleó Buonaparte. Si bé, dèiem, hi ha hagut aquestes primeres parts, fent col·leccions, també hi han hagut ciutadanes que amb un sol exemplar ho han tingut tot entès, com la senyora Colonna. La senyora Colonna era guapa a més no poder i es va casar a 17 anys amb un marquès que se li va morir, i, malgrat que corrues de prínceps i noble gent la solfegen, diu que no a tothom, i es dedica a fer versos tota la vida en recordança del marit passat avall.

La senyora Collet també va enviduar, i ella sí, que es dedica a proclamar l'emancipació de la dona.

I entre les que aguanten un sol amor, deixant a part la milionada que ho fan, de grat o per força, i que ultra aguantant un sol home, han de rentar mitjons i calçotets i fer miracles perquè cada dia es pugui menjar raonablement, trobem la senyora Penèlope. Hagués guanyat qualsevol concrus de bellesa i tenia els pretendents a centenars. Sembla que es feu una mica de trampa i se l'emportà el senyor Ulisses. I quan tot anava bé, ve la guerra de Troia i entre una cosa i l'altra el marit passa una vintena d'anys fora. I la senyora

Penèlope aguanta i aguanta durant aquells vint anys. Es presenta com un model de fidelitat. Es clar que per tal de fer aquell viatge de tornada al costat de la fidelíssima Penèlope, l'enginyós Ulisses com li plavia que se li digués, en passà de totes i es desfeu de sirenes i pretendents, però algú de les altures volgué que la gent veiés que hi ha dones que esperen el marit per anys que passi fora. Ja se sap de tota manera que quan a les altures volen donar facilitats a segons qui, els elegits ho poden envestir tot. I el senyor Ulisses es veu que hi estava molt bé amb les altures. Amb les seves altures, naturalment. A vegades la dona d'un viatjant fa mals pensaments perquè el viatge del seu marit s'allargui uns dies, però em volen dir quants viatjants tenen a les altures la influència que hi tenia el senyor Ulisses?

Mariagna Pineda era una bona noia. I per bona noia s'hi casà un marit liberal. I ella se'n fa. I quan se li mort el marit, per l'amor que li portava, és més liberal que mai. I pensant amb l'absent broda una bandera en la qual s'hi llegeix Llei, Llibertat, Igualtat. Hi posà tota la seva ànima brodant aquella bandera. Algú xerrà les activitats de la vidua Pineda, i l'autoritat es presentà a la casa volent-li fer dir qui era que li feia brodar aquella bandera. I malgrat que son marit se n'havia anat la dona no digué ni piu. I això i la brodada de la bandera li va costar que la degollessin. A les altures no hi havia cap familiar de l'enginyós Ulisses. Hi havia Ferran VII! I les dones van guanyant punts. Ja n'havia guanyats Beatriu. Sense ella no s'hagués pogut fer cap Divina Comèdia. I sense la imaginada Dulcinea mai s'hagués pogut llegir el Quixot. El senyor Cervantes, que ara s'ha descobert que era un home de vida complicada per fembrer, amb la seva famosa novel·la feu sortir repetidament la seva estimada ideal la qual segons sembla no va poder trobar mai anant pel món personalment. I ja, les que no poden arribar a reines perquè llurs països són republicans, arriben a caps de govern a Israel, a l'Índia i a la

mateixa Anglaterra. Ja no les para ningú. I ja n'hi han que porten a cap epissodis que semblava que només eren coses d'homes, i la senyora Carlota Corday es carrega al senyor Marat mentre aquest es banyava i sembla que va dir que ni mai ho hagués fet. La pobra Carlota se'n feu no poder veure mai més ningú banyant-se.

I ja van al davant. Gabriela Mistral és la primera en tenir Premi Nobel. La senyora Dodó és la primera a la qual es va posar la Legió d'Honor, i fent de telegrafista que sembla que és un ofici que el pot fer tothom. La senyora Earhart és la primera dona que travessa sola l'Atlàntic dalt d'un avió. La Pavlova és la primera ballant. La senyoreta Xelito és la primera busant-se puges a la vista del públic a so de semifuses... Una periodista es casa amb el president de tots uns senyors Estats Units. La senyoreta Mai-Ling-Sung es casa amb el senyor Xiang Kaishek... Tot un rei abílica per a casar-se amb la senyora Simpson... Què més volen, les dones? Però encara volen més coses. I, per elles, s'inventa el cinematògraf i ja, les que són guapes, les veu tot el món. I no n'hi ha prou amb l'aureola que les dones agafaren fent pel·lícules, i arriben els concursos de bellesa. Llavors la gent de bona butxaca s'ho fa valer i la senyoreta que fou, de moment, la senyoreta França, se'n va de bracet amb un senyor maraja d'ofici que es feia pesar de tant en tant fent servir de pesos pedres precioses, i es converteix amb La Begun. Un temps als concursos de bellesa s'hi presentaven moltes noies bufoníssimes comptant trobar la merla blanca que trobà la senyoreta França, però les merles blanques escassegen, i si bé no l'han trobada, han fet casoris d'importància, d'awuells que la gent quan ho sap ha de dir: "Déu n'hi do!".

Es possible que els concursos de bellesa vinguin de molt lluny. El senyor Mahoma prometé un paradís carregat de noies escollides, joves, guapes i ben fetes. Es presentaren aquesta mena de noies a la gent del senyor Mahoma, o ell mateix les feu presentar per tal de que els incrèduls veiessin qui hi trobarien al paradís mahometà?

No se sap si el senyor Mahoma es limità a dir: "Al meu paradís hi trobareu dones", o si concretà anunciant que s'hi trobarien dones de bon veure, que sembla que és la cosa que va dir i, si la va dir, es tractava de dones escollides. I ja es coneix com s'escolleixen les noies de bon veure. Se'n presenten una colla, fan quatre giravolts, deixen endevinar, les unes més les altres menys, com estan de camatge i d'altres regions, i es trien les més ben proporcionades. I això tan es fa avui com es devia fer en temps del profeta. A la qüestió de presentar un bon paradís, el senyor Mahoma, molt ben pensat, va pensar amb les dones. Fou dels primers que les hà donà ales, i les dones n'han anades agafant cada vegada més. I per tal de fer-se amb una bona parròquia, ultra l'esquer femení, el profeta prometia un paradís curull de gent de vint-i-un botó abillada amb setí verd i que per la comoditat de la clientela hi hauria coxins a dojo, fruits de tota mena i gelats. Això darrer deuria provar que a tal paradís hi faria calor o que el senyor Mahoma era més aviat llaminer.

No que el senyor Mahoma tingui la culpa de que avui hi hagin dones ministres, advocades, pintores, metgeses, policies, farmacèutiques, alcaldesses, taxistes, banqueres, i un llarg etcètera, però sí que és a comptar de posar-les a n'aquell seu paradís que les dones han fet un salt de gegant. Del temps que es feien treballar fort i rebien, s'ha passat al temps que en Ajuntaments i Congressos quan els presidents s'hi dirigeixen, diuen: " Senyores i senyors regidors, senyores i senyors diputats...

Durant molts anys s'ha dit que les dones, al venir al món, deien "e", i els homes "a". Les dones d'ara ja diuen "a" totes. Un temps quan un home estava tip d'una dona la despatxava i avall. I anava per una altra. Però modernament també les dones si estan tipes de tenir un home a la vora, se'n desfan. Al principi aquesta actuació de part de les dones es trobava molt grossa i la gent en parlava pels carrers. Ara es troba natural, i algunes casades al tro-

bar-se amb amigues del mateix estat civil, ja pregunten:

- Encara vius amb el teu home?

-...

-Ui, jo ja m'estic amb un altre!

Hi ha diverses maneres de desfer-se d'homes i dones. O tot simplement partir peres i anar cadascu per ell, o fer-hi intervenir jutges. Fou quan les dones s'apuntaren als divorcis, els quals durant temps només els feien servir els homes. Elles ja es van acostant a la igualtat de drets. Si bé el divorci no és pas precisament d'ara ja que fa anys i panys que la gent principal el feia servir, ha estat d'ençà que els americans l'han practicat a tort i a dret i l'han fet sortir gairebé a cada pel·licula, que les dones de tot el món s'hi han abonat. Un temps, els funcionaris nordamericans que tramitaven divorcis no podien donar l'abast. Allò era un *dóna-me'n, dóna-me'n*. I els motius, variadíssims: crueltat mental, tornades a les petites, manca de generositat al calaix comú, reunions de negoci repetides, bons papers a convidats, estrena de vestits, maneres de dormir, manca de descendència, poca traça a la cuina, problemes de qui ha de fer el llit i rentar mitjons...

I quan no hi havia cap d'aquests motius, els tramitadors disposaven d'unes llistes complementàries en les quals les causes que donaven dret a demanar divorcis eren infinites. Els anomenats artistes cinematogràfics l'han fet servir tant el divorci, que hi ha més d'un cas de fombres les quals després d'haver-se divorciat tornar-se a casar, tornar-se a divorciar i a casar una pila de vegades, ha tornat amb el marit inicial. Qui sap, potser totes les que demanen el divorci tenen la intenció de tornar amb el primer marit. S'haurien de portar estadístiques de qui ha demanat més divorcis, si els homes o les dones. A les Amèriques, que sembla que els sobren els diners, hi ha divorciades que ho han arreglat cobrant i es passen la vida vivint de renda. Per aquestes el divorci és la solució econòmica assegurada, i no és estrany que diguin

a les amistats:

- Oh, filla, no haver-hi pensat abans!

Segur que fou aquesta declaració que feu pensar a moltes casades les quals ja anaren al casori amb els comptes fets per tal de divorciar-se, cobrant, quan més aviat millor.

No pertot és com a les Amèriques, tant-se-val trobar petroli com divorciar-se, i en altres llocs, si no s'ha cobrat per divorciar-se, la gent es descasa, s'ajunta i llestos.

Ja s'ha vist, doncs, com les dones han arribat, amb el temps, on han arribat de quan Gladiola posava les coses bé per la vinguda de les amaçones.

Pel món, que abans s'hi anava si es volia o es podia, com aquell que res, ja per anar d'un lloc a l'altre es necessiten papers, s'han inventat les fronteres, la impremta, la xocolata desfeta, la ruleta, el Ku Klux Klan, els bolígrafs i l'aire acondicionat, entre altres coses. S'ha progressat abundantament. S'han fet màquines que fan la feina que abans feien els homes i ara hi ha molts homes que no saben què fer. Si les màquines treballessin i els homes cobréssin, ja que no se sap que hi hagi cap màquina que cobri, tot estaria arreglat. Però per ara ningú l'ha gosada presentar aquesta solució. Potser la presentaran les fornades futures, ja que no és correcte que si cada dia surten màquines noves, cada dia hi hagi més gent en atur. Es que pot venir un moment si no es para de fer màquines, que una sola faci anar totes les fàbriques del mateix ram convertides en fàbrica única. I que si se segueix inventant vingui la màquina universal que ho faci anar tot. I que una comptadora especial redueixi a quatre gats la burocràcia del món. Oh, ja veuran, tot és qüestió que no es pari d'inventar màquines! No s'hi pot anar contra el progrés, ja s'ha dit moltes vegades. El problema és què dimoni es farà amb la gent que no farà res. Si cobra per no fer res, el problema desapareix. S'hi veuran

en cor els socialistes del futur amb aquest problema? Es possible que si solucionen els que tenen plantejats avui, se'n surtin. Ja no hi ha dides, o n'hi ha poques. Les pitreres, modernament, només serveixen per fer bonic. Les criatures es fan grans, la majoria, sense llet maternal. Si la llet de vaca va fer por un temps a la gent que creia, amb tota la raó, que era aliment de vedells, està per veure com pujarà una generació pujada sense llet de cap mena. Vaillets pujats amb llet maternal, com que les mares eren distintes, sortien savis, bandolers, descobridors, notaris i campions de boxa. Potser ara, alimentant *els* vaillets amb les mateixes espècies, desapareixin les diferències de classe i tothom tingui els mateixos pensaments i les mateixes inclinacions al bé o al mal. Sembla lògica aquesta deducció. Es clar, algú pot dir que si tots els vaillets sortissin sortissin savis i notaris, mira, però que si tots sortissin bandolers o campions de boxa...Sí, estariem ben arreglats si fos així, o ho estaran els que vegin els nadons d'ara en edat de portar calces llargues.

Malgrat l'innegable avenç que ha fet el món d'ençà que no parlem de la nostra amiga Gladiola, malgrat noves filosofies, malgrat nous sistemes d'aprendre que dos i dos fan quatre, malgrat els preus dels carburants, hi ha sentiments que subsisteixen a despit del pas dels segles i que, un moment o altre, es manifesten irremediablement damunt algú, a despit del pas de moltes generacions. Entre les accions que encara avui costa d'esborrar, hi ha la venjança. Aquesta acció abans era una mena de llei. Tornar el mal que un havia fet, o castigar-lo per fer la pau del mal que el castigat havia fet, era una obligació. Si un pare no ho havia pogut aconseguir, l'acte de venjar un afront o un agravi tocava fer-lo al fill, i si el fill se'n descuidava, el compromís passava als néts. No es podien deixar penjades pèrdues d'honor, garrotades o no tornades de diners. Els diners s'havien de tornar un temps. Seria

com en altres coses el progrés el cridat a modificar aquest concepte.

D'ençà, però, que a la Justícia se la pinta amb unes balances a la mà, una espasa a l'altra, a cavall d'un lleó, i que els jutges cobren per a fer-la actuar, està prohibit venjar-se, prendre's la justícia un mateix. Li passi a un la cosa que sigui ha de fer actuar un tribunal, ha de llogar un advocat i s'ha d'atendre al judici del jutge. I a vegades costa quartos fer bellugar tota aquesta gent, llevat potser del Tribunal de les Aigües, de València, en el qual no hi intervenen màquines d'escriure. La justícia, si un se la vol fer ell mateix, se l'ha de fer d'amagat. Malgrat la varietat de tribunals que hi ha pel món, de tant en tant es garroteja a algú, s'agafen préssecs, es viatja sense bitllet, s'assalten bancs, es tirotegen Sants Pares, i es porten a cap arromengades femenines a desdir. Si totes aquestes activitats es porten a cap clandestinament, la justícia en pateix. I que és una mala cosa tenir la justícia patint, ho prova que més d'un autor de grans disbarats s'hi ha pensat bé, i això sí, una vegada els disbarats fets, s'ha presentat a la justícia declarant-se culpable de les males accions portades a cap.

Algú afeccionat a les estadístiques, perquè la gent anés orientada, va fer una llista de pecats. La dels set pecats capitals. Mirin que fa temps que es van inventar, però molts, d'una manera o altra són dels que van de pares a fills. No tots, però, amb la mateixa intensitat.

La gola, per exemple, no ha estat heretada de forma universal. Es un pecat car i avui només poden ser golosos els de bona butxaca. Hi ha infinitat de gent que no en podrà ser mai de golosa, la gent que passa gana. I és un pecat impossible de portar a cap pels patidors de llaga d'estómac, pels partidaris del "Pes ideal" i pels de pensió baixa. Endemés ara, en general, ja no es menja tant com abans. Abans hi havia menjadros sense fons els quals menjaven

tant que volien. Avui aquests menjadors excepcionals gastarien una fortuna fent repassos. El preu de les coses de menjar hi han influït poderosament que no es mengi com temps endarrera. Que facin comptes aquests menjadors, de quan valien anys enllà, un pa, un porró de vi o un quilo de llus, i que comparin amb els preus d'ara. Els preus, que mai acaben de pujar, li han restat molts adeptes a n'aquest pecat. No en pot ser tothom que vol de golós.

Un altre pecat car és la luxuria a les regions civilitzades. Per tal de que es pugui practicar sense complicacions cada dia s'inventen coses noves les quals tampoc es donen de franc. Aquest és un dels pecats que compta amb més associats pertot arreu. Així com per la gola amb una taula ben proveïda i una cadira per tal de menjar amb comoditat n'hi ha prou, la luxuria demana encanyonades, perseverància, regalar joies, vestits, llogar taxis, destapar xampany i al damunt de tot això, ja de sí molt oneros s'hi ha d'afegir el cost de la funció. Pecat caríssim. Es clar que hi ha gent que fa servir el pecat de franc, ja se sap, però el pecat amb grans estrelles és car. Sí, també hi ha els pecadors del tercer món. Aquests van a la seva perquè encara no han progressat i les criatures no s'hi acaben. I si algú els pregunta el per què de tantes criatures, ells responen:

- Sí, què volen que fem si en tot el dia no sabem amb què matar el temps... Mirin, si surten criatures que en surtin!

De cara a que no vingui un moment que al món es vessi, ja hi ha país que posa impostos i fins empresona a les parelles que tinguin més de dues mainades.

Tampoc tothom va de bracet amb la luxuria, però hi va la majoria, llevat d'aquells que per tal de combatre-la acudeixen al remei dels silicis que diuen que van tan bé, o formen part d'una societat de sants i santes. Hi deu haver uns dos mil privilegiats d'aquesta mena, deixant a part els sants innocents degollats pel rei de Judea quan encara no tenien, pobrets, l'edat de la petarreta.

Una altra passió que ve de lluny, és l'enveja. Un temps s'envejava ven els vestits que portaven els que els podien portar millor. Amb això el pecat ha anat de cala baixa. Avui o tothom va mudat a més no poguer, o tothom, prescindint del dia de la setmana, va com un palatreco. Un temps, els senyors portaven barret i els que no n'eren no en portaven. I els que no en portaven van envejar els barrets dels senyors i se'n van posar ells. I s'ha acabat que no en porta ningú. Els rics un temps eren envejats, naturalment pels envejatsos, però al veure la fi que han fet la gent de cèntims, l'enveja se n'ha sentit. Els rics avui volen passar desapercebuts. Si tenen tres fàbriques, diuen que només en tenen una i petita. Abans donava gust ser ric. Avui ja no en dóna tant. Els rics es veien, la gent ho sabia que n'eren. I viatjaven amb tartanes de molles de ballesta. Després ho feren amb automòbils, i ara ja gairebé hi va tothom. Els rics han perdut prestigi com n'ha perdut l'enveja. I es troba molta gent que diu que va fent i que mentre pugui anar fent que no li vinguin amb maldecaps. Ara, els que han nascut per envejar, tenen un mal passar de vida si envegen galons, veus de tenor, places als ministeris o tocar el violí, si no saben fer bé cap d'aquestes activitats.

La peresa també fa temps que es porta, però no és pas un pecat de molta volada. Sí, a vegades ens havem de sentir:

- Això són viatges de peresós! - si portem més coses que del compte, però la mandra no mata pas moros. Pel món hi ha molta gent que s'aixeca de matí, a contra-cor si volen, però s'hi aixeca. "Els matiners fan la feina" té més partidaris que "Santa Mandra gloriosa ens guardi de treballar". Es clar que hi ha gent que s'aixeca del llit a deshora i que fins i tot té mandra caminant o menjant, però és poca gent. Quan es va inventar la peresa hi devia haver més elements que hi estaven abonats i el legislador degué pensar que d'un món carregat de mandra ben poques coses se'n podien esperar. S'ha vist, però, que la peresa és un pecat petit malgrat que a la

meva vila hi havia un convilatà que quan el cridaven per llevar-se si no trobava dues pessetes dessota el coixí s'hi tombava d'esquena, i un altre que quan sabia que alguna fàbrica acomiadava gent hi anava a demanar feina.

La ira, ja és un pecat que pesa. Per de lluny que vingui la gent encara agafa cabrots en gran. I molts no els agafen per ganes d'agafar-los sinó per culpa de tercers: fills llenguts, senyores de mal entendre, rebuda de factures, trepitjades, arbitres de futbol, programes de televisió... També s'agafen auto-cabrots caiguent, picant-se un dit clavant un clau, entrant amb el cap qui sap a on a un pis enlloc d'un altre, cremant-se i llegint el diari. Hi ha gent que hi corra sempre encabrotada, són els iracunds autèntics, els que ho troben tot malament, de vents a canvis de govern. I cada dia es veu més gent que va pel món iradament. Potser és la temporada que pel carrer és veuen més cares llargues, sense comptar les que es fan en privat. Hi ha una gran majoria que fa anys que no riu, que ja no en sap, i si les coses van seguint així el riure es perdrà, passarà de moda, com els barrets i les cotilles metàl·liques. I d'un món que no rigui ja em diran quines coses se'n poden esperar. Tindrem, si no surt algú amb prou traça per posar pedaços als maldecaps universal, un món empenyat. Procurem no haver de veure-li.

I ens queda, sense massa requesta, la supèrbia. No es pot pas dir, a dreta llei, que sigui un pecat de masses. Es un pecat de poca gent, com molts d'altres. S'ensuperbeix qui vol. No s'hi neix ensuperbit, com es neix amb bona veu o amb les cames ben fetes. Es més espectacular que res la supèrbia. Es pecat de dones guapes i de grans mecenes. Els savis de debó diuen que quantes més coses saben més saben que no saben res. Sí, temps endarrera va sortir per la televisió un senyor que va dir que era el que havia fet la declaració de renda més alta del país. També havem tingut un tenor que deia que era el millor del món, però també hem tingut cantaires que quan se'ls ha preguntat si eren els millors, han contestat que encara

eren afrenents, i que mai se'n sabia prou de cantar. Que hi ha hagut personatges ensuperbits fins a dalt de tot, no és dir res de nou. Són tots els que s'han passejat amb l'adjectiu Gran davant o darrera del nom, emperadors romans, generalíssims, diversos nazis, estrelles del cinema, uns que responien al nom de Benet, nous rics i potser algun que no se sap. Relativament, pocs. Les estrelles del cinema s'han tornat velles i, dels altres, molts han fet mala fi. I a cap la supèrbia els ha servit massa.

L'avarícia tampoc és un pecat extraordinari. I menys ara que els diners cada dia valen menys. N'hi devien haver molts d'avars abans que el pecat es posés a la llista. Avui d'avars com els del senyor Molière ja no en queden. Queden, potser, avarets. Gent que se la mâteja d'avara perquè fa temps que porten les mateixes calces, perquè no utilitza els restaurants o va pertot a peu. Els avars de gran cartell, els usurers, s'acaben. Avui els que deixen diners s'hi miren molt ja que hi ha gent que no els torna i això ha fet trontollar l'ofici. Pel món, avui, hi ha molts diners, però són diners de paper. Quan els diners es feien a mà, unces i duros, com que n'hi havia menys, la gent s'hi mirava a gastar-ne. Però avui els finers es fan a màquina i se'n poden fer tants com es vol. I avui enlloc dels avars individuals d'abans existeixen entitats monetàries internacionals que deixen diners, cobrant, als països que en van curts, que no tenen màquines de fer-ne. Però aquests deixadors internacionals també es passen el dia queixant-se ja que aquests països que no tenen màquines de fer quartos estan empebrats fins al coll i quan se'ls parla de pagar diuen que no poden. La solució sembla que és que les màquines no parin, que mentre funcionin hi haurà quartos per tothom. Ara, si no és la solució que volen els que fan els quartos a màquina, potser una altra solució seria portar aquestes màquines als països que n'estan sense i que se'ls fessin ells mateixos els quartos. Es clar, aquests països empebrats quan veuen els diners que costa anar a la Lluna, llogar futbolis-

tes, fer unes eleccions, missils de la marca X, pagar aiguats i fer-se tallar els cabells, diuen que pagui qui vulgui.

Malgrat el temps passat, d'aquesta colla de pecats molts encara subsisteixen, i els que els inventaren podrien veure que no els inventaren en va. I la gent en fa d'altres que aquells inventors no tingueren temps de catalogar-los.

De la mateixa manera que s'ha seguit fent pecats, herència d'uns que pecaren primer, s'han heretat altres inclinacions que s'han manifestat de pares a fills, a uns més i a altres menys. A vegades han transcurregut molts anys sense que aquelles manifestacions tinguéssin lloc, però en un moment determinat i sense que hi compté ningú, ha sortit un general més general que els altres, un general que s'ha sentit endut per envestides bèl·liques trameses per un dels primers que les sentí; una dona la qual s'ha fet valer la bona figura més que les altres; un pintor que començà bé tocat, ben segur, per un dels que van arribar amb l'ofici a la categoria de mestres, però que a darrera hora es sentí tocat per la veu d'altres antecessors i es dedicà a pintar com aquells primers que pintaren a les parets de les coves. La gent ho va entendre així, i aquell pintor feu els diners a cofes. I l'amor, d'ençà que es descobrí, què no ha fet fer! Avui el Gremi encara està en plena forma. La gent, per tal d'acabar una carrera, ha d'aprendre llatí, àlgebra, geometria, història, filosofia, química inorgànica, dret, física experimental, mineralogia, lògica, biologia, en cant gregorià, el funcionament dels ronyons i els noms dels mestres. S'han fet molts llibres desenvolupant aquests temes, però se n'han fet milers i milers més amb coses d'enamorats que els ha llegit tothom malgrat la gran concurrència d'estudiants a les universitats actuals. Això vol dir que l'encomanada amorosa dels primers que van fer manetes s'ha anat reproduint a través dels anys i amb uns resultats que mai podien esperar que s'obtinguéssin

aquells primers. L'art de fer manetes és dels que ha perdurat més. Es un art que l'ha fet pràcticament tothom ja que està a l'abast tant d'un senyor rei com d'una senyoreta pastora, d'un banquer com d'un escombriaire, d'un general com d'una estanquera. El poeta Maragall ja s'apartà dels amors de cada dia i feu fer manetes a un pastor amb una sirena. Ningú no negarà que foren unes manetes sensacionals que portaren la fundació de l'Empordà. Quan es pot anar cap a la part dels Pirineus o cap a la part que sigui, amb una senyoreta ben disposada, sigui sirena o no en sigui, es poden fundar coses meravelloses siguin o no siguin empordaneses. Sí, i ha solters i solteres impenitents, però aquests és rar que fundin mai res, d'un costat o altre dels Pirineus.

Al costat de fer manetes, hem tingut altres activitats que han deixat senyals i que encara estan en plena forma malgrat detractors: les activitats polítiques, unes activitats tan velles com l'anar a peu. Els polítics d'ara poden anar més mudats que els d'abans, portar ulleres, i corbata en ocasions de compromís, però tant ara com segles enllà el polític diu que el seu partit és el millor i sempre ha procurat encamalletar contraris. El polític ha de volguer guanyar sempre. Almenys ho ha de dir que guanyarà. I s'ha vist que tots ho diuen.

Quan la gent començà a votar, els vots se solien obtenir per l'habilitat del que els demanava. Però el comerç era el comerç, i va venir un temps que els vots es pagaven a duro. Es clar, els pagaven a duro la gent de quartos, la que es pensava que amb quartos es podia comprar tot. I si no podien comprar massa vots, o perquè no se'ls volia vendre o perquè trobava que es pagaven poc, sortia, segons a on, aquell famós article 29. A temporades també es va obligar a la gent de fàbriques i tallers a votar en determinada direcció, i que no hi votava s'exposava a tenir maldecaps. Un temps, les eleccions es feien els dies de festa i, si era un dia de bon temps, doncs solia votar un 25% del cens. Modernament s'ha inventat, si bé no

pagar els vots a duro, sí que la gent cobri per anar a votar com si treballés en l'ofici diari. Pot haver passat que els que van inventar aquesta manera de fer anar a votar s'hagin trobat que la gent no voti de la manera que ells volien.

La política, els polítics, han pesat molt en les anades i vingudes del món. Algú va començar a dir que la política era un art, i l'amic Plató el començà a posar en solfa aquest art. Però abans d'ell, la gent que hi havia que feia política si no que no se'n té memòria escrita. A cada època s'ha fet la mena de política que l'època precisava. No hi podia pas haver la Carta Magna en els segles en els quals la tribu era l'associació única i les decisions es prenen a cops de pal. A mida que el temps passa surten nous polítics i nous sistemes, com surten nous inventors. Els astrònoms inventen l'any de llum perquè comptar amb les mides que llavors hi havien no podien arribar en lloc. I es van inventant les túniques, els carros i menjar amb cullera... I ve Aristòtil i fa un llibre dedicat a la política i a la gent li sembla que aquell home ja ho havia dit tot. I es van fent nous invents, i es presenten els legisladors romans els quals ja se sap que sempre han volgut passar la mà per la cara als grecs malgrat que més d'una vegada hi han hagut d'anar a ferrer. Qui manava, manava i, els legisladors oficials trobaven que qui manava manava bé. Però s'anaren presentant legisladors portadors d'opinions diferents, que es fiquen amb els que manaven i els critiquen amb l'esperança de que es produeixi un canvi favorable. I aquestes crítiques, amb el temps, fan sortir els Drets de l'Home i la democràcia i les revolucions. Resulta que el senyor ^{Buda} és considerat un demòcrata com una catedral i el senyor Confuci un revolucionari autèntic. Els jueus parlen d'un estat diví, d'un pacte amb les altures. I quan veuen que les coses no van prou bé, que el rei les fa malament, acudeixen a Déu demanant canvi de rei. Salomó, ja veuen, que diuen que era tan savi, com que feia pagar impostos, feia fer el servei militar obligato-

ri i treballar a tothom, quan es morí no el succeí el seu fill com li tocava. Els jueus en volgueren un altre.

Els romans, primer tenien reis. En va tenir molta gent de reis al principi. Les Repúbliques són cosa de quatre dies, volem dir les Repúbliques que es porten ara. Però a Roma hi havia una gran quantitat de plebeus. I els plebeus van protestar de no prendre part en el govern, i com que era la primera vegada que es protestava, doncs s'han va fer cas i van governar plebeus amb patricis. Però Roma creix i ho va agafant tot, i com que qui ho agafava tot eren els militars, després d'una petita temporada de provar repúbliques, venen els emperadors, i ja no s'hi pot anar contra, ni es pot protestar, ni es poden fer rebel·lions contra els emperadors els quals perquè la gent no s'emboliqui fan dir que manaven per delagació d'una colla de déus. La gent s'hi mira a rebel·lar-se, i més s'hi mira quan més d'un emperador no s'està de dir que ell mateix n'és un de déu. Però les polítiques, els sistemes polítics, no han durat sempre, i si un rei ho feia malament, es podia fer la revolució. I la revolució es feia i se n'aprofitaven els aristòcrats i el seu manar es convertia en oligarquia. I a vegades no es troba prou bé, la gent s'enfadava i escombrava l'oligarquia implantant la democràcia. Però la democràcia tampoc anava bé a tothom, i sortia un cap de brot espavilat el qual feia fora la democràcia i governava autocràticament, més com que de descontents n'hi ha hagut sempre, els descontents actuen i el cicle torna a començar, amb guerra civil o sense. Es van provant sistemes.

I com que en feia tothom de política els Papes també en feien. Per a ells l'estat era d'origen diví i com que ells també n'eràn, aquesta manera d'entendre les coses portà molts maldecaps als Papes polítics. Els primers que ens n'hi portaren foren els Donatistes, els quals deien que l'Estat era una institució diabòlica. Els Donatistes eren els partidaris del senyor Donat el qual no es feia massa amb l'Església. El senyor Donat és l'autor del llibre "La

Casa de Déu", el llibre preferit del senyor Carlemany de quina lectura en vingué el Sacre Imperi Romà. Un dels que donà més maldecaps a Roma fou el rei Enric VIII. Va tenir raons amb el Sant Pare per una qüestió de divorci, hi va renyir amb un "Ja t'arreglaràs!" i es feu director d'una església seva: la Protestant. I a qui protesta se l'arresta. Ja tenia raó Roma a partir peres amb el rei Enric VIII, ja que era un home amb el qual era perillós casar-s'hi. Es divorcià d'una, en feu degollar un parell, una se li va morir sola, en rebutjà una altra la qual venia d'Alemanya i malgrat venir de tan lluny feu el viatge en va. La darrera casada amb ell li va saber tocar la barbeta bé i el va sobreviure.

Les bufes entre els partidaris de l'església de Roma i els protestants duraren anys i anys. Surten Luter i Calví els quals resulten dos ossos. L'un no pot veure els monjos perquè són pobres i porten sempre el mateix vestit, i tampoc simpatitza amb la igualtat. - No potser que tots siguem iguals. Al món hi ha gent que canta bé i gent que desafina, gent que sembla que ha trepitjat caca i gent que neix amb una flor al darrera, gent que parla com una mallerenga i gent que quequeja, gent espavilada i gent burra. I malda per tal de substituir l'autoritat de l'església per la de l'estat. Calví no pot sofrir la gentada. Se li sent dir que ha de governar l'aristocràcia, que sap resoldre problemes i sap teologia. No obstant fa cremar un aristòcrata d'aquell temps en saber d'ambdues coses. Feu agafar a Miquel Servet i, per no entendre's en coses de la Santíssima Trinitat, el pobre Miquel va haver de morir cremat. Els polítics es fan sentir tant defensant Roma com defensant el Protestantisme. Com els d'avui, diuen que el seu programa és el millor. I fan l'entrada una mena de comunistes: els anabaptistes, els quals fan pam i pipa a la ciència i a l'Estat del qual diuen que és un mal necessari. Fan una comunitat independent i dient que la família és un mal negoci, posen els vaillets sota la protecció de la comunitat. I malgrat que alguns partidaris són degollats, el

seu domini dura més d'un segle. Les lluites religioses del segle XVI, preparen el camí, diuen els entesos, de les revolucions dels segles XVII i XVIII.

Tothom, de temps, fa política. Els politics es fiquen pertot arreu, en guerres, en paus, en casoris, en negocis...Quan el senyor Colom descobreix les Amèriques, segueix la política dels Reis Catòlics, i quan l'Imperi raja de debó, els politics troben la manera de treure l'or de l'Imperi i portar-lo a la metròpoli. I han fet viatges polítics, els Polo a la Xina, els portuguesos a l'India i el senyor Magalhais fent la volta al món per l'aigua. I és una qüestió política la trobada de la moneda i que la gent, treballant, pugui cobrar, poc, però cobra...A França comencen a dir que la religió s'ha de subordinar a la política, al benestar públic. Roma segueix volent anar al davant. Un emperador no hi passa i diu a Roma que es cuidi d'ella. Van i venen excomunicacions, i el tira i arronça dura 200 anys. Sant Tomàs està per la llei. S'han de conèixer, diu, tant el Papa com l'emperador, però s'ha de creure el Papa. Si un govern no segeuix les normes de Roma, mereix l'excomunicació i els súbdits no estan obligats a creure'l. Però també hi ha reis tossuts, i un rei francès, ell que sí, que fa traslladar el Papat de Roma a Avinyó. I ve el gran cisma organitzat pel Papa més banya-ricard que mai hi hagi hagut: el Papa Benet, aragonès ell...Es parla ja d'un Estat universal, del qual ja havia parlat el senyor Dante. Es clar ja Roma un temps hi va anar en camí.

I ja hi ha un aiguabarreig de teories polítiques. Maquiavel diu que l'Estat és primer que tot. Un governant ha de ser decidit, fort, eficaç, i si cal, embustero. Si s'han de fer trampes se'n fan. Ja ho diu en les regles del bon governar del seu llibre "El Princep".

Ve un moment que ja es diu mal dels reis. I es diu també que l'autoritat ve del poble. La gent no sap bé a qui ha de creure: els jesuïtes no volen el dret diví dels reis. Tampoc la dominació universal de l'església, sinó la unitat del món cristià. Els que no vul-

guin aquesta unió, per ells va el pollastre. I ja, tants caps tants barrets. El món ha passat pel feudalisme, i s'ha vist que no era just que el senyor, endemés d'encunyar moneda i fer guerres pel seu compte, disposés de terres, fruita, aviram i dones. També s'ha vist que no era just que hi haguessin esclaus malgrat el bon negoci que s'hi feia i que hi hagués polítics partidaris que declaraven que l'abolició de l'esclavitud portaria l'augment de jornals... La revolta puritana havia portat la guerra civil a Anglaterra. El Parlament havia passat d'unes mans a altres, i s'havia tallat el primer cap a un rei. Anglaterra es fa republicana, però els anglesos són els anglesos, troben que els republicans van poc mudats i es decideixen, ja per sempre, a ser manats per gent que porti corona i quants més quartos costi la corona, millor. La gent segueix sense seguir en tòtum cap de les tendències polítiques posades a la seva disposició. Els polítics que les defensen segueixen dient que com la seva cap, com s'ha fet sempre i com sempre es farà.

— Res de reis! — crida el senyor Spinoza —. Hi ha d'haver llibertat de pensament, paraula i obra, i amb els reis això és molt difícil.

I part de gent s'apunta a les teories del senyor Spinoza, però ve el senyor Richelieu i diu que no hi ha res com el poder monàrquic i que, per anar bé, cal que aquest poder sigui aboslut. I ja tenim de nou la gent desorientada. I mentre la gent mira per quin costat s'ha de decidir, ve la revolució nordamericana. Europa, que sempre havia anat al davant en tot i que gràcies a ella Amèrica s'havia pogut revolucionar, fa actuar uns polítics revolucionaris que sempre n'hi han hagut, i fa la revolució francesa. Després de les revolucions solen venir els reaccionaris. I venen noves idees polítiques. Els homes es veu que van estar molts anys sense pensar i ara surten idees pel pare i per la mare. Amb empentes i treballs es fan constitucions. Surten els socialistes. El senyor

Marx diu que l'Estat s'ha de convertir en un Estat industrial, que l'han de governar els que treballen, i prediu la bancarrota del capitalisme. Allò fa efecte. I, com tot, el senyor Marx té partidaris i detractors. S'ha de trobar una solució que vagi bé per tots, i els federals siuen que ells la tenen: fer d'Europa un estat federal. Però hi ha gent que de sortida va contra tota mena d'Estats: els anarquistes... A França s'inventa la vaga general. Els socialistes volen unir els socialistes de tot el món i la unió no passa de parlar-ne. Llavors es fan els socialismes nacionals. La cosa es va engrescant i venen els bolxevics, partidaris de que manin els que no havien manat mai. Troben el terreny abonat al seu país i encara manen avui.

- La gent es descuida de la terra! - clamava el somte Tolstoi-. La terra, ben portada ho ha d'arreglar tot. Menys màquines i més pagesos...

I despòtica de la força, dels impostos (ja anys enllà l'amic Soló, un dels Set Savis que un temps va tenir Grècia, declarà que els impostos no s'havien de pagar, i molta gent moderna és partidària del senyor Soló), i del servei militar obligatori.

Agafen nom Lenin, Buxarin, Trotzki i Kamenoff...

Com es veu, les coses de la política han anat canviant, però la gent encara no té partit pres d'una manera general. De primer hi havia gent que vivia i prou. Foren els polítics, naturalment els polítics del temps, els que organitzaren aquells elements primitius. Qui no creia era foragitat d'aquella organització coneguda com a patriarcal. El patriarca, és clar, era el polític. I vingué Grècia. Els grecs propugnaven una política filosòfica. No pas tots, però. L'amic Soló, el qual ja coneixem, deia que la base dels sistemes polítics eren els quartos. Era un bon element l'amic Soló. Sòcrates deia que han de manar els que saben més coses, que fa riure que manin els que no saben res. I ve l'amic Plató. Ve l'amic Plató i diu que la primera cosa són els pagesos (li feia por a

Plató que la gent es dediqués al comerç i quedar-se sense enciams) els quals fan menjar la gent, després els guerrers els quals protegeixen els que treballen, i els magistrats titolats els quals han de manar perquè tothom vagi bé. La democràcia és una mala cosa segons ell ja que manen els que són més enlloc de manar els més capacitats. I la cosa millor són les Ciutats-Estats en les quals es coneix tothom. La Ciutat-Estat ideal és una de 5.040 habitants. El senyor Aristòtil, abans d'exposar la seva forma de govern n'examina i en compara 150. I diu que tot home per naturalesa és polític, un animal polític, en diu de l'home. I ja llavors es parlava d'un estat universal. Es clar, els grecs no sabien que al món hi havia russos i nordamericans. A Esparta, per tal de no tenir problemes arribaren a tenir dos reis els quals manaven alhora i amb els mateixos atributs.

Els romans eren gent de Política-Dret. La cleràcia, de Política-Teològica. Maquiavel: separació de la teologia de la política. Els de la Reforma: plena autoritat dels governants, relacions internacional i fora teologia. El senyor Altusi: els grups són el fonament de la vida política i social. El senyor Barrington: primer la propietat i després la capacitat individual per a tirar el carro endavant. El senyor Montesquieu: és un senyor que reconeix la correspondència entre les lleis i les condicions socials. El senyor Hamilton: és en els fets de la vida humana i no repassant papers antics que s'ha de trobar la base de la política. El senyor Calhou: res, règim representatiu. Els internacionalistes: fora nacionalismes, un estat universal...I, mentrestant s'amplià el sufragi, es despotrica pels carrers contra el dret hereditari, es posen de moda els referèndums, el dir sempre "sí, senyor", i l'Estat de les Autonomies...I es veu que els problemes dels pensaments polítics són els mateixos que els de dos mil anys endarrera. S'ha passat del govern dels savis, al feudalisme, a la monarquia, a les repúbliques, i darrerament tothom corra amb la democràcia a la punta

de la llengua. I, malgrat aquesta colla de sistemes hagin fet córrer molta gent, sempre hi ha descontents als quals cap fórmula els fa el pes. No hi ha, es veu, la veritat absoluta en política. Hi ha qui diu que si s'arribés a trobar la veritat químicament pura, la política s'hauria de donar de baixa. El món va tan de pressa que no es cansen de sortir noves idees, i com que els canvis no paren, no s'acabarà mai. No obstant, els polítics i la política es fiquen en guerres, paus, casoris, descobriments, la Tabacalera, magatzems, cotxes, diaris i màquines d'escriure. Ha perdurat, però, més la política de Tayllerland i Maquiavel, de cartes amagades, que la de Tomàs Moro i Lincoln, de cartes vistes...

- Es un home de molta política!

es diu quan un ciutadà fa determinats jocs de mans, sigui o no sigui polític.

Totes aquestes coses que hem anat dient han influït damunt homes i dones al passar els segles. Molts, els més, han pogut viure sense sentir-ne cap d'aquestes influències, però quan algú n'ha sentida alguna... I fou el cas, ja en els nostres dies, de l'amiga Remei. L'amiga Remei portà, a la sang, de moment, aquelles ~~primeres~~ ànsies de venjança de la coneguda Gladiola, les quals es manifesten d'una manera prodigiosa, passats mil.lenis, en la petita Remei. Al venir al món, contràriament a la majoria de dones va dir "a" en lloc de "e". Allò feu pensar que seria una noia que es miraria malament els homes. Qui pensà així tingué raó. La noia, quan veia son pare, era un plorar etern. Només se la veia en bona cara quan tenia dones a la vora. Fou criada amb llet maternal, i no és pas que sa mare, la senyora Mercè, hagués tingut res contra els homes. Al contrari. En festejà set i cap no li feia ben bé el pes. Però amb el que feia vuit, van lligar caps. I es casaren. I tot anava bé, però de tant en tant la senyora Mercè, i ella era la primera que no sabia per què, feia mala cara a son marit. Més que atribuir aquest posat del

rostre a la influència d'una dona determinada que el tenia anys enllà, el senyor Nicolau pensava que hi han hagut moltes dones que han fet mala cara al marit, i solia dir: "Ja li passarà!" I, efectivament, les males cares de la senyora Mercè de la mateixa manera que es presentaven, passaven. La senyora Mercè ja les volia evitar aquelles temporades de males cares, però no podia, les havia de fer. Era quelcom més fort que ella Potser ja per atavisme s'anava preparant el terreny a la vinguda de Remei. Si les males cares de la senyora Mercè haguessin estat seguides per les dones de tot el carrer, potser marits i mullers se n'haurien preocupat, però si bé hi havia dones que es miraven malament els marits, les males mirades tenien lloc en carrers, barris i països distints, i hi havia marits que en feien cas i d'altres, com el senyor Nicolau, que no s'hi amoinaven. I el món seguia endavant. El progrés no es podia pas aturar perquè a diversos llocs hi hagués senyores que feien mala cara als marits. No obstant, algú no vivia bé es veu, havent de contemplar cares llargues massa dies seguits. Ja hi havia el divorci, i algú el feu servir. O ho intentà, com veurem.

- Vostè per què el demana, el divorci? - que preguntava el senyor jutge.

- Oh, la dona em fa mala cara.

- Ja li passarà, home...

- No. La de casa és tossuda. No li passa ni li passarà. Per tant jo no em vull passar la vida tenint una mala cara a casa to el sant dia. Altres maldecaps tinc jo perquè n'hagi de tenir un més. Divorci, senyor jutge, divorci!

- Veiam, veiam, ja hi serem a temps. Que no la tracta bé vostè a la seva senyora?

- Llevat de fer-la reina, li he donat tots els gustos que ha volgut, però fa mala cara.

- Es clar, fer-la reina deu ser una mica difícil...

- Que n'és la de vostè, de reina?

- Sóc solter, jo, senyor. No en solo veure mai de males cares.

Ja sé que un jutge, per anar bé, hauria de ser un jutge divorciat per tal de poder dir que el divorci és una bona cosa, però sóc solter. Ara, com els capellans, en sé moltes coses del matrimoni. Hi ha casats, i no pas pocs, que ténen la mala costum de dir reina a les mullers i això és perillós. Vostè diu que la senyora li fa mala cara, no és pas la cara que té sempre? Quan la festejava ja en feia de mala cara?

- Sí, però jo em pensava que una vegada casada la canviaria la cara. Però fa la mateixa.

- I si una vegada divorciada seguí fent la cara que diu, no guanyariem res.

- Escolti, no m'ha pas errat de jutge? Vostè en fa o no en fa de divorcis?

- Sí, sí que en faig, però carai, si ni divorciant-se muda de posat...tampoc m'agrada que la gent es gastí quartos i que no li serveixi de res. Es més, el divorci és car. I tampoc s'ha de riure sempre.

- Es que la meva dona no diu mai.

- I per què no li fa demanar a ella el divorci...El que el demana l'ha de pagar, i si el demana vostè l'haurà de pagar. I ben segur que la seva muller voldrà una pensió forta la qual també l'haurà de pagar vostè. I tot això li costarà un ronyó...

- Veurà, si m'ha de costar tant i ni amb divorci riu, potser que la deixem amb la mala cara que té...

La menuda Remei, doncs, ja va sortir dient "a". I mascle de la família que veia, mascle que era rebut amb llàgrimes cara avall.

El pare, el senyor Nicolau deia:

- Quan aquesta noia no plori, aviseu-me!

...

- Ara no plora, Nicolau...- li diu la senyora Mercè.

Però tot és entrar a la cambra de la petita Remei com aquesta

encetar un plor desfet. El senyor Nicolau s'havia de contentar, si volia veure la seva filla sense plorar, a contemplar-la quan la noia dormia. Allò no ho trobà natural el cap de casa. Ell desconeixia, cosa comprensible, que hi havia Gladolia pel mig, i pensà que aquell plorar seguit al presentar-se ell davant la petita Remei alguna causa devia tenir, i que potser seria bo avisar el metge. I se l'avisà. Quan el metge entrà a l'habitació de Remei, aquesta reia a tot riure voltada de la mare, la tia Neus i les cosines, i tot fou veure el senyor metge acompanyat del senyor Nicolau que agafà un rabí fulminant. Els metges s'han trobat en tota mena de coses al fer visites, i aquell metge visità la noia bo i plorant. I no li trobà res.

- Mirin, és ploranera, què hi volen fer. De dones n'hi ha de tota mena. Hi ha dones que toquen el violí, altres estudien dret i altres fan bons estofats. Aquesta seva, plora. Ja li daurà passar...

Però no, els plors de Remei al veure homes no passaren. Amb dones a la vista, reia com una boja. Quan veia homes, les rialles es tornaven ploralles. I el senyor Nicolau seguia no veient-ho clar allò. I ja que portar el metge a casa donava mals resultats, va decidir anar-hi ell a casa el metge.

- Jo, si fos al veure'm a mi sol que la noia plorés, pensaria que té quelcom contra meu, potser d'haver-la portat al món sense el seu consetiment...

- Això tregui-s'ho del cap, senyor Nicolau. Fa molts anys que neixen criatures i cap ho ha demanat...

- Oh, és que només plora quan veu homes, tant com em veu a mi com quan en veu d'altres. Ara, amb les dones...

-No posi mala sang, senyor Nicolau. Vostè té una noia ploranera.

- Bé, però així ni jo ni els homes de la família ens podem acostar a la noia sense que plori?

- Plorar no és cap mal, de moment. La seva filla no té cap mal,

dels que jo sé, que li ocasioni aquest plorar... Si vosté la vol veure rient, si diu que quan veu dones riu, no ho sé, es disfressi de dona...

I sí, el senyor Nicolau era un home que creia els metges. I per tal que la gent no es pensés qui sap què, ell i els seus familiars masculins, aprofitant les vigílies d'un Carnestoltes, es presentaren davant la petita Remei disfressats de dona. Aquell dia van riure grans i petits. Però encara no era Carnestoltes tot l'any llavors, i els familiars del senyor Nicolau no es podien pas passar tot l'any vestits de dona. Ara, el que se li passava disfressat de dona era el senyor Nicolau si volia que la noia fes cara alegre al veure'l. La cosa amoinadora era que el senyor Nicolau era l'alcalde del barri i rebia algunes visites a casa seva, i l'home, per tal de no mudar d'indumentària tantes vegades, més d'un cop va rebre les visites vestit de dona.

- Veuran, si no em vesteixo de dona, la noia plora al veure'm. Fàcise'n càrrec.

- No es preocupi, senyor Nicolau - deien les visites -. Venim per l'afer de les clavegueres. Com que es tracta de què se'ns rebaixin els impostos, a nosaltres, si ens els rebaixa, tant ens fa que ens el rebaixi vestit d'home com de dona.

I les visites que feia la gent del barri s'hi acostumaren a que l'alcalde els rebés amb sac i faldilles.

I allò durà. S'intentà, quan en fou temps, portar Remei a una escola mixte, però ni els mestres ni els deixebles podien fer bona feina amb els plors que feia la noia quan veia homes a prop. La solució fou portar-la, per tal de tenir la festa en pau, a una escola de noies.

I fou la senyora Mercè la que es queixà de veure com anava guarnit el senyor Nicolau d'estar per casa:

- Nicolau, tu no et pots pas passar tota la vida vestit de dona!

- Ja ho sé. Però si aquesta noia plora quan em veu vestit d'home,

i riu quan m'hi veu de dona, ja em diràs què tinc de fer. N'hi ha que pels fills no van al cafè i es deixen de fumar. Jo em vesteixo de dona. Un pare ha de fer els sacrificis que calguin pels fills.

- Es igual, Nicolau. Això no pot durar. Hem de saber per què aquesta noia plora quan veu homes. I ara ja fa massa temps que dura.

Per mi hauríem de fer intervenir un metge.

- Si la portem a veure un metge, ja saps com va anar la darrera vegada que en vam enviar a cercar un.

- Llavors la noia era molt petita...La portem a visitar una metgessa i la visita es farà sense llàgrimes...Es que aquesta noia un dia o altre bé deurà festejar, i si ha de festejar plorant ja em diràs qui s'hi veurà en cor amb la noia de casa! I encara festejar, tothom festeja com vol, però imagina't, Nicolau que la noia s'hi hagués de casar plorant, i que hi fes la lluna de mel...Jo, no passo d'aquesta setmana. L'hem de portar a què la vegi una metgessa.

- Mira, la portarem a una metgessa.

A la noia no li venia gens bé d'anara a veure una metgessa. Deia que res no li feia mal i que era perdre el temps anar-se a fer visitar.

- Remei, és pel teu bé, i, sobretot, pel bé del teu pare. Es que tu pots permetre que tot un alcalde de barri hagi de rebre les visites vestit de dona? Hi ha gent que no pot veure els anarquistes, però tampoc plora quan en troba algun. Això teu quelcom ho provoca, i les metgesses ara en saben tant com els metges...

Es va pogueu convèncer Remei, i s'anà a veure la metgessa Pineda la qual tenia molta requesta. I com que el senyor Nicolau volia estar present a la visita, s'hi presentà vestit de dona.

- Qui és la malalta? - que preguntà la metgessa Pineda.

- Ella, la filla.

- Té pare?

- Sí, sóc jo - va dir el senyor Nicolau.

- Vostè?

- Sí, és que si no em vesteixo de dona la noia plora molt, sap?

- A veure, a veure... Vostès han dit que qui s'ha de visitar és la filla, no?

- Sí, la filla, la filla.

- I vostè diu que és el pare, però va vestit de mare...

- Sí.

- I volen dir que no s'haurien de visitar tots tres?

-No, no, a qui volem que visiti és a la filla. Nosaltres, la meva senyora i jo, no tenim cap mal. A mi, encara que em vegi amb roba de senyora, sóc l'alcalde del meu barri i malgratque per mor de no canviar de roba tan sovint algun cop he rebut visites dels veïns vestit així, he resolt molts problemes del veïnatge. En prescindir de la manera que vaig vestit.

- Està bé, en prescindiré... En el nostre ofici, els antecedents familiars s'han de tenir molt en compte. S'hi ha vestit algú de la seva família, de dona, abans que vostè?

- No. Que jo sàpiga, no. El meu pare era mestre de cases. Un bon mestre de cases, i jo no vull dir que per Carnestoltes no s'hi disfressés de dona. El meu avi era tenedor de llibres. Un home molt seriós el qual ni per Carnestoltes s'hi va disfressar mai de dona. Era partidari del senyor Pi i Margall el meu avi, al qual tampoc se li sap que mai s'hagués vestit de dona.

- I de més endarrera, què en sap?

- El pare de l'avi era pescador. Pescador de quan el peix anava a cap diner i en podia menjar tothom, sap? Sí, havia sentit a dir, de menut, que el pare de l'avi un dia va caure a l'aigua i, és clar, es va mullar. I per tal de no posar-se el vestit de casar, que se'l guardava per enterraments i bateigs, es va posar unes faldilles de la seva dona. Al poble només van dir:

- Mira, en Jeroni fa Carnestoltes abans d'hora.

- O sigui, que la seva família, fins on vostè la coneix, es pot dir que era una família normal.

- Del tot normal. L'únic que aparentment no sóc com l'altre gent sóc jo.

- Anem per vostè, senyora. Penso que vostè no hi va vestint, que ho és de debó, no?

-Sí, sí.

- Potser aquesta fòbia contra els homes que sembla que té la seva filla es pugui trobar en algun antecedent familiar de la seva part. Vostè, suposo que és la mare d'aquesta noia, no?

-Sí, sí!

- Oh sí sí...si el seu pare em diu que és el seu pare i se'm presenta vestit de dona...Vostè es va casar com es casa tothom?

- Oh, ara hi ha gent que se n'està.

- Però vostè es va casar?

- Sí.

- I es va casar perquè la família li va dir, o perquè el que és ara el seu marit li va caure bé?

- Veurà...jo n'havia festejat una colla, però no vaig passar de festejar. Quan vaig veure el que ara és el meu marit, vaig dir: "Aquest!" I vaig desnonar tots els altres.

- Sap vostè si les dones de la seva família sempre s'han casat a consciència?

- Jo em penso que sí.

- S'ho pensa o ho sap?

- Tant la meva mare com la meva àvia van dir "sí, pare". Ara, hi va haver una germana de l'àvia que va fer trampa. La volien fer casar amb un que a ella no li venia bé i va dir que aquell caosri, com que el feria a disgust, valdria més que no el fes. I és que aquella germana de l'àvia feia manetes amb el camàlic Romí, malgrat que a casa seva no n'hi volien cap de camàlic a la família. I ella va dir al camàlic Romí que s'esperés, que ella amb l'altre no s'hi casaria. I el camàlic Romí la va creure. I quan tot el convit anava camí de l'església - la noia va dir que si bé no la deixaven casar amb el camàlic Romí que almenys el pogués convidar a casori -, la germana de l'àvia, abans d'entrar al temple, es plantà al darrer esgraó i

va dir:

- Jo d'ací no em moc! Ja us vaig dir que aquest casori el feia a disgust -. I després: Romí! - va cridar-. A veure si ho arregles tu això!

I el camàlic Romí s'obrí pas a trompades, agafà la núvia en alt i en pes, tota vestida de blanc, i, amb el braç lliure trompatejà tothom que se li posà al davant.

El mossèn, al sentir l'escàndol va sortir i assabentat que fou de la cosa va dir:

- Un matrimoni, si s'ha de fer a disgust, val més no fer-lo.

El pare de la núvia també va dir:

- Jo ja no el volia convidar al camàlic Romí, però qui és que s'ha-via de pensar una cosa així...

- Tots dos tenien raó - va dir la metgessa Pineda-. I vostè, del seu matrimoni amb la senyora, perdó, amb el senyor Nicolau, qué en pot dir? No tingui por, sóc metgessa jo, i abans d'anar per la noia tinc de saber coses...No ho tinc a dir jo el què em diuen els que venen a casa.

- Ah, un casori com molts. Normal.

- Sempre?

- Es pot dir sempre.

- Què vol dir amb aquest "es pot dir"?

- Doncs, miri, com li ho diré jo. Hi ha vegades que faig mala cara al meu home.

- D'ençà que va vestit de dona?

- No, no, ja ve de lluny això. Però de la mateixa manera que n'hi faig sense saber per què, deixo de fer-n'hi tampoc sense saber-ne el motiu.

- Vostè, senyora, perdoni, senyor, l'acusa aquesta mala cara?

- Com que sé que li passa, doncs no. Ara, si en fes sempre...

- Algú porta a la sang algun virus anti-home. I es deu tractar d'un virus que qui sap d'on ve i que es desperta al cap de jo què

sé quant temps després de molts anys de fer veure que dormia. Potser no és de cap ascendent conegut per vostès, però a algú d'una de les vostres branques quelcom li passà amb homes pel mig.

- Vol dir?

- Que ho sap vostè senyora, perdoni, senyor, si segles enllà a alguna dona de la seva família n'hi passà alguna de grossa amb els homes?

- I vol dir que després de tant de temps, ara la noia...

- Aquestes manifestacions es presenten sense que l'interessat hi pugui fer res, en el cas de vostès la interessada. Per què es pensa que algú que semblava com els altres, en un moment donat se sent impulsat a fer la volta al món, a fer jocs de mans o a fer ballar elefants? O a plorar quan veu homes, com fa la seva filla? No és cosa d'ells. Ho porten a la sang. Per què un home es converteix en esperitista, en banquer, o es llença camí ral a fer de bandoler... Ho enten, vostè, que aquestes coses puguin tenir lloc tractant-se de gent que semblava normal?

- No, la veritat. Jo només sóc un senzill alcalde de barri.

- Un alcalde de barri que va pel món vestit de dona. Que en sap de gaires que hi vagin?

- Però jo hi vaig perquè la noia no plori. Jo no sé que cap passat meu hagi estat alcalde i que per aquest sol fet hi hagi anat vestit de dona.

- Ara parlarem amb la noia. A tu de què et penses que et ve aquesta homofobia?

- No ho sé. Jo quan veig homes a la vora meu, ploro. No hi puc fer res.

- Bé. Rendiment a l'escola. Ets de les que saps les lliçons o de les que no les saps?

- Si són lliçons lloant descobridors, generals, pintors, astrònoms o filòsofs, no en puc aprendre cap.

- Però nena, tots els grans invents, si no haguéssin estat els homes..

- Jo no en tinc pas la culpa que aquests invents no hagin estat fet per dones.

- Tu et dónes compte de què significa que el teu pare hagi d'anar sempre vestit de dona?

-El pare va vestit de dona perquè vol. Jo, com que al pare no el puc, per ara, bufetejar com faig quan trobo nois pel carrer, no puc fer altra cosa, al veure'l vestit d'home, que plorar. Es pot vestir d'home, jo ploro i en paus.

- Es que normalment les dones quan veuen homes, riuen.

- Doncs jo ploro.

- Ja penses que anant pel món n'hauràs de veure molts d'homes, i que pot venir un moment que un o més et facin l'aleta?

- Ja saben a què s'exposarien. Que fossin rebuts a cops.

- Això no és normal, ja ho saps?

- Sí, però és com si hagués vingut al món amb una mà de sis dits, un nas extraordinari o coixa...

- Mira, el teu cas és un cas d'herència, una herència de segles, però herència a la fi. I és guarible. El mal s'ataca amb el mal. La vacuna contra la grip és un virus de la mateixa grip. El meu medicament és una vacuna d'homes.

- Ah, no!

- Ah, sí...Jo vaig tenir el cas de la senyora Reparada, una senyora de totes prenes, la qual cada trimestre obría calaixos d'on fos. Per fer-ho crut, la solució va ser deixar calaixos oberts cada noranta dies. La senyora Reparada, amb els calaixos oberts, no en va buidar mai més cap. I tinc, encara, el cas del senyor Traspontí, gran empaitador de dones. Ell volia que les dones s'hi oposessin a les empaitades, que cridessin, que xiscléssin...Fou qüestió de quartos aquesta vegada. El senyor Traspontí em va venir a veure i em va dir que ell amb aquella passió que el tenia dominat no s'hi podia batre, que ja veia que era mal fet empaitar dones com ell les empaitava, però que no ho podia evitar. I em va dir que estava disposat a donar tota la seva fortuna, que era molta, per tal de guarir-se.

Jo el vaig agafar pel mot i li vaig acceptar la proposta. No, tota la fortuna no li vaig pas demanar, n'hi vaig demanar una petita part. Jo conec moltes dones de fer feines, no les feines que es pensen vostès, sinó de les altres. Vaig repartir unes quantes participacions de la fortuna del senyor Traspontí, i vaig donar instruccions concretes. Un petit exèrcit de dones, avui un i l'endemà una altra: "Senyor Traspontí", li dien, "Si és servit!". I el senyor Traspontí quedà desarmat. I, en poc temps, guarit del tot... Aquest quadre del damunt de l'escalfa-panxes és d'ell. Té molt mala lletra el senyor Traspontí, però jo que li conec la lletra sé que hi diu:

"A la metgessa Pineda, la qual m'ha tornat la tranquil·litat. D'ençà que estic a les seves mans, dona que trobo, dona que me li trec el barret i li dic: Temps endarrera, ara vostè ja xisclaria. Ara, ja veu, li faig una barretada!" Per tant, el teu cas és guarible. Com? Homes, homes i homes... Ara mateix no, perquè no sé el teu pare com va vestit de sota, però en arribant a casa vostè es torna a vestir d'home. I a partir de demà, aquesta noia la portin a un col·legi d'homes, i a partir de demà-passat la portin a veure museus on hi hagin homes al natural, i a partir de la setmana entrant que només vinguin a casa de vostès visites masculines. Si fan això tal com jo ho recepto, aquesta noia serà com les altres, i festejarà, i es casarà i vindrà un moment que dirà que no hi ha res com tenir un home a la disposició. I vostès no afluixin per plors i rebequeries que sentin. No hi ha altra solució que empatxar-la d'homes a n'aquesta criatura. I tu ets la primera que m'has de creure, sents? Si et vols treure aquest complex del damunt no tens altre remi² que portar a cap un bany d'homes...

I es portà a cap el programa recomanat per la metgessa Pineda. Remei es baté, al principi, com una lleona. L'estada en una escola de nois fou un veritable drama. El senyor Nicolau estigué més d'una vegada a punt de vestir-se de dona de nou, però la senyora Mercè s'hi oposà i digué que s'havia de seguir el pla de la metgessa a tot risc.

A casa el senyor Nicolau només es rebien visites masculines. Al principi, els visitadors s'hi miraven una mica al veure com eren rebuts per la noia, però la senyora Mercè arribà fins a donar primes per tal que les visites continuéssin. Quan les visites eren de l'altre costat, s'obligava a les dones a fer-les amb calces d'home. I la pobra Remei anà perdent punts, fins que la metgessa Pineda s'emportà un èxit total. I Remei passà, de no poder veure homes, com darrerament no els podia veure Gladiola, a esperar trobar el seu com al principi esperava l'holandesa.

A vegades l'atavisme, i aquest cas n'és un, es manifesta de formes distintes en un mateix element. Se sap que hi han hagut bandolers els quals han robat i han fet donacions de les coses robades, de generals els quals han fet milers de baixes en una batalla i han quedat igual, però que no han tingut consol quan un parent se'ls ha mort d'una pulmonia, de banquers els quals han esquilat a tot esquilar deixent diners a la gent i que no han pogut pair que uns assaltadors de bancs els hagin esquilat a ells. La feina dels futbolistes sembla que és la de fer gols, doncs a Itàlia uns que n'havien de fer sempre, un dia no en feren per mor d'unes travesses. Les joies, sempre s'ha sentit a dir que són caríssimes. Doncs ara hi ha joiers que les regalen. Hi ha polítics els quals han començat l'ofici predicant l'arromangament de monges i, de cop, sense que ningú hi comptés, s'han aliat amb els que mai de la vida n'havien dit mal de les monges... Es la que podem anunciar com la llei dels contrastos. Hi ha molta gent la qual en virtut d'aquesta llei han canviat de camisa, de partit, de sastre i de dona, que mai s'hagués dit!

Tant semblà que la metgessa Pineda encertà el remei prescrit a Remei, que la noia s'enrolà d'infermera en un batalló de soldats. I era una infermera guapíssima. Per tal de veure la bella infermera de prop, els soldats no s'acabaven mai al dispensari del batalló.

- Això és un exèrcit d'invàlids ! - arribà a dir el capità del ba-

talló, al veure la cua de soldats demanant venda per fer-se visitar.

Els afectats de mals eren pocs. Els afectats de remeitis, moltíssims. La noia portava un registre de tots els que l'anaven a veure, i el seu desig era que pel seu dispensari hi passés tot el batalló. N'hi faltaven alguns, entre ells, el soldat Bonmatí.

El soldat Bonmatí va sortir apocat de paït de mare. El pare del soldat Bonmatí, en canvi, era un home valent. Era faroler, i alguna vegada que el far li quedà a les fosques, avisava als vaixells que hi havia esculls a la vora, a crits. A la mare la soledat del far la tenia espantada.

- I no podríes fer un altre ofici, Climent? - deia la bona dona quan es parlà de casori.

- Portar aquest far, va d'avis a néts. Seria la primera taca que es posaria a la família si jo deixés l'ofici.

- Doncs, mira, no el deixis, però jo passaré la vida tremolant.

Ja li sabia greu al faroler Climent tenir una dona que tremolés sempre, però ell, primer que tota altra cosa era faroler.

I el noi Bonmatí sortí a la mare. Espantat. I una de les coses que l'espantaven més, quan fora del far passava un temps a casa uns parents per mor de l'escola, eren les noies. No és que plorés al veure'n, però l'espantaven. I l'acusava aquest espant.

- Vaja, ja has vist noies! - li deien a casa els parents quan hi arribava amb cara de por.

El noi Bonmatí, sense noies a prop, anava fent. Era un bon estudiant i va treure bones notes al col·legi. Quan els parents el tornaren al far,

- Tot ha anat bé, però les noies li fan por -, van dir.

El faroler s'ho va agafar rient.

-Que li fessin por els cavalls, els gitanos o la guàrdia-civil...però les dones! Ja li passarà...

Però la por no passava al noi Bonmatí.

- Noi, els dies de festa hauries d'anar a vila, a esbargir-te una mica.

- No, que hi ha dones.

- Que n'hi hagin, home que n'hi hagin. No et pots pas passar tot el dia tancat ací...

- M'estimo més veure l'aigua.

- A mi també m'agrada molt veure l'aigua. Si no fos així ja no m'hauria fet faroler, però, carai, noi, també és bonic veure noies de tant en tant.

Però el noi Bonmatí deia que no en volia veure, i que no en volia veure. I la farolera li anava a favor.

- Deixa'l estar, Climent. Val més que li facin por les noies, que al revés.

El faroler com que sabia que tenia la dona espantada, no la volgué espantar més insistent en que el noi havia de tenir tractes amb noies, i pensà que quan fos l'hora el noi faria un canvi. Ara, el canvi seria més difícil si el noi no es movia del far. I el noi Bonmatí no se'n movia. Fins que vingué l'hora d'incorporar-se al servei militar.

- Tant de bo et toqués anar a un exèrcit de dones! - li va dir el faroler a l'acomiar-lo.

I succeí, com sabem, que el noi Bonmatí anà a parar al batalló el qual tenia la bella Remei d'infermera.

I la bella Remei desitjava a tot desitjar que el soldat Bonmatí passés pel dispensari. I quan el trobava prou que li deia:

- No et fa mal res, soldat?

- No.

- Ni tens ganes de venir-me a veure?

- No.

- No festeges pas?

- No.

- I no en tens ganes de festejar?

- No.

- Tu t'ho perds, soldat...

Era la mateixa frase que mil.lenis enllà fou dita per Gladiola al vice-rei Maura. Però el soldat Bonmatí no reaccionà com esperava Remei, i:

- Passi-ho bé - va dir.

Però l'infermera Remei sentí un desig boig de fer dir que sí al soldat Bonmatí. Tot l'odi que temps endarrera havia sentit pels homes es convertí en un anhel imparable per tal que aquell soldat la visités al dispensari. Dia i nit no se li movia del pensament a aquesta tendència. Era ja la veu de la sang de la senyoreta Gladiola que furgava sense repòs per cada peça de la bella Remei. I quan les coses es presenten així...

Hi han uns exercicis de passar d'un arbre a l'altre penjats d'una corda. Una colla de soldats es deixen caure a mitjant passar amb la sola idea d'anar al dispensari. Fa de mal saber si quan tocà el torn al soldat Bonmatí va caure a dretes o no, però va caure. La noia hi anà apressadament.

- Vens? - que preguntà al soldat.

- No ha estat res...no ha estat res...- gemegava Bonmatí sense poder moure una cama.

Intervenció del capità:

- Si tots van al dispensari sense motiu, més hi has d'anar tu si no pots moure una cama.

- No és res, capità...no és res.

- Es una ordre!

- Ah, si és una ordre...

- Agafa't amb mi, soldat...

Bonmatí es mirà el capità.

- Sí, és una ordre. Agafa-t'hi!

- Ja em pots deixar anar. Ja som al dispensari...O esperes que el capità t'ho digui?

I el soldat Bonmatí veu que estar al dispensari amb la bella infermera no és per eatar espantat, i ara li sap greu de no haver-hi

anat abans com feien tots els altres soldats.

- Què et fa mal?

- Tot.

- Ha estat una gran caiguda. Tots l'havem vista. Lleva't les calces.

- Però...

- No te'n donguis vergonya. La majoria se les volen treure quan venen ací.

- Sí?

- Sí, però per un gra al clatell o dolor en un braç, no hi ha cap necessitat que un soldat es quedi en calçotets. Ara, si a tu et fa mal una cama...

La bella Remei acabà, per tal de retenir tant com li'n fos possible al soldat Bonmatí, totes les existències de benes del dispensari. L'embenà de pertot arreu. El capità del batalló, pensant, al veure que l'estona passava i el soldat no sortia, que la caiguda havia estat més forta del què semblava, i acudí al dispensari, i al contemplar l'embenada total portada a cap per l'infermera, va dir:

-Menys mal que li has deixat un ull destapat!

- S'haurà de venir a visitar sovint, capità, aquest noi. Ha caigut molt malament.

- I si s'ha d'embenar algú altre, com t'ho faràs?

- Pot dir a la tropa que avui no caigui ningú més. S'han acabat les benes.

Fou un guariment ben especial aquell. De primer el soldat Bonmatí s'havia d'anar a fer examinar les patacades cada tres dies ja que la feina d'embenar i desemenar era molta i l'infermera no podia atendre altres assistents i necessitava gairebé mig jornal per a posar i treure benes a l'home. I l'home acabà anant-hi cada dia als dominis de la bella Remei. Trigà, aquesta a desemenar del tot al soldat. Ni ell ni ella deien res, però vivien el goig d'estar junts hores i hores. I va venir un temps que al dispensari només hi anava el soldat Bonmatí. El batalló va veure que els somriures d'abans es destinaven tots ara, al soldat Bonmatí, i per anar al dispensari i veure mala cara

va preferir, estés o no estés indisposat, a no acostar-s'hi més. I un dia, aquell dia que sempre arriba, la parella deixà de fer l'ofici del mut. I,

- Remei...- va dir molt baixet, però ho va dir el soldat Bonmatí.

- Vols que tornem a embenar?

- No...et vull veure a tu.

- Ja era hora! Per tal de sentir-te dir això he tingut de repetir aquest bendatge no sé quantes vegades!

- Remei...diuen que el mes que ve marxem...

- Embeno?

- Em faran marxar embenat...Com ho faré jo sense tu, ara que et veia cada dia?

- Jo també m'hi havia acostumat...Hem de mirar d'arreglar-ho.

- Com?

I és l'esperit de Gladiola que té la paraula.

- Marxant tots dos.

I és l'esperit del vice-rei Maura qui fa respondre al soldat,

- Fet!

I marxaren tots dos. El capità quan els acomiadava digué:

- Ara el podràs embenar tots els dies que vulguis...

El problema podia venir fora del batalló, però ambdós havien convintgut que les coses s'havien d'arreglar, i quan estaven decidits a tot, ja les trobaren arreglades les coses. Els pares de Remei, al veure que la noia era del tot com les altres, donaren llum verda, i el pare del soldat Bonmatí al donar-se compte que les dones ja no li tenien el fill espantat, cedí els seus drets al far a la parella. -Serà la cosa ideal, Remei. Ací no veure mai més cap més dona que tu!

- Ni jo altre home que tu...

Ja era una bona cosa, ja. Setmanalment un vaixell cuidava de portar material de boca al far. De tant en tant, segons el reglament, havia

d'actuar un faroler suplent per tal de substituir al que estava en actiu, però la parella renuncià a ésser rellevada.

- Passarem la vida junts, Bonmatí!

- Jo...jo a vegades voldria que el vaixell trigués més dies a venir, ja veus. I que quan hi ha temporal no s'acabés.

- Home, Bonmatí, estar junts ja és una gran cosa, però si un temporal fos massa llarg potser no ens en sortiríem...

- Es igual. Jo trobo que aquest vaixell ve massa sovint.

- Beneitot!

Desconnectats del món no hi estaven del tot. El far disposava d'aparell receptor i transmissor de ràdio, i podien escoltar notícies i sentir música. A vegades organitzaven un lluidíssim ball.

- Un ball per nosaltres solrs, Bonmatí...

- I jo que no havia ballat mai...I ballo més bé quan no hi ha música.

Allò era viure, per una parella la qual no volia veure altra cosa que ells dos tot el sant dia. I allò durà. Fins que s'acabà.

- Fas mala cara, Bonmatí. Embeno?

- Això va malament, Remei.

- Que no et trobes bé, reiet?

- Jo sí, però hi ha algú que no s'hi troba ...I encara que no haguéssim tingut aquest aparell de ràdio la cosa hagués vingut igualment. Hi haurà guerra, Remei.

- Que n'hi hagi. Nosaltres no la farem. O la farem sense moure'ns del far.

- Qui ho sap de la manera que la farem. Tinc por que aquest paradís se'ns acabi.

- Bonmatí, jo amb tu!

Era Gladiola que tornava a deixar-se sentir després de centenars d'anys.

- I jo amb tu, Remei.

Era el vice-rei Maura qui parlava per boca del soldat Bonmatí.

- No l'escoltem més la ràdio.
- Hi pot haver algú que demani auxili i la nostra obligació és donar-ne avís.
- Primer som nosaltres que tota altra cosa.
- Sí, però una guerra és una guerra. Totes se sap com comencen però no se sap com acaben.
- Bonmatí, el far es pot declarar neutral, no?
- Ho podem provar si tu ho vols...

I ho provaren. Quan ja aquella guerra era una guerra encesa, el far es declarà neutral. Algú se n'assabentà i feu arribar la nova a l'autoritat local. Aquesta a la de més amunt fins que la cosa arribà a l'autoritat superior.

- No es pot admetre - va dir aquella autoritat -, que en el nostre territori hi hagi un far que s'hagi declarat neutral!
- Oh, pitjor seria que s'hagués declarat partidari de l'enemic.
- Si ens agafem les coses així, ja veurem qui la guanyarà aquesta guerra! Aquest far s'ha de declarar beligerant, i beligerant actiu! Estaríem frescos! I quan s'acostin vaixells enemics ha d'apagar la llum.
- I com ho sabrà el far que s'acosten vaixells enemics?
- No volgueu anar a favor d'aquest far, general. Això és cosa de la comandancia de marina. Es la comandancia de marina la que ha de tenir el far avisat quan s'acostin vaixells enemics. Ja podeu cursar les ordres oportunes.

Les ordres es cursaren, però d'una autoritat a l'altra no anaren tan de pressa com l'autoritat de dalt de tot volia. Oimés que una autoritat del mig entengué les coses malament i preguntà si tractant-se d'un far enemic s'havia de bombardejar. Nous missatges autoritats amunt fins arribar de nou a la de dalt de tot. I nou cabrot d'aquesta.

- Qui és que no l'ha entesa bé l'ordre que s'ha donat? Que es destitueixi l'autoritat que ha fet aquesta consulta. Ipso facto!

L'autoritat del mig envià un nou missatge a l'autoritat superior: "Nosaltres som tan patriotes com el que en sigui més. Ara, el lla-tí no l'entenem. Què vol dir Ipso facto?"

Nou cop de puny damunt la taula a càrrec de la més alta autoritat.

- La burocràcia en temps de guerra s'hauria d'afasellar! Però no ens en podem desfer...Digueu a n'aquesta gent què vol dir Ipso facto!

- Sí, almirall...però què vol dir?

- Així estem? Telegrafieu a n'aquesta autoritat que si vol bombardejar el far, que ho faci. Que foti el què vulgui...

Abans no s'aclarí tot, el far passà uns dies neutral.~~delixtat~~ Però a la fi la comandància de marina local comunicà al far que si bé la neutralitat era una bona cosa en temps normal, en temps de guerra no ho era tant i el far es podria considerar com a desertor.

- Remei, no ens deixen ser neutrals...

- I si nosaltres en volem ser?

- Portaran farolers nous i a nosaltres ens agafaran.

- I ens agafaran junts?

- No ho sé...

-Si ens hi agafen, a mi tant me fa passar la vida al teu costat a un far com a la presó.

- I si no ens hi agafen? Una presó és un lloc de càstig, i per nosaltres no en seria cap de càstig que ens tinguéssin a la mateixa presó. Mira, no podem ser neutrals.

- Doncs no en siguem...

I la guerra es va fent gran. De moment, el far no troba cap diferència a ser neutral o a no esser-ne. El vaixell suministrador arriba amb algun dia de retard, però arriba. I, un dia la ràdio ordena al far d'apagar la llum que hi ha vaixells desconeguts a la vista en algun altre lloc. El far creu. De mala gana, però creu. Un far és una guia perquè els vaixells, de nits, no envesteixin esculls i, amb la llum apagada, qualsevol vaixell els pot envestir.

No fou fins a la tercera nit que sentiren veus de:

- Enceneu la llum! Enceneu la llum!

El far, si hagués hagut d'anar per ell ja l'hagués encesa la llum, però la comandància de marina havia donat l'ordre de mantenir-la apagada. I Bonmatí baixà a la porta que donava just a l'escull que feia de fonament al far.

- Qui sôu? - demanà.

- Hem encallat, punyeta! Es criminal tenir un far apagat.

- Oh, carai, dic jo. Es la comandància de marina que ens l'ha fet apagar.

- Doncs ja havem embarrancat. I si no obriu la llum us bombardejaran el far!

- A veure, a veure, no ens posem nerviosos. I si ja heu encallat... un moment...

I Bonmatí informà la comandància. I la comandància a la comandància de més amunt fins que s'arribà a la comandància de les comandàncies.

-Saben augell far que s'havia declarat neutral?

- Sí, sí...però que no s'ha solucionat la qüestió de la neutralitat d'aquest far?

- La comandància local li va ordenar apagar la llum, i ara hi ha un vaixell embarrancat que diu que si el far no encén la llum s'hi farà a canonades.

- Aquest far ja s'havia d'haver bombardejat quan es declarà neutral! Doncs que el bombardegin ara.

-Oh, senyor, llavors amb la llum apagada hi embarrancarà tothom als esculls que volten el far.

- Doncs que no el bombardegin...No em feu perdre més el temps que estem en guerra i tinc l'Estat Major que m'espera.

- Es que el vaixel diu que si no s'encen la llum farà foc.

- Bé, però de qui és aquest vaixell!

- Ell diu que és dels nostres.

- Doncs que el far encengui la llum.

- I si és dels altres?

- Cot d'home! Doncs que no l'encengui.

- I si perdem el far? Vostè sap els vaixells que embarrancaran!

-Doncs pregunteu-ho de quin costat és aquest ditxós vaixell. Pregunteu-ho! Aquestes coses en temps de guerra ja no us ho tindríem de dir!!

Quan arribà l'ordre al far de preguntar si el vaixell era amic o enemic ja no s'hi fou a temps. Part del vaixell embarrancat pujà far amunt amb escopetes i encarant-se amb el pobre Bonmatí li va dir:

- O encens el far o no l'encendràs mai més!

Remei, Gladiola pura, es posa entre Bonmatí i les escopetes.

- Qui és el faroler?

- Jo, jo - diu Bonmatí -.Aquesta dona és la meva dona i del far no en sap res. I jo no l'encenc si no m'ho mana la comandància de marina!

- Està bé. Digues-nos com s'encen i ja l'encendrem nosaltres.

- Ah, això ja és una altra cosa, però jo no l'encendré. Només es tracta de fer girar aquella clau vermella. Però voslatres de quin costat aneu?

- Nosaltres hem embarrancat, i això per fun far és una vergonya! Un dels portadors d'escopeta fa girar la clau vermella i el far s'encen. Surt a la finestra i diu als de baix:

- Us hi veieu ara?

- Sí - diuen els de baix.

- Quan hagueu desenrrocat aviseu!

A baix avisen que els de dalt ja poden baixar que el vaixel ja pot tornar a navegar. Els de les escopetes se'n van. Quan Remei i Bonmatí queden sols, aquest diu que ha de donar part del fet a la comandància. I ho fa. La comandància li pregunta si el vaixell era nacional o estranger, o enemic. Bonmatí contesta que de primer el vaixell va dir que era dels nostres, però que després va dir que era un vaixell que havia embarrancat i que era una vergonya que el far estés apagat. La comandància, com altres vegades, va donant la in-

formació comandàncies amunt. A la darrera comandància es discuteix l'afer.

- Bé, però el vaixell era amic o enemic?

- No se sap del cert. La primera comandància diu que el faroler s'ha negat a encendre el far, i que davant d'un escamot armat s'ha limitat a dir on era la clau de la llum.

- S'hi ha fet sopes, vaja! Per si el vaixell hagués estat enemic, aquest faroler s'ha de considerar traïdor a la pàtria, i se l'ha de jutjar.

- A favor de l'apagament de fars no hi ha res legislat...

- Estem en guerra i quan s'està en guerra s'està en guerra. I una encesa de llum quan devia estar apagada per haver-ho ordenat una comandància de marina, és delictu. Que s'ordini la detenció d'aquest faroler.

Trigà, perquè les comandàncies a recórrer eren moltes, la detenció del farolar a arribar al far.

- Jo sóc tan culpable com ell! - deia una i altra vegada la pobra Remei.

Però els que s'emportaven Bonmatí deien que ells no tenien altra ordre que emportar-se'n el faroler. Remei, per tal de veure si se l'emportaven es girà a bufes contra els agafadors de son marit.

- Per més que ens pegui, senyora, a vostè no la podem agafar.

Sí, hi va haver judici. I, com en alguns judicis, Bonmatí tenia un advocat defensor d'ofici, el qual va tenir la mala pensada de dir que si bé l'acusat havia deixat encendre el far ho feu amb la intenció d'enlluernar als que havien embarrancat.

- Veurà, de quina manera feia llum aquest far? - preguntà el jurat.

- Si s'havien de veure els esculls l'havia de fer de cap per avall.

- També té raó, però nosaltres, per coses que digui vostè, a n'aquest home l'havem de condemnar. No obstant, si vol dir alguna altra cosa, la por dir.

- Sí. Dels defensors d'ofici no se'n fa gaire cas, però en tinc al-

guna per dir de cosa. Primera, que no s'ha aclarit si el vaixell era nostre o dels altres. I, segona, que a favor del meu defensat hi ha atenuants. El vaixell no portava canons. Sembla que portava un carregament de taronges.

- En aquest cas no hi ha atenuants. Els canons van per l'artilleria, les taronges van per la Intendència. Sense menjar no es poden fer anar els canons. La diferència de material no treu culpabilitat a l'acusat. Vol dir quelcom més?

- No se m'ha contestat la pregunta de si el vaixell era amic o enemic.

- Si no ho era ho podia haver estat.

- Jo ja considero que aquest home ha de ser condemnat...

- Aquesta també és l'opinió del jurat.

- Però al far tant hi actuava el faroler com la farolera, i considero que si s'agafa a un s'ha d'agafar a l'altra.

-Una presó, senyor defensor, no és una casa de salut ni una protecció de matrimonis. Que vostè hagués demanat l'absolució de l'acusat, estava en el seu dret encara que nosaltres no ens l'haguéssim cregut. Ara, que ultra agafar l'acusat s'agafai la seva dona, és demanar massa. Vol dir alguna cosa més?

- Si no s'agafa la farolera, no.

- Doncs que parli l'acusat, però digui el què digui, ja sap que d'aquí n'ha de sortir condemnat.

- A mi quan se'm va dir que havia d'apagar la llum del far ja vaig dir que era un disbarat, i que hi podia haver embarrancaments. I n'hi va haver un. I els que van embarrancar em van dir que eren dels nostres.

- Li van dir una mentida.

- I com ho sap vostè?

- Li podien haver dita.

- I si ara jo em presentés davant del jurat amb escopetes i digués que si el jurat en condemnés faria foc, què faria el jurat?

- Si fos un jurat que s'estimés, ell mateix donaria l'ordre de fer foc. Si fos un jurat com molts es decantaria per l'absolució.

- I aquest jurat, de quins és?

- Per a saber-ho vostè hauria de fer la petició d'indult amb una escopeta als dits. L'hi porta?

- No.

- Doncs ja estem entesos...El defensor vol tornar a parlar, diu?

- Sí, senyor.Si el faroler s'hagués negat a deixar encendre el far i hagués estat tirotejat, ells, el far l'haguéssin encès igualment.

- Això és veritat, veu...

- Mort o viu el far s'hagués encès . Per què s'havia de deixar matar el faroler?

- Si quan hi ha guerra la gent no es deixés matar, quina mena de guerres es farien? I ara estem en guerra. Veurà, vostè per tal de defensar l'acusat es deixaria matar?

- Home, no podria defensar mai més a ningú, i això tampoc estaria bé.

- Doncs aquest jurat sí que es deixaria matar per tal de mantenir una condemna, i sobretot una condemna aconsellada per dalt de tot. I com que tenim ordres de condemnar, condemnarem. I, pel descans tant del condemnat com del defensor, no demanarem quina és la darrera voluntat de l'acusat ja que sabem que algun jurat se n'ha hagut d'arrepentir perquè hi ha condemnats que com a darrera voluntat han demanat l'absolució.

I sí, s'agafà el faroler. Fou portat a una presó de confiança, i de tant en tant Remei li podia fer alguna visita. Però les guerres són les guerres. L'enemic anava agafant territori, i malgrat que els empresonats eren considerats mala gent, el govern no permetia que caiguéssin en mans enemigues. I, a mida que s'anava acostant l'enemic, el govern portava les presons terra endins. I va venir un moment que el territori de Remei ja era territori enemic, i la dona ja no sabé on parava el seu marit empresonat. Però la farolera Remei tornava

a portar a dins tot l'esperit i l'empenta d'aquella Gladiola, i això ho desconeixien les forces que es batien i la gent que les feia batre. I no s'hi conformà en cap manera a viure sense el seu faroler. Un odi absolut s'anava covant per les vísceres de la dona, primer contra els que havien empresonat Bonmatí, i després contra l'enemic per haver fet canviar les presons de lloc.

Si hom demanava per un ciutadà corrent, se'n podia sortir. Ara, demanar on parava un ciutadà agafat trobava molt poques respostes.

Remei, però, convertida en Gladiola, anà visitant dependències encara en terreny desagafat.

- Si jo hagués manat - se li va dir en una d'aquestes dependències - els hagués deixat anar a tots els agafats.

A una nova dependència se li va dir:

- A nosaltres se'ns va assegurar que el govern que quedava va dir als presoners que si es batien contra l'enemic, quedaven lliures. Segur que el seu marit es bat en algunlloc contra l'enemic.

- A quin?

- Ui, senyora... Tenim fronts a tot el país. I malauradament no tots són fronts de confiança. Els fronts que no són de confiança, a les guerres no serveixen per a res... I potser el seu marit torna a estar agafat i aquesta vegada en un camp de presoners.

- Però qui ho pot saber això?

- Si ho sabessin ho podria saber el servei d'estadístiques. Aquest servei portava un compte de baixes i presoners... però una de les coses que ens ha agafat l'enemic és el servei general d'estadística. L'Estat Major es va descuidar d'avisar-lo i ens el van fer presoner. Ja se'n porta un altre ara, però és un servei de quatre dies.

- I on és el registre general d'estadística?

- Ui, a la capital a la qual ja no s'hi pot anar. Ja hi han els altres. Els altres vull dir l'enemic, sap? No cal ni pensar-hi anar a la capital!

Ni aquella dependència ni ningú sabia que se les havia amb una dona

moguda per una decisió imparable que la convertia en una dona excepcional, única, com n'havia estat aquella Gladiola famosa. I naturalment que es presentà a la capital ocupada per l'enemic, la senyora Remei. Hagué de travessar molt terreny ocupat, i se'n sortí a vegades picant ullets i d'altres fent baixes. Però hi arribà a la capital. Efectivament hi havia l'enemic. Es passejava amb camions pels carrers principals, i algun cop un dels vehicles s'aturava davant un monument, un edifici o una església. Si la gent que passava pel carrer - homes lliures de lleva i dones de totes les edats- haguéssin comprès l'idioma enemic haguéssin sentit que aquest deia:

-Devem fer molta por a la gent que aquests hagin deixat tot això sense tornar- s'hi. Si mai entréssin a casa, no trobarien res en peu...

Remei feu un curs de servei secret amb les dones que trobà pel carrer. Unes li contaren que s'havia de viure i que vivien a costes dels soldats enemics. Altres, amb cara de bones noies i de no saber res de res, els feien tot el mal que podien. Unes deixaven anar testos des d'un terrat al pas de la guàrdia, altres tenien un fusell amagat entre les xemeneies dels teulats i de tant en tant el feien servir...unes altres es dedicaven a vendre bolets dolents a la tropa...altres es feien ajudar per les drogues i portaven informació a llocs amagats...I no era rar que junt amb algun tret d'un terrat sortís alguna bomba d'una claveguera. Els homes fora de lleves es trametien missatges gratant-se el cap o posant-se i treient-se la gorra. També hi havia algú que rebia visites de compromís a casa seva i passava la gran vida. No tota la població era un carregament d'herois, i hi havia molta gent que passava com podia, com sempre. El perill, un dels perills, era amb les actuacions de les noies joves i ben plantades a les cases de nit quan els assistents eren oficials de l'enemic. Algun empresari, jugant-s'ho tot, va fer actuar en els seus establiments, senyores de la tercera edat per tal d'evitar coses, però llavors es trobaren que no s'hi presentaven ni oficials de l'enemic ni públic en general.

De tota manera a Remei, amb la gent que trobà, no li fou difícil, després d'un alligonament previ, tirar endavant el pla que es feu d'anar, a costa de què fos, al costat del soldat Bonmatí. A la noia la temporada passada al far la feu encara més guapa que del compte, i una modista avesada a fer vestits especials per casos de compromís n'hi feu un per tal de ben presentar-se a la casa de l'estadística. Se li havia dit que aquell enemic quan veia una dona guapa li obría totes les portes.

- Vull veure al que mana més. Tinc un encàrrec que només el puc dir a ell.

Un guàrdia desapareix en direcció a l'habitació del que manava més.

- I és molt guapa, dius?

- Molt.

- Doncs feu-la passar.

...

- Bon dia tingui.

- Que també el tingui vostè.

- Sóc una de les Kas...

- Quina?

- La 43.

- N'he sentit a parlar. I segons sembla només la fan actuar en casos excepcionals.

- Si vostè ho diu...

- Tinc entès que la seva bellesa li ha proporcionat molts galons.

No li fa por ser tan guapa?

- Quan treballo em deixo la bellesa a casa.

- No digui mentides K 43!

- Es com si me la hi deixés.

- Això és una altra cosa. Si hem de treballar, treballem, doncs.

Vostè dirà...I es pot saber el seu nom?

- Es com canviar de vestit. Potser em canvio més de nom. Diguim el que li plagui més. Avui em pot dir Constança. Quan ens tornem

a veure, si ens tornem a veure, ja me n'haurà de dir un altre. Bé, tinc entès que vostès van fer presonera la direcció general d'estadística. No es diu així?

- Més que fer-la presonera ells se la van descuidar.

- En aquesta direcció general hi ha tota la documentació de l'exèrcit enemic.

- Sí, però què vol que en fem d'aquesta documentació?

- De tota, només m'interessa un nom.

- Un?

- Sí, un.

- Ja sap els papers que s'hauran de remenar per tal de trobar aquest nom? Jo era partidari de cremar-la aquesta documentació. Per què s'han de guardar papers de l'enemic? De què serveix saber com es diuen milers i milers de ciutadans que no ens han pogut veure mai i que encara no ens poden veure?

- Doncs ha fet bé de no cremar-los perquè jo necessito un nom.

- Però...

- Ja sap qui m'envia, no?

- Ho suposo.

- Qui m'envia no vol nos. També ho deu saber, oi?

- Sí, també ho sé. I sé que estem destinats a no discutir-li cap ordre, a dir sempre sí, senyor.

- Aquest nom que jo cerco pot canviar el curs de la guerra.

- La guerra, per ara, ens és favorable.

- Es tracta de bombes dirigides, però ben dirigides. Què li sembla?

- Si es tracta d'això remanarem els papers que calgui i trobarem el nom. Ja sap que nosaltres som tossuts.

- Aquest home va ser agafat perquè no va voler descobrir el secret de les bombes dirigides. I a mida que vostès avançaven l'anaven canviant de presó...

- Segons jo tinc entès a n'el govern d'ara ja no li queden ni presons.

- Potser no, però el parader del que jo cerco ha de figurar en la

documentació que vostès tenen presonera. I hi figura amb un nom inventat per tal de guardar l'incògnit. Un nom que no sembla de cap inventor: Climent Bonmatí i Cenefa.

L'enemic organitzà la recerca fent saber que hi hauria càstig gran si no es trobaven les dades volgudes. I es remenà la documentació presonera de tots cantons, es resseguien noms i més noms, els cercadors s'assabentaren de requissaments de cotxes, dedeixades de xicotes, de deutes, de desercions, de baixes, de presoners i de desequilibris mentals, però, a la fi, trobaren part de la història de Climent Bonmatí i Cenefa. Quan l'oficial que dirigí l'operació es presentà davant Remei amb els papers, no es pogué estar de dir:

- Estàven més ben organitzats que no em pensava...Potser es va anar massa de pressa a declarar-los-hi la guerra.

En efecte, el faroler Bonmatí havia passat, junt amb altres fora de la llei, per diverses presons per mor de que no caigués en mans de l'enemic, fins que el govern al veure que l'enemic anava agafant més territori cada dia, va dir als presoners que si estaven disposats a defensar la pàtria, ell, el govern, estava disposat a desagafar-los. Els presoners, de moment s'hi feren amb les dents, però al veure que l'enemic no tenia aturador intentaren dir al govern que preferien tornar a la presó, però el govern ja era de mal trobar perquè cada dia es veia obligat a anar més endarrera. I, uns, es deixaren agafar per l'enemic i altres foren agafats per força. Bonmatí era home de paraula i, amb Remei al pensament, es va batre com els bons. Es batia anant endarrera perquè aquell enemic era imparable, però es batia. I se'n parlà molt del soldat Bonmatí. I tant a un costat com a l'altre. L'enemic deia:

- Agafem molta gent, però hi ha un soldat que no es pot agafar mai! I arribà a oferir una bona prima a qui agafés el soldat Bonmatí. I el soldat Bonmatí no es podia agafar. Era el darrer de deixar la línia i, encara, abans de fer-ho es permetia ocasionar baixes a

l'exèrcit contrari. Els que cercaven la prima es veieren obligats a demanar una prima més alta, i l'autoritat hi accedí. I ja l'enemic es dedicava més a mirar d'agafar el soldat Bonmatí que a fer presoners viles i ciutats amb la gent que hi trobava. Es simulà una retirada preveient fer unes estanalles militars, clòdre-les, i agafar aquell home inagafable malgrat que s'haguéssin de deixar anar tots els altres. La superioritat superior no la va entendre aquella maniobra i va preguntar perquè dimoni s'anava endarrera si fins llavors s'havia anat endavant.

- Es una maniobra estratègica per tal d'agafar un soldat que fins ara no s'ha pogut agafar - es contestà.

- Si és així, ja podeu tirar endavant. I, en tot cas, quan agafeu aquest element ens el feu venir. Volem saber si és que ell sap de no deixar-se agafar o si volsaltres no sabeu d'agafar-lo...

A la documentació presonera tot això no hi figurava en detall, però es trobava en nova documentació aportada al cas en la qual s'hi consignava que cada vegada que s'anava endavant i es feien presoners com mosques, hi havia un combatent que s'escapava de la presonía. Aquella acció repetida arribà també a les autoritats que reculaven. I aquestes decidiren posar com a exemple aquell home que no es deixava agafar. Se'l proposà per un ascens a l'empleu superior, però el nom del faroler Bonmatí sortí tantes vegades als comunicats de guerra, que, amb els ascens ja s'acostava al mariscalat. I el comentari de l'autoritat reculadora fou:

- Ja ho saben que aquest home ja no es pot apujar més de grau?

- Sí, però si es va acordar un ascens per cada batalla que no el fessin presoner...

- Jo crec que a l'enemic ja li queda poca cosa per agafar, i si és així no cal que ens preocupem per a donar més galons a n'aquest home.

- Quan l'enemic ho hagi agafat tot, a nosaltres i tot, també deurà agafar a n'aquest home, dic jo. No crec que el vagi a perseguir en terreny neutral.

- No emboliquem més la troca amb els neutrals. A n'aquest home se li hauria de fer dir que quan arribi a la frontera plegui.

- Doncs a mi em sembla que aquest home, si l'enemic no el pot agafar, és que fuig. Mirem-nos-hi bé amb la qüestió dels ascens. Ens podem trobar que premiem a un home que fuig, i això tampoc estaria bé.

- Senyor ministre, segons els informes que ens arriben, aquest home abans de fugir, miloor dit, de no deixar-se agafar, fa baixes als atacants. Ja no és tot fugir el que fa aquest ciutadà, deixeu-m'ho dir, il.lustre. Nosaltres anem reculant, naturalment, per força, i ho fem sense fer cap baixa. Aquest home ho fa fent-ne. I em penso que d'una cosa a l'altra hi ha diferència. I si no donem mèrits als que no es deixen agafar...

- Potser tot ens ve de no haver-hi pensat abans amb això. Potser no ens haguéssim agafat tanta gent si haguéssim repartit premis i honors a la gent que no s'hagués deixat agafar...

- Sí, vostès tenen idees, però les tenen quan ja no hi ha res a fer. Es abans d'haver començat aquesta guerra que s'hi havia d'haver pensat amb aquestes coses!

- Es veritat, és veritat...però qui és que es podia pensar que l'enemic anés tan de pressa a agafar-nos-ho tot? Oh, carai, és que sembla que ha avançat com si vingués de baixada...

Els revisadors de la documentació presonera, van voler demostrar que ells en qüestió d'estadística tampoc n'anaven malament. I portaren papers a partir de la batalla de les estanalles. I resultà que en aquella batalla s'agafà molta gent entre la qual hi figurava el soldat Bonmatí, però aquest s'escapà d'un camp de presoners. Quan l'autoritat va comunicar que amb l'operació estanalles havia agafat aquell soldat inagafable, la superioritat va concedir diverses creus de ferro als organitzadors de la batalla, però quan la superioritat va saber que el presoner s'havia escapat del camp,

les creus de ferro es convertiren en degradacions. Al camp hi ha interrogatoris. Els interrogats es defensen.

- Sí, se'ns va escapar, però nosaltres ja vam dir que el camp era molt mal guardat. Se'ns va dir que a l'enemic li quedava tan poc terreny, que millor que la gent s'escapés que així es podria tornar a agafar. I nosaltres sempre hem après a creure quan ens parla un superior.

- Però vosaltres no sabieu que entre els presoners hi havia un soldat el qual no s'havia pogut agafar mai, i que si l'enemic fos com hauria de ser l'hauria fet, al menys, general?

- Sí, senyor. I precisament era un que el teniem marcat amb una creu per tal de conèixer-lo. I tenia dos soldats sempre vigilant-lo, però es va escapar.

- Com?

- S'hagués escapat a qualsevol per vigilants que hagués tingut.

- Això ho dirà a la seva tia.

- Jo no en tinc de tia, senyor.

- Doncs ho dirà a la seva à via.

- No es preocupi, senyor. Li ho diré.

- Però per què es va escapar aquest soldat!

- En van marcar un per altre, senyor. El marcat amb una creu encara el tenim.

- I què vol que en faci jo d'un que no és el que volen els de dalt?

- La culpa és del que el va marcar, que es va ~~erre~~ d'esquena. I si se'm permet dir la veritat, entre el marcat i el que s'ha escapat hi ha una gran semblança, i com que el marcatge es va fer amb poca llum, s'hi pot trobar tothom de marcar malament... Si jo m'hi trobés faria passar el marcat per l'altre.

- Seria una bona cosa, però ara ja s'ha dit a la superioritat que aquest home s'havia escapat del camp, i si ara diem que no és veritat, perilleu tots. A la superioritat no se li poden dir mentides. I a la superioritat se li digué que si bé el presoner s'havia escapat, se l'estava perseguint.

La superioritat, però, decidí prescindir de l'opinió dels menys superiors com es fa gairebé sempre, i mobilitzà un veritable cos d'exèrcit per tal d'agafar aquell element que no es deixava agafar. L'exèrcit capturador rebé tota mena d'informació referent l'home a capturar, tal com senyes digitals, nom i cognoms, fotografies provinents de la documentació presonera, ofici i maneres de comportar-se en societat.

Mentre l'oficial anava llegint tota aquella informació, Remei s'anava sentint cada vegada més tocada al veure les actuacions del seu faroler. Més d'una vegada estigué a punt de dir a l'oficial que aquell home era el seu home, però es retingué pensant que si el seu home s'havia portat com s'havia portat, ella tenia el deure d'estar a la mateixa alçada. L'oficial ja es donà compte que a Remei li brillaven molt els ulls escoltant la petita història del soldat Bonmatí.

- El coneixia molt vostè? - que li va dir.

- Psé...darrerament, amb això de les bombes dirigides em va fer alguna confiança.

- Així potser vostè també les podria fer anar aquestes bombes?

-No, no....Tot això és cosa d'ell. Les confidències eren respecte a algun repar que tenia de tirar-les o no tirar-les unes bombes com aquelles...

- Ja...Segueixo llegint...

Segons aquell informe el faroler Bonmatí encara portà a cap diverses accions de guerra defensiva. Fins que a l'arribar a la frontera va haver de dir:

- Senyors, tinc ordres de no passar d'ací.

Se'l custodià convenientment i amb tota mena de precaucions es portà en un camp de concentració de confiança en el qual es troba avui.

La superioritat n'ha estat degudament informada i, segons els meus papers, va dirigir aquest missatge al camp% "No el deixeu escapar!"

- Ja sap, senyora, on és l'inventor Climent Bonmatí i Cenefa. Telegrafiaré exposant el motiu de la visita de vostè.

- No ho fes pas! Vostè sap que hi ha telegrafistes que són d'ells, que diuen coses que no han de dir, i que si la gent del camp de concentració sap qui és en veritat el soldat Bonmatí, el pot eliminar, i, eliminat ell, adéu bombes...

- També té raó, veu.

- A mi em cal un salconduit per anar i tornar d'aquest camp. I a vostè segur que l'interessarà que porti aquest home ací i que sigui vostè qui pugui dir a la superioritat qui és realment aquest soldat Bonmatí.

- I per què em vol fer aquest honor a mi?

- Vostè m'ha caigut bé, i quan un home em cau bé...

- Si vol ho celebrarem, senyora!

- Quan torni, quan torni...

- Com vulgui, però si vol que anticipem la cosa, només ha de fer que manar.

- Quan torni, quan torni...I, ara, no perdem temps, el salconduit.

I algun quarto per si s'ha de menester, sap?

- Vol que li digui una cosa, senyora? Encara que tot això que m'ha dit no fos veritat, el salconduit li faria igual. Hi ha anticip o no?

- Quan torni, quan torni...

I Remei, amb el salconduit a la butxaca, començà la gran odissea cap el famós camp de concentració. Feu la ruta a peu, en camions, a cavall de someres, enmig de gent que fugia...Durant la llarga travessia fou pirotejada, seguida i natxada, però ella s'anava a reunir amb el seu faroler i ho aguantà tot. Si la cosa es complicava massa al trobar soldats enemics, mostrava aquell salconduit i la gent de tropa es quadrava i saludava a cops de taló. La dona havia estat avisada que es podia trobar tot fent camí, amb una munió d'espies i contra-espies, elements que hi sol haver en totes les guerres d'ençà que se'n fan, que fa molt temps. I en trobà. Potser no eren espies i contra-espies dels de les anomenades que han spr-

tit en nocel.les i pel.licules, però en trobà. D'espies i contra-espies, com de vocalistes, n'hi ha de tota mena es veu. No perquè una guerra sigui una gran guerra tots els espies i contra-espies han d'estar a l'alçada de la guerra...

Remei arriba a un poble, a cavall d'un camió ple de tropa. S'allotja a l'hostal. L'hostal, al veure-la arribar amb la gent que ha arribat, la rep amb mala cara, però la dona, pensant amb el faroler, se'n riu d'aquella mala cara. Una mala cara, per mala cara que sigui, no la farà pas desdir de portar a terme el seu periple.

A l'hora de dinar, a l'hostal s'hi comença a veure gent. Ha corregut pel poble que s'ha vist arribar una dona guapa dalt d'un camió de tropa, i s'han mobilitzat elements diversos. Aquests elements volen saber què hi ha vingut a fer al poble aquella dona de tan bon veure. La guerra fa temps que ha passat pel poble, però es va fent gran en altres llocs. Serà, es veu, la guerra més guerra que hi haurà hagut. Hi ha gent que la vol guanyar, i altra que no la vol perdre. Gent que ja voldria que fos acabada, i gent que ha descobert que viure entre canonades és el seu viure. Els que senten les canonades de lluny o no les senten, fan la guerra fent discursos, i, encara que sembli estrany, els que tiren i reben les canonades en fan cas d'aquells discursos. Això sí, aquells discursos s'han de saber fer. Si un els fa a mitja veu i espantat té la guerra perduda. Si un els fa esgargamellant-se i picant damunt la taula repetidament té la guerra guanyada, si no tota, una part. Uns han començat guanyant i van dient que guanyaran. Altres han començat perdent i també diuen que guanyaran. Això darrer no s'ho creu gaire ningú. Però aquella guerra que, com totes, començà essent una guerra petita, ha anat creixent creixent, i cada setmana s'hi fica un país nou. Els que fins llavors guanyaven diuen que quants més països s'hi fiquin més en guanyaran. Els que fins llavors perdien, esperen que s'hi fiqui un país més gros que els altres. I si tothom a cop va contra els que fins ara han guanyat...

Som, doncs, al'hostal del poble a l'hora del dinar. Remei s'asseu a una taula solitària. Sent al mosso de l'hotel dir vèries vegades: "D'això no en tenim" i "D'això tampoc...". I "Es que estem en guerra, senyors!". I sent que algú pregunta al mosso: "Però hi ha quelcom o no?". I que el mossos respon: "Sí, plat únic". "El mateix del mes passat?". "Mentre duri la guerra no en tindrem d'altre. Però poden repetir si volen. Tenim poques coses però cuinem bé..."

- Em permet, senyora? - diu algú amb la intenció d'asseure's a la taula de Remei.

-Sí, però hi ha moltes taules buides.

- Sempre va millor dinar ben acompanyat, no? I sobretot si hi ha plat únic.

- Ah, sí, sí...seguí, seguí.

I Remei pensa amb allò dels espies i contra-espies. Aquest potser és espia.

I un nou personatge, agafant una cadira per l'espatlla,

- Em permeten? - diu

Per la mala cara que posa el primer arribat Remei pensa que el d'arrer deu ser el contra-espia.

- Vostè mateix...Es veu que quan venen forasters al poble no se'ls vol deixar dinar sols.

Remei va pensant amb qui simpatitza cadascun dels arribats, quan es presenta un tercer personatge, aquest vestit de capellà. La dona pensa que potser el capellà fa acte de presència per tal d'evitar que els altres dos, si són apoderats de bàndols contraris, s'enfadin i s'arribin a la cara. Ho endevinà.

- Suposo - diu el capellà - , que ningú no s'oposarà que demani permís per acompanyar-los. Els capellans a vegades fem falta...

- Fins i tot quan la gent dina? - s'atreveix a dir Remei.

-En aquest poble hi ha hagut dinars que han acabat com el rosari de l'aurora.

- Es que vostè creu que aquest no acabarà bé?

- No se sap, senyora...M'assec, no? I que acabi d'una manera o d'una altra depèn de vostè.

- De mi?

- Miri, en temps de guerra un s'ha de malfiar de tothom.

- I qui és que es malfia de mi? I per què?

- Veurà, a vostè se l'ha vista arribar dalt d'un camió de tropa forastera. I aquí - diu el capellà senylant el primer arribat- és un element partidari del país. I aquí - fa indicant l'altre candidat a dinar en companyia-, és partidari dels altres. Al poble ens coneixem tots, i quan ens arriba un foraster, sobretot en aquest temps, la gent es belluga per tal de saber les amistats del foraster. I jo, que sé per experiència com van aquestes coses, si hi sóc a temps, miro que, si en altres llocs no n'hi ha, que al possible ~~me~~ hi hagi pau. M'enten? I com que avui el foraster, perdoni, la forastera, és vostè...

- Sí, és clar...però jo ací hi he vingut a dinar.

- Dinarem, senyora, dinarem.

-Però què volen de mi? Jo...

-No es posi nerviosa, no es posi nerviosa, que posar-se nerviós no va mai bé. Un tner, per bo que sigui, si es posa nerviós farà galls, un cuiner, quan es podia fer, si es posa nerviós agafarà un arròs, un futbolista errarà un penal, un capità de vaixell investirà una illa, i un diputat dirà una cosa per altra..Veurà, ja que ens havem trobat reunits els apoderats de diversos estaments, no serà cap mal, em penso, que primer ens presentem. Aquí - diu l'home d'església dirigint el cap en direcció al primer arribat- ,és el senyor Berna - bé el qual ja sap de qui és partidari, i aquest altre és el senyor Julià que també sap de qui és apoderat. I jo sóc l'abad Cubelles que diuen que són neutral. I pel que es pugui pensar, jo sóc efectivament, abad, no és que hi vagi vestit. I el poble, tots sabem com va guarnit. Se saps els que són dels uns i els que són dels altres. I mentre es mantingui sense alteracions la proporció actual, les co-

- I ell sap de quins són vostès?

- Sí, senyora.

- I no temen que l'amic Romà faci un joc de mans amb el dinar d'alguí de vostès?

- Amb això pot estar tranquil·la. Ja li he dit que al poble es jugava net. A l'hostal, quan se serveix dinar, el dinar que hi ha naturalment, no es demana l'afiliació de la parròquia i es dina sense conseqüències desagradables i amb totes les garanties. I tampoc passa res quan algú es topa amb el carter, va a l'ajuntament, a fer-se visitar, o a casa la modista Romera a fer-se tallar un vestit. Ara, a vegades, tota aquesta gent fora de llurs activitats, solen suspendre les garanties...

- Si són servits!-diu el mosso Romà deixant el dinar damunt la taula.

- De flaire en fa...

- Ja li he dit que l'hostal, a taula, no fa trampa.

Es dina en silenci durant una estona.

- Bé, senyora - diu Bernabé -, vostè té la paraula. De quins és?

- Però i si no sóc d'alguí que és un o uns de vostès?

- Es igual. Aquí volem saber de quin mal s'ha de morir.

- Que hi ha d'haver alguna defunció?

- No, en cap manera. Es una dita del poble quan es volen aclarir colls.

- Sense por, senyora, sense por - diu Julià -. Per quin costat actúa?

- Jo sóc del país i ací hi estic de pas.

- I on va? - pregunta l'abad.

- Si ho dic, tant es pot enfadar el senyor Bernabé com el senyor Julià, i vostè, senyor abad, es pot veure obligat a posar pau.

- Això no és dir res.

- Senyors, de la mateixa manera que vostès no es fien de mi, jo tinc el dret de no fiar-me de vostès. Jo només diré el motiu del meu viatge, si la meua declaració no passa d'aquesta taula.

I Remei es mira ben mirats als tres dinadors.

- Jo sóc home de guardar secrets - diu l'abat.

- Jo en guardo i no en guardo - fa Julià.

- Depèn del secret que sigui - aclareix Bernabé.

- Si no hi ha consens no hi ha declaració.

- Jo, si pago una part del dinar - diu Julià -, tinc dret a que vostè s'expliqui.

- El pagar el dinar ha sortit de vostès. Si volen la que pago sóc jo.

- Doncs paga l'església amb la promesa de que si hi ha secret el guardarà tothom.

- Si l'abat en fa una qüestió teològica i paga el dinar, jo guardo el secret - diu Julià.

- Jo a n'aquest home no l'entenc - diu Bernabé-, és dels altres i de tant en tant el trobo a novenes.

- Les novenes les fa tothom de la manera que vol.

- L'abat ja sap per qui les fa vostè les novenes.

- Sí, ell les fa perquè guanyin uns i jo les faig perquè guanyin els altres.

- Es que la poden guanyar la guerra els seus, uns que no es veuen mai a les esglésies!

- Pau, amics. Almenys durant el dinar, que fins ara anava bé. Senyora, ja sap que ara paga l'església i té garanties. Aquests dos podran ser com gat i gos, però si es comprometen aguantaran el compromís. O no?

- Jo sí.

- Jo, si aquí l'aguanta, també l'aguantaré.

- Senyora, ja ho sent. Va?

- Jo, com que em penso que s'emportaran un desengany, torno a proposar pagar el dinar.

- Veurà, si hi ha d'haver desengany, que cadascú es pagui el seu!

- Jo, com que el meu cas és un cas especial i particular, si pagués el dinar em sentiria més tranquil·la.

ses no seran conflictives. Si uns volen portar a cap quelcom i ho sap el senyor Julià, ja se sap a qui porta la nova. I si els que volen fer quelcom són els altres i ho sap el senyor Bernabé, també se sap a qui ho fa arribar. A vegades ni el senyor Julià ni el senyor Bernabé s'assabenten del programa dels independents i és quan venen els maldecaps i és quan jo em veig obligat a intervenir per tal de parar el temporal. I és per això que és millor que les coses se sàpiguen a temps per tal d'evitar batusses locals. Quan actuen els elements independents de l'un i de l'altre costat, un no sap de quina manera les notícies arriben on han d'arribar, i llavors un s'ha de malfiar del carter, del mosso de l'hostal, de l'alcalde, del metge o de la modista Romera la qual vesteix a gent dels dos bàndols. I n'hi ha que també es malfien de mi, i una temporada a l'església fa pena anar-hi. Només s'hi veuen les senyores beates, aquelles que hi van sempre, en temps de guerra, en temps de pau i en temps de vagues generals. I, com li deia, el malfiament és general quan arriba un foraster. La gent es pensa que tant el senyor Julià com el senyor Bernabé, els independents i jo mateix no ho fem prou bé i es fa venir un foraster perquè li faci més. És clar, la cosa és saber de qui va a favor el foraster. I per això ens té ací per tal de saber, els caps visibles de les fraccions més importants, de quin costat és vostè. Nosaltres juguem net, sap? Si un vol anar a favor de qui sigui, que hi vagi, però ho volem saber.

Remei pensa que en aquell poble no es dina. I ho diu:

- Havíem quedat que parlariem tot dinant. O és que a n'aquest poble no s'acostuma a dinar?

- Es dina. No com temps endarrera, però es dina. I perquè vegi com som, entre tots tres li pagarem el dinar... Romà, ja pot portar el dinar quan vulgui.

- Vostè ha dit que el propi mosso de l'hostal tant pot ser d'un costat com de l'altre.

- Sí... Que sigui de qui vulgui. A l'hostal hi ve gent de cada costat.

- Més que si paga l'església?
- Sí, perquè el meu cas, al cap davall, és un cas d'amor.
- Llavors, sense embuts, l'església no paga!
- Vostès dos, són casats?
- Sí - diu Julià -, encara que degut a les meves activitats actuals hi ha vegades que no lliguem massa amb la de casa.
- La mateixa cosa em passa a mi - diu Bernabé -, però jo sóc d'abans de la guerra i sostinc que a casa l'amo sóc jo.
- Jo sostinc la mateixa teoria.
- Inconvenients de fer determinades activitats. Jo, com que no en sóc...
- Senyor abat, ja ho pot acabar de dir. Vostè també les fa determinades activitats, ja ho sabem - va a càrrec de Julià.
- Sí, però no me les haig de tenir amb cap dona. Després, és la gent que s'ho pensa que faig coses.
- Senyor abat, que els que ara guanyen, que són els meus, es van trobar a faltar un tanc, tot un senyor tanc! I un tanc no es perd pas així com així quan no hi ha canonades. I hi ha testimonis d'algué que va veure com un senyor amb sotana donava una adreça a la tripulació d'aquest tanc, i es veu que era una mala adreça i el tanc no s'ha trobat mai més!
- Veur-à, veurà, senyor Julià, si aquest element ensotanat era jo, podria haver succeït que com que els tripulants d'aquell tanc i jo parlem llengües diferents, ells haguéssin entès l'adreça malament. No que jo els els hagués donada errada.
- Senyor abat, que jo tinc una llista que si vol puc mostrar a la taula en la qual s'hi consignen una sèrie de fets que...
- Senyor Julià, que ara es tracta d'un cas d'amor, i l'amor no té res a veure amb les cosotes que deu tenir en aquesta llista. Senyora, vol fer el favor de contar el seu cas. Potser entre tots tres a la nostra manera li podem donar un cop de mà.
- L'església, paga o no paga el dinar?
- La part que li toca. L'església quan li convé se sap posar al

seu lloc, tant donant consells als feligresos com a conductors de tancs.

- Així n'hi més d'un de tanc?

- Jo, pobre de mi, no en porto els comptes dels tancs que perd segons qui. Senyora, ara és vostè que té la paraula. Aquest voldria saber coses que fan de mal explicar.

- Doncs tot simplement. Jo sóc una dona casada, enamorada, per estrany que sembli, del meu marit. I el meu marit...

- Li ha fet el salt!

- Senyor Bernabé! - diu l'abat.

- Veurà, no seria pas el primer. Ni l'últim.

- No, amb les coses de la guerra me l'han tret del meu costat.

- Senyora, és el cas de moltíssimes casades.

- I tot per culpa dels d'aquest!

- Vostès tenien una solució. No tornar-s'hi i no hi hagués hagut guerra.

- No hi tornem. Deixin dir a la senyora, homes.

- Jo el què vull és anar al costat del meu marit.

- Ja sap que estem en terreny ocupat?

- Del sense ocupar ja no en queda.

- Senyor Julià!

- I vostè sap on es troba el seu marit? Si és viu..en temps de guerra hi ha molta gent que no ho és de viva.

- Sí, sé on és i sé que és viu.

- I hi podrà arribar?

- M'han ajudat.

- Qui?

- Els del país, i els altres.

- Això és diferent, veu? Si l'han ajudada els de cada costat també la podem ajudar nosaltres.

- I l'església, ho ha fet?

- Ho pot fer.

- Ja hi pot comptar.

- Si l'església l'ajuda, ja pot comptar amb els meus.
 - I tant com amb els d'ell, amb els de casa.
 - I quan trobi el seu marit, pensa emportar-se'l?
 - Si puc, sí.
 - I on el té?
 - En un camp de concentració.
 - Carai!
 - Senyor abat!
 - Caram, doncs.
 - Sap on es troba aquest camp?
 - Sí, és el de vora el rodal de Terra Negra.
 - Miri, nosaltres, fins a la frontera la podem ajudar. Li preparem un itinerari segur. Emportar-se un home d'un camp de concentració, encara que sigui un camp dels del senyor Julià, per una qüestió amorosa, jo la considero com una acció de guerra.
- I els tres comensals posen l'itinerari en solfa i el donen a la senyora Remei. El senyor Julià, diu:
- Si troba algú de mal trobar li diu que camina recomenada pel senyor Julià Sureda.
 - I segons a qui trobi - diu el senyor Bernabé - digui que va recomenada pel senyor Bernabé Puig i Puig.
 - I, si troba esglésies, faci sortir el nom de l'abat Cubelles.
- El mosso Romà durant el dinar havia fet diversos viatges portant i treient coses de taula. Quelcom degué collir perquè quan Remei va dir:
- Romà, el compte.
 - Ja és pagat, senyora - digué el mosso de l'hostal.
 - Ja li he dit - fa l'abat amb riure de conill - que aquest poble era un poble especial.
- Els tres elements del dinar acompanyen Remei fins un encreuament de camins.
- El seu és el de la dreta! - diuen els tres a la vegada.

A la poca estona de caminar, Remei es mira els tres itineraris, i veu que tant l'apoderat dels uns com l'apoderat dels altres, com la mateixa església li recomanaven el mateix camí. Tots tres sabien quin era el millor per a transitar-se sense complicacions. I fins que arribà a la frontera fou hoste de gent del senyor Julià, del senyor Bernabé i del senyor abat.

Ella portava un salconduit amb el compromís de presentar el faroler a l'oficial autor del passi. Com s'arreglaria, pensava la dona, després d'haver tret el seu home del camp de concentració, si el podia treure? No ho sabia. Ho deixava, sense saber-ho, a les mans de Gladiola la qual potser de qui sap a on n'estava molt contenta que Remei ho i no sabent-ho es fiés d'ella. I n'estava més, segur, perquè després de les seves operacions de venjança, ningú no pot negar, en coneixement de causa, que no s'hagués reunit amb el vice-rei Maura, i tampoc pot negar ningú, amb coneixement de causa, que la parella faria tot el que fos al seu abast, que s'haurà de veure que fou molt, perquè Remei i Climent es trobéssin malgrat que hi hagués una guerra pel mig. L'amor que es portaven Gladiola i Maura seria el que al pas de generacions i generacions mouria sangs i pensaments de Remei i el faroler. Si algú ho dubta, que aclareixi perquè una noia que quan veia homes plorava i un home al qual les dones el tenien espantat, feren, dels dos, un sol pensament, i una portà a cap un viatge de mal fer per tal de trobar l'home, i l'home, encara que ell ho desconegués, arribà gairebé al mariscalat amb el pensament posat amb la dona. I, si no hi ha explicació honesta en tals esdeveniments, no hi ha altra solució que acceptar, sense dubte de cap mena, que Remei i Climent es van moure decisivament influïts per la bona disposició que envers ells demostraren Gladiola i el vice-rei. Aquest és un cas sabut, però quantes influències de pes no han experimentat altres elements a l'hora d'escollir carrera, de festejar, d'inscriure's en un partit polític o formar part d'una coral, sinó que desconeixent-ho s'han conformat a sentir com la gent deia

- Això és un catedràtic!
- D'això en dic festejar!
- Això és un polític!
- D'això en dic un tenor!

I ni els agraciats amb aquesta mena de dots ni la gent que els els ha lloat s'han aturat a pensar que perquè hi hagi gent més ben dotada que l'altra hi ha d'haver un cop de mà que ve de qui sap a on, però que ve d'algué interessat en que aquell cop de mà es faci possible. Ja se sap que no tohom té aquesta mena de recomanacions, puix si tothom les tingués i les seguís ens trobaríem en la presència de la igualtat humana la qual, almenys fins ara, ha estat impossible. S'ha d'acceptar que els genis, en tots els camps, siguin escassos, i que els que no en són es conformin. Davant un savi de debó hi ha d'haver molta gent que no passi de les quatre regles, davant un inventor d'anomenada hi ha d'haver qui clavant un clau es piqui els dits, davant un navegant extraordinari hi ha d'haver elements els quals es maregin anant en barca, davant un retratista excepcional hi ha d'haver qui no passi de fer-se retratar, davant un cap de fila de prestigi hi ha d'haver la fila sense, davant un governant de gran volada hi ha d'haver un sens fi de governats...Fins ara el món ha anat així, i és gairebé segur que hi seguirà anant. Si no, malament.

A partir de passada la frontera, la cosa que valgué a Remei fou aquell salconduit que portava. I de nou fa camí amb camions, en trens en motocicletes...Veu el contrast entre un país ocupat i un país ocupador. En aquest darrer la tropa està a l'ordre del dia. Sap que guanya, i de moltes estacions en surten trens curulls de soldats els quals marxen cantant a fer noves ocupacions. En el país ocupant és difícil trobar cap senyor Bernabé. La gent va pels carrers amb els braços enlaire. Se senten altaveus reproduint discursos trepidants. Són el secret d'aquelles primeres guanyades. Tot plegat encomana acoquinaments o ganes d'afegir-se a l'eufòria general, però l'amiga Remei va plena, com sabem de soldat Bonmatí i empesa per l'esperit de

Gladiola. També desconeixia el soldat Bonmatí que qui movia les seves actuacions era l'esperit d'un vice-rei de bona memòria passat avall segles i segles enllà.

I Remei arriba, a la fi, al camp de concentració. Es presenta a l'oficial el qual en té cura. Troba mal humor. L'oficial es mira i remira el salconduit.

- I a qui vol veure vostè? No em digui que al soldat Bonmatí!

- Sí...

D'aquest camp no se n'havia escapat mai ningú. Tenim gossos ensenyats, tanques de filferro amb tota mena de corrents elèctriques, torretes amb metralladores a cada cent metres, i el soldat Bonmatí fa un ^{des} ~~des~~ que se'n ha escapat! A vostè encara li ho puc dir. A qui no ho puc dir és a l'autoritat, a la qual li vaig dient que l'home encara és al camp. M'hi va la pell si dic que el soldat Bonmatí s'ha fet escapol.

- Però, on és?

- Què més voldria jo, senyora, que saber-ho.

- Així he fet el viatge en va?

- Si l'ha fet per veure aquest soldat, sí.

- Però això que em diu és cert, o m'ho diu perquè al soldat Bonmatí no l'ensenyen a ningú?

- Fins fa poc ho teníem privat dir que el teníem en aquest camp. Ho sabia molt poca gent. I si vostè hagués vingut un mes endarrera li haguéssim dit que no en sabíem res d'aquest home, però vostè ha vingut amb un salconduit com el que porta i li tinc de dir la veritat, la dolorosa veritat. Suposo que quan a les altures ho sàpiguen hi haurà penes de mort a desdir... Tenim els que estaven de guàrdia el dia de l'escapada i per tal de fer-los dir com va anar la fugida es veu que se'n feu un gra massa i han perdut l'us de la paraula...

- I ja han provat bones paraules?

-Sí, però primer ho vam provar sense.

- I ara, què?

- Només parlen amb signes, i si arriben a dir quelcom només podran dir que se'ls va escapar. I si a dalt el volen venir a veure...

- Em permet veure aquests soldats?

- Sí, sí, els vegi, els vegi... L'acompanyaran.

Els guàrdies, al veure entrar soldats, es posen instintivament les mans al cap en actitud defensiva, però al veure que els soldats es retiraven i quedava una dona sola de molt bon aspecte, van pensar que potser no hi hauria cops. Ho endevinaren. Remei començà acaronyant els desllorigats guardians. I per primera vegada els guàrdies malgrat sentir-se culpables de la pèrdua d'un agafat que no s'havia de deixar desagafar, van iniciar un somriure. Evidentment, aquella gent no parlava. O no ho feien perquè estaven espantats o perquè no podien. La dona, en aquella primera visita no passà de fer moxaines als desgalebrats soldats, però en la segona ja començà a fer preguntes.

- Presoner Bonmatí, què?

Els pregyntats, amb signes, digueren que allò els havia costat rebre fort.

- Calma, calma...S'escapà foradant el sòl?

Unanimitat en la resposta. Moviment de caps d'esquerra a dreta.

- Atacà a algú abans de sortir?

De nou unanimitat. Signe negatiu.

- Sortí per la tanca de filferro?

Signes de sí i de no.

- Però com dimoni en sortí d'aquest camp?

Un, el que semblava més enter, va dir amb molts treballs:

- Esport...perxa...

Els demés assentiren, però no es passà d'allà.

Remei se n'anà a contar la cosa a l'oficial. I s'aclariren colls.

- La culpa és meva. Jo temps endarrera m'havia mogut en centres esportius. Haví guanyat algunes curses. L'esport quan es fica a dins d'un, és com si s'hi fiqués una passió qualsevulga, l'amor,

el joc, els diners, cuinar o pescar a canya. I d'aquí vingué tot. Vaig pensar que, agafats per agafats, aquella gent seria agafada igualment si jo feia portar l'esport al camp de concentració. I l'hi vaig portar. I els presoners, sense deixar de ser presoners, podien córrer, saltar...Sí, ara ho recordo, ara ho recordo bé. Un dels que feia exercicis de saltar a la perxa era el soldat Bonmatí. I pensar que jo vaig arribar a felicitar-lo perquè saltava tan bé. I segur que, de nit, aprofitant l'entrenament que portava va saltar amb ajudt de la perxa, la tanca de filferro sense cap necessitat d'enrampar-se amb les vàries corrents que hi circulaven. Tot és clar com l'aigua. Es trobà el vestit de presoner de l'evadit. Algú, exagerat ell, va dir que potser el presoner s'havia fos. No, va saltar en calçotets...

Jo, senyora, vaig arribar a l'oficialitat fent creure la gent. Quan va començar la guerra la gent que jo manava em va creure sempre. Quan jo deia: "Endavant!", em seguia tothom. Es clar que jo era el primer que hi anava al davant. Nosaltres hem predicat sempre amb l'exemple. Si un oficial, a la guerra diu: "Endavant!" i ell es queda endarrera, els soldats també s'hi queden. Anar al davant, a mi, m'ha costat rebre moltes bales, però les aguantava fins que l'atac s'havia portat a cap. Llavors em queixava i ensenyava la ferida. Això, repetit, em va valguer una bona reputació. I jo n'estava molt content. I moltes vegades amb les ferides a mig apedaçar tornava a portar gent endavant, i em tornaven a ferir. Fins que va venir un moment que em vaig convertir amb l'oficial que més ferides havia rebut de tot l'exèrcit. Em vaig convertir en un glòria nacional. Les vegades que se'm va posar com exemple als que anaven al front per primera vegada. Es feia una gran parada militar, en les quals nosaltres hi som especialitzats, hi acudien caps superiors i després dels discursos a crits, que són els únics que donen bon resultat, se'm deia:

- Oficial Logi, despulli's!

I jo em passejava despullat mostrant les incomptables ferides rebudes en acte de servei a la filera de quintos els quals no es podies estar d'aplaudir sorollosament. I havent arribat a ser el ferit més ferit de tots, se'm destinà a guardar camps de presoners. I, igual que els soldats quan estava en actiu, els presoners també em creien. En algun altre camp hi va haver fugides. Se m'hi feia anar a mi i, essent-hi jo, no es va escapar mai ningú. "No us escapeu!", deia jo quan em feia càrrec d'un camp. I els agafats creien. Se'm van tornar a donar honors militars per la feina feta en els camps de presoners. I quan vaig arribar en aquest camp, també vaig dir: "Presoners, no us escapeu!". I ja ho veu, senyora, s'ha escapat precisament el que a dalt volien que no s'escapés! Com quedo ara jo quan vingui, que vindrà, la gent de dalt a veure el presoner Bonmatí? Jo no em puc trobar al camp quan vingui aquesta autoritat. Tinc dues solucions: o intentar matar-me, i dic intentar perquè amb la quantitat de ferides que porto no sabria on apuntar, o sortir en persecució de l'escapat. I, si vol, ja que vostè també ha vingut a cercar el soldat Bonmatí, el cercarem junts. Aquest és per vostè un país estranger i potser sola no se'n sortiria.

- Fet! - va dir Remei.

Abans de marxar l'oficial Logi va dir:

- Ja torno. I s'han acabat les curses i els salts de tota mena!

De primer, l'oficial Logi va deixar el camp amb el ferm propòsit de trobar l'evadit. Ell havia de tornar aquell home al camp de concentració i presentar-lo a l'autoritat quan aquesta s'hi anés.

Però els dies passaven i el soldat Bonmatí no es trobava.

- Avui tampoc l'havem trobat, senyora.

- Potser el trobem demà.

- Ho provarem.

I ho provaven. I a mida que el temps passava i l'oficial Logi anava sabent coses de Remei i el què representava per ella el soldat Bonmatí, fos que l'oficial s'anava humanitzant, fos que fer aquell re-

cerca al costat d'una dona com Remei o fos que la gran quantitat de ferides rebudes l'anaven modificant, el cas és que l'oficial Logi decidí un bon dia que si trobava el soldat el regalaria a Remei. Com que l'acompanyant de Remei encara anava vestit d'oficial, quan demanava alguna cosa a algú, la contesta no es feia esperar. I un algú va dir que havia vist passar una colla de gent corrents, entrenant-se potser per les curses que es fan a les guerres, endavant o endarrera, i que entre els corredors hi havia algú que responia als detalls que del soldat Bonmatí donaven Remei i l'oficial Logi!

Els cercadors es posaren en contacte amb els organitzadors de la cursa. Amb bones o dolentes classificacions l'acabaren tots els corredors aquella cursa, llevat d'un que, en termes bèl·lics, fou donat com a desaparegut. Es feu una batuda per tot el recprregut de la cursa. S'entrà i es sortí de diverses cases. Cap resultat. L'oficial Logi ja estava per a donar un premi a n'aquell home que no es podia agafar quan hi havia batalles, que s'escapava de camps de presoners i que es donava com a desaparegut en una cursa pedestre.

- De tota manera aquest home séu té un mèrit formidable. Això no ho havia vist mai. Jo ja no sé si seguir cercant, ja veu.

- La meva obligació és no donar-me.

- Jo, ara ja no puc tornar on era. I la cosa ara és que no em trobin a mi. Em torno apuntar a la recerca.

El soldat Bonmatí - ell desconeixia la quantitat de galons que li havia concedit el govern en funcions-, s'escapà efectivament, del camp de concentració, amb ajut de la perxa per a fer servir la qual victoriosament, es preparà durant dies i dies. La dotació del camp s'a-donà de la seva desaparició al passar llista. Quan el llistador digué:

- Climent Bonmatí!

no trobà resposta.

- Climent Bonmatí ! - repetí alçant la veu -. No fem coses que ací ha de contestar tothom.

Els presoners es miren de un a un, i al veure que Climent no és a la fila, alguns riuen per sota el nas, acció que si bé la fa tothom quan riu, és una manera especial de riure, un riure no declarat del tot, un riure de dissimulament. Els que sabien que aquell home s'escapava sempre, encara que fent-se'n creus van pensar que el soldat Climent també havia trobat la manera de sortir d'aquell camp del qual no se'n podia sortir. El passador de llista no s'ho creu que el soldat no hi sigui. I ho torna a provar...

- Climent Bonmatí!!!

I:

- Que ningú es mogui!

I recorra la fila de dalt a baix. A mida que s'acosta als darrers presoners va obrint cada vegada més els ulls. Mai s'havien vist uns ulls tan extraordinàriament oberts com aquells.

- No potser, no potser...-anava dient el guàrdia -. Es impossible! Es registraren tots els barracons del camp, es feren alçar tots els que estaven de baixa per diverses raons...Ni rastre de Climent.

- Mireu! - va dir un dels escorcolladors.

En un racó del camp, vora la tanca de filferro elèctric hi havien les calces i la brusa del presoner. El número que hi figurava era el mateix que el que es veia al costat del nom de Climent, a la llista. Tres, dels quatre escorcolladors, agafen quelcom i se'ls veu asseguts a terra.

- S'ha de dir a l'oficial...

- Baixarà tot!

- Sí, però no podem pas dir que hi és i que no hi sigui...

- A veure, tornem-ho a mirar tot.

Es torna a mirar tot. Fins es fan presentar els soldats que fan guàrdia per tal de veure si Climent s'hi havia disfressat. Tot debades.

- I si fos al barracó de l'oficial? - es pregunta.

- Ah, potser sí...Mirem-ho.

I es mira. Era, en veritat l'únic lloc que restava per escorcollar.

- Es pot passar?

- Endavant!

- No és pas ací, senyor, el soldat Bonmatí?

- El soldat Bonmatí? Que no és al camp?

- Sembla que no...

- Soldat, amb romances, no. Ho sembla o no hi és al camp!

- No ha contestat a la llista, l'havem cercat i no el trobem.

- Així és que no hi és!!!

I l'oficial surt disparat revisant d'un a un els rostres de la llarga filera de presoners.

- Haveu mirat els barracons?

- Sí, i no hi és.

- No me'n fío!

I l'oficial, que no era altre que l'oficial Logi, entra i surt de cada barracó. L'home ja no pot desesperar-se més del que ho està. Se li mostra la roba del desaparegut.

- Ha sortit despullat...

- No, senyor, els calçotets no hi són...

Mai ningú no havia cridat com cridava aquell home. Anuncià càstigs exemplars a tota la guarnició, penes de mort, mutilacions... Davant les reïres que deixava anar l'oficial Logi, per tal de fer quelcom, es donà a ensumar la roba de l'escapat als gossos ensinistrats i es feu una batuda general. Els gossos, que era la primera vegada que actuaven en aquell camp, volgueren quedar bé i seguiren el rastre correctament fins a restar parats i guissant al davant d'una via de tren. D'allà no passaven. El conductor de la canilla va dir:

- No falla. Els gossos diuen ben clar que l'escapat ha agafat el tren en aquest mateix lloc.

Es teelgrafià que s'organitzés l'escorcoll d'aquell tren. Es cercà vagó per vagó. Es feu rentar la cara als maquinistes, generalment ennegrida per treballar amb carbó, per si Climent s'hi hagués ves-

tit, però Climent no es trobà.

Ja hi havia pensat el soldat Bonmatí que s'ordenaria registrar aquell tren, i si de primer feu vida damunt el teulat d'un vagó, en baixà a temps.

L'home, efectivament, sortí del camp en roba interior, i amb un magistral salt de perxa saltà la tanca electrificada del camp aprofitant que el reflector reflectia en sentit contrari. Feu una bona cursa, trobà una via de tren i es podé enfil·lar dalt d'un que passà estones després. Al baixar del tren tingué sort per segona vegada. Al rodal s'estava celebrant la Setmana de la Cursa a Peu i es camuflà en totes les que va poder. Subsistí gràcies a què acabada cada cursa s'oferia un refrigeri als concurrents. Però era ja la cursa que feia set i se li va acabar actuar lleuger de roba, i l'home decidí acabar-la abans d'hora. En algun lloc podria trobar quelcom per a posar-se al damunt, pensà. Malgrat que hi hagués guerra molt seria que no hi hagués algun espanta-ocells potable a l'abast. I va desaparèixer en un revolt de camí i s'entaforà bosc endins. Era ja en terreny fronterer... I fou d'aquella darrera cursa que en tinguéren esment Remei i l'oficial Logi.

- Pare! - diu una veu de noia -. Un home en calçotets!

- A on?

- Al paller.

- I amb qui s'hà estava?

- Tot sol.

- Ja ho has mirat bé? On és la criada Martina?

- Sembla que no s'ha mogut de la cuina.

- Però ho sap que pel paller corra un home amb calçotets?

- No. El primer de saber-ho ets tu... Al sentir passes l'he vist pujar escales amunt.

El pare de la noia es presenta al paller. Abans d'entrar-hi diu:

- Tu no t'acostis. Si ha vingut per la criada Martina potser ja en va sense de calçotets!

L'home s'arma d'una pala de pues i puja escales amunt. Al pis de dalt del paller s'hi confeccionaven les bales de fenc destijades a les vaques de la casa. S'hi veuen molts pilons de palla. El pagès, pala de pues a punt d'entrar en acció, abans de fer-ho avisa:

- Hi ha algú amagat en mig del fenc, i amb poca roba?

- Sí - respon una veu.

- Esperaveu a la criada Martina?

- No.

- Doncs a qui esperàveu?

- A ningú.

- Doncs ja podeu sortir. Som homes sols...

Es remou un dels pilons de fenc i en surt, a la freca, el soldat Bonmatí.

- Si no esperaveu a la criada Martina, per què aneu en calçotets?

- Acabo de prendre part en diverses curses pedestres.

-I com és que us trobeu ací?

- Veureu, aquesta pala de pues és amiga o enemiga?

- Depén de si vos sôu amic o enemic.

- Jo, com que ha vist que la casa es trobava prop de la frontera, he pensat...

- A la cursa hi havieu anat a guanyar-la o a perdre-la?

- Hi he anat per anar-hi. I, pel mig, m'ho he deixat córrer.

- No és contesta correcta.

- El senyor que va reinstaurar els Jocs Olímpics va dir que la qüestió era participar.

-Sí, però no deixar la cursa a mig fer. Una cursa es guanya, es perd o es queda pel mig, però no s'abandona. I de la manera que aneu...

-Es que...es veu que el país està en guerra i a cap camp he vist ni un mal espanta-ocells per a posar-me roba al damunt.

- Que no en tenieu abans, de roba?

- Sí, però...

- Res! Vos haveu vingut per la criada Martina. I aviat ho sabrem. No us moveu d'on sou ara. I no cal que us fiquen fenc endins. La criada Martina ja hi està acostumada a veure homes amb poca roba. I l'home cridà:

- Martina!

La criada Martina es presenta al peu del paller. Era una criadassa que segons es veia quan veia homes no tenia aturador. I també es deia que tan homenejava amb uns com amb els altres. Homes fossin. Si alguna vegada se li deia:

- Martina, ja saps que aquest home és dels altres?

- Ai, filla - responia -, hi ha coses que són internacionals!

Pel rodal tothom les sabia les afeccions de la criada Martina a la qual no se li acabava mai la feina. Llevat d'això, la criada era una gran cuinera i feia uns estofats que tallaven la cara. Quan se li retreien les altres afeccions, solia dir:

- Pel món hi ha molta gent que no dorm per col·leccionar segells, llegir el diari, anar al metge o planejant atracaments. Tothom té les seves manies, i les meves són infinitament millors que els segells, els diaris, fer-se visitar i quedar-se amb els diners dels altres...

I la criada Martina diu:

- Em cridàveu, Joan?

- Sí, puja al paller.

- Ara?

- No es tracta de pujar-hi amb mi. Es tracta d'identificar un intrús que ha vingut en calçotets.

- Ja pujo!

I la criada Martina pujà l'escala que portava al pis del paller saltant els trams de dos en dos.

- Mirate'l. Es un dels que acostuma a venir al paller?

- No, però m'agradaria que ho fos...

- Entesos. Ja te'n pots anar.

- I per entornar-me'n m'heu fet venir? No el malmeneu amb aquesta

pala de pues!

- Això és cosa meva. Tu, de moment, a la cuina!

- Està bé, però segons com quedeu, si aquest home em necessita...
- Tu, a la cuina, Martina.

- Ja hi vaig. Deixeu-me'l mirar una vegada més.

Martina baixa l'escala amb el cap tombat endarrera mirant la per ella bella estampa del soldat Bonmatí. Al no mirar on posa els peus, n'hi falla un, i se sent un poderós xiscle i un sonor pataplaf. L'anomenat Joan s'acosta a l'escala i veu la poderosa humanitat de Martina de cames enlaire deixant al descobert un garrot de cames fenomenal.

- Tu no et moguis! - diu Joan al soldat Bonmatí -. Aquesta fins quan cau sense volguer ho ensenya tot...Martina, Martina, t'has fet mal?

Joan intenta posar Martina en posició horitzontal, però amb una mà ocupada per la pala de pues, no se'n surt.

- A veure, tu, de dalt, baixa a donar-me un cop de mà. Jo amb un braç sol no la puc fer moure a n'aquesta dona!

S'ajunten tres braços i al cap d'una estona de maldar es deixa la criada més ben posada.

- Ens ha quedat una mica destapada...Mireu de posar-li les faldilles tal com han de ser. Del darrera han quedat bé, però se li han de tapar els davants...Així, ara és més presentable.

- Però encara no diu res.

- Ja demanarem auxili, però no ho podem pas fer abans de tapar-la. Si algú l'hagués vista tal com ha caigut i a vos tal com aneu, qui sap què s'hagués pensat. Vos no us mogueu d'ací mentre jo crido a la noia...Norina! Norina!

Arriba Norina, i al veure la criada Martina ajaguda a terra, aquell home en calçotets i son pare amb una pala de pues a les mans, pensa la cosa pitjor.

- Pare, què haveu fet! Tothom ho sap que Martina de tant en tant té visita al paller...

- No és el què et penses. Al paller ja hi ha pujat bé, però n'ha baixat malament al mirar-se aquest home amb poca roba. S'ha fotut escales avall. Ves a cercar el pastor Moreu que entén en caigudes. Norina corra a cercar el pastor Moreu.

Entretant la criada Martina ha obert els ulls. El soldat Bonmatí, agenollat al seu costat li bufetejava suaument les galtes superiors.

- Sempre m'ho havia pensat que aquestesglao un dia o altre em fallaria. Quan es fan escales s'hauria de pensar que també les poden pujar i baixar gent del pes pesat... De debó venies per mi? Qui t'ho ha dit? Jo avui, amb aquesta caiguda no em veig en cor de res, però ja que has vingut pots tornar un altre dia...

- No puc tornar, Martina, jo. Jo fa temps que m'escapo de pertot i m'escapo perquè m'espera, o m'hauria d'esperar Remei...

Martina no el deixà acabar. A una dona que no hagués estat ella, aquella caiguda de l'escala l'hagués deixada molt mal parada, però la criada Martina era molt criada Martina i les seves reserves de polpa li feren un gran servei. Es refeu a ulls vistos, i just quan s'acostava el pastor Moreu, feu un gran giravolt i s'instal·là damunt el pobre soldat Bonmatí el qual mai no s'havia trobat en un perill com aquell ja que amb Martina al damunt, del soldat no se'n veia res. Quan arriba el pastor Moreu, diu:

- I per això m'havau fet venir? Jo amb ossos trencats o fora de lloc encara m'hi defenso, però amb aquestes coses no hi he entès mai res.

- Ha estat en qüestió de segons que les coses han canviat. Aquesta dona ha caigut de l'escala i fins fa poc no deia res en absolut. Es veu que s'ha refet de cop i ara si no la treiem del damunt d'aquest home ens el pot ofegar!

Fou necessari que els dos homes possessin en l'episodi de l'alçament de la criada tota la seva força per tal que el soldat Bonmatí reguanyés el respir.

- Martina, dona, soséga't que hi ha el pastor Moreu i la noia!

- Doncs per què me'l feieu venir a veure un home amb calçotets - diu la criada Martina apartada a la força de la seva línia de batalla. Allò no ho pairia, Martina, com es veurà.
- Bé, i com hi ha vingut aquest home al paller, tan escàs de roba? - que pregunta el pastor Moreu.
- Per tal de veure si era algun client de la criada és per la cosa que l'he feta venir.
- I ho és?
- No, però com haveu vist hi ha estat a punt.
- Però on va pel món aquest home en calçotets?
- Ell diu que va prendre part en una cursa i que pel mig s'ho va deixar córrer, i ens ha comparegut aquí.
- I vos us ho creieu?
- Si què en treuré de no creure'l. Havem de creure tantes coses ara! El pastor Moreu es dirigeix al soldat Bonmatí.
- Vos d'on haveu sortit?
- D'una cursa a peu.
- Això ja m'ho ha dit el Joan. I abans de la cursa, on ereu?
- M'havia escapat d'un camp de concentració.
- Mau! I per què hi ereu en aquest camp de concentració?
- Jo feia la guerra com tothom, però a mi no em podien agafar mai. Fins que fent fronts endarrera vam arribar a la frontera, i per tal de no cercar compliacions a un país neutral, se'm va dir que em deixés agafar. Però, per ara, m'he escapat de dos camps.
- Així, tu, la guerra la feies...
- Sí, amb els que fins ara la perden.
- El pastor Moreu i l'anomenat Joan canvien mirades.
- I si fos veritat?
- Si, si fos veritat jo em penso que havem de fer quelcom.
- Primer posar-li calces i, almenys, samarreta.
- Però del camp com en vareu sortir?
- Amb un salt de perxa. I hi vaig deixar la roba de presoner. I per això, perquè vaig com vaig, és la causa d'haver-me ficat en diver-

ses curses.

- Jo, l'amagaria. Ara, no el puc pas amagar en aquest paller. Es molt visitat, ja ho saps.

- No en parlem més. L'amagaré a casa. Ja que a canonades ho tenim tot perdut, farem la guerra a la nostra manera. Els enredarem fins on poguem.

- Mira, jo hi posaré unes calces i una camisa...

Entren tots al mas de Joan El soldat Bonmatí en surt vestit d'home. La criada Martina, ja refeta però plena de blaus interiors, veu que l'home se'n va amb el pastor Moreu, i sent que aquest li diu:
- A casa, de moment, hi estareu segur. Deixem passar uns dies. Us podem fer amagar a molts llocs en/cara...

Els temps de guerra són difícils, i segons les coses com van, hi ha gent que té reaccions que són de mal entendre per aquells que no les tenen. I ja sigui degut a n'aquesta mena de reaccions o a unes altres mogudes pel disgust que passà Martina amb la frustració del seu assalt al soldat Bonmatí, la cosa és que la noia reaccionà d'una manera notable. A n'ella li havien tret una rifa de les mans i allò no s'ho sabia acabar. S'havia hagut de contentar amb una proximitat i això no era això. I pensant i més pensant amb el mal acabament d'aquella rifa, ho va començar a veure tot negre, i decidí venjar-se d'aquell soldat. Ja que ella no havia tret la rifa amb ell, ell no la treuria amb ningú més. I sabia com fer-ho. Ella tenia un gran client del paller, el senyor Descamps el qual gaudia de molta influència entre els que panaven ara gràcies a diverses activitats descobrint a les autoritats de qui s'havien de malfiar, escoltadors de ràdios clandestines, armes amagades...I un dia l'anà a trobar.

- Hem de parlar, Descamps.

- Parlar?

- De moment, sí. Ha vingut unhome al paller.

- Aquest paller ja sembla una botiga!

- Es que ha vingut en calçotets i ha dit que tornaria, i això a tu no deu fer-te molta gràcia.

- No me'n fa cap de gràcia! I es tracta...

- De que aquest home no torni.

- Martina, que jo ja m'he fet malveure molt.

- Es que aquest home és un presoner escapat. I jo sé on és, i tu no faràs altra cosa si l'agafes, que agafar més mèrits. I serà un competidor menys...

- I on és ara aquest home?

- A casa el pastor Moreu.

A Descamps la criada Martina el tenia del tot enlluernat, però aquest enlluernament era compartit amb altres, i això el tenia fora de mare a Descamps. Ell, de temps, que volia que Martina tingués un sol client: ell. Sí, els seus seguien guanyant aquella guerra, però segons es deia, i devia ser veritat, Martina seguia fent compliments a partidaris dels dos bàndols. Ell podia interveir per tal que aquella dona perdés un afiliat, però hi havia d'haver compensació. Descamps creu que ha arribat la seva. I,

- Martina - diu -, jo em puc cuidar d'aquest home que dius, però tu has de disminuir el nombre de protegits.

- Veuràs, de quants?

- Jo et vull per mi sol o no hi ha tracte.

Normalment Martina se n'hagués rigut de la proposta de Descamps, però portava el disgust a dins per la mala passada que li feren amb el soldat Bonmatí, i decidida a que si no se'n va sortir ella no se'n sortia cap amb aquell soldat, va dir:

- Entesos. I quan acabais amb aquest soldat ja pots venir quan vulguis!

I succeïren coses. Descamps ja hi pensà en anar a fer una visita al pastor Moreu, però aquella bona disposició de la criada Martina el feu desconfiar ja que l'anomenada de la noia era molta. Si pogués fer empresonar Martina mentre s'ocupés de l'afer del soldat escapat

treballaria més tranquil...

I tal pensà tal feu. Digué al destacament del rodal que era possible que Martina tingués tractes amb un que havia estat presoner i que això podria portar algun conflicte. La denúncia sortí efectes. El destacament ja ho sabia que la noia repartia moxaines a tots costats, però com que no hi havia hagut denúncia s'abstenia d'intervenir. I s'empresonà Martina. La noia es pensà que l'empresonament era degut a un excés de feina. I no li serví de res dir:

- Ara ja he decidit no donar tantes hores!

- Hi ha denúncia, senyoreta. I quan hi ha denúncia.

Martina pensà d'on havia sortit aquella delació, i es jurà una nova venjança.

Descamps s'arriba a casa el pastor Moreu.

- Diu que teniu forasters?

- Qui us ho ha dit?

- Nosaltres ho sabem tot, pastor.

- Però algú us ho deu haver dit. Ací ja tenim uns vents diferents dels altres, però els vents no porten encàrregs.

- Qui m'ho ha dit ho sap segur. Ha vist com us l'emportàveu del mas on serveix la criada Martina.

- Ha estat ella?

- Sí.

- I us en fieu?

- De segons què, no.

- Que no ho sabeu que aquesta dona a tots els que li van al paller els diu que ells són els primers!

- A mi també m'ho ha dit, però ara és diferent. Com us ho diré, jo...

La criada Martina es veu que es vol revenjar d'aquest home que teniu perquè sembla que no li van deixar provar com ella volia. Això per un costat. Per l'altre, a mi em convé que la criada Martina només em faci compliments a mi. Em seguiu?

- Bé, què en voleu fer d'aquest home? Es que segons què em volgueu fer jo dic que no és a casa, que potser ja no hi és, i peti qui peti!

- No sé quina mania té la gent d'aquest país a deixar-se perjudicar pels altres! Jo, si aquest home no torna amb la criada Martina, que ella em va dir que hi volia tornar, ja ho tinc tot entès jo. El meu cas avui no és una qüestió bèl·lica. Tot simplement és una qüestió de faldilles, pastor. Deixeu-m'hi parlar i segur que ens entendrem.

- Es que aquest home és dels nostres, vull dir que no és dels vostres...

- Jo abans de ser dels que són també ho era dels vostres. Però vaig veure que els que no eren dels meus eren més i s'ho emportaven tot. I vaig pensar que fent-me d'ells estalviaria molts disgustos. Ja sé que hi ha molta gent que em té el dit a l'ull però el meu cas és un cas de supervivència. Jo sé que si hagués fet el tossut com molts ja no l'hauria pogut fer més. I ara sóc viu, pastor, menjo, dormo i si bé algú em mira malament n'hi ha que em miren bé, i encara que aquests siguin pocs, són els que manen, i és els que manen que t'han de mirar bé. I, si com diu algú, cosa que no crec, les coses d'ara canvien, doncs em faig de nou dels vostres i avall. Un s'ha de saber situar i, si convé, mudar de camisa. Hi haurà molta gent que ho farà això si hi hagués girada de truita. Les guerres no s'acaben de cop. Es veu a venir com acabaran. La d'ara ja ho deveu saber com acabarà, no? Si acaba com jo em penso, jo ja estic situat per sempre més. Fa mal fet la gent que treballa de sota mà. I encara jo més d'una vegada he fet els ulls grossos, altrament al rodal em quedaria sol...I aquest home, què pensa fer? Ara ja se sap que el teniu a casa vostra.

- Es un home ben particular. No l'heu pogut agafar mai. Ni quan s'hi feia amb escopetes ni, per ara, quan no s'hi fa.

- Mireu, jo mentre el pugui allunyar de la criada Martina, si ell s'hi avé, enlloc d'agafar-lo potser li dongui facilitats, ja veieu què us dic.

què us dic.

- Ho dieu de debó, o hi ha ensarronada?

- Us repeteixo que és una qüestió de faldilles. Si ell em promet no tornar a veure la criada Martina, jo el puc ajudar més del que us penseu. Fa?

- Espereu-vos - diu el pastor Moreu.

Descamps passa uns moments en solitari. Avesat a pensar malament, pensa que ara potser han fugit el pastor Moreu i el soldat que guardava. Ell no se'n fiava d'aquella gent. Per això feu empresonar la criada Martina, perquè no se'n fiava. Però aquella vegada Descamps pensà malament en va.

Quan el pastor Moreu arribà on tenia amagat el soldat Bonmatí, ja el trobà amb una cama a la finestra a punt de saltar. Li repetí la conversa tinguda amb Descamps.

- Aquest és un subjecte que s'ha passat i un dia o altre trobarà el seu Sant Martí, però va encegat per una dona, la criada del mas d'En Joan i això ens pot salvar a tots.

El soldat Bonmatí, després d'haver suportat uns moments el pes de la criada Martina, no tenia cap gana de tornar-lo a suportar. Després, hi havia Remei pel mig. Ell hi havia pensat moltes vegades amb Remei. Li sabia greu cada vegada que havia de fugir perquè s'allunyava de la dona, però d'altra part estava segur que ella faria tot allò que fos possible per tal de trobar-lo. I si Descamps estava tan obsessionat per la criada Martina com ell per Remei...I es deixà convèncer. I seguit del pastor Moreu es presentà a Descamps.

- Ja em pensava que havieu fugit tots dos! - digué aquest.

- Tus podeu ser dels altres, però em penso que sôu home de paraula.

- Si no hi hagués aquesta criada pel mig, no. Això us salva a tots.

El pastor ja et deu haver assabentat del tracte, no?

- Sí, sí.

- Tu, què feies abans de la guerra?

- Era faroler.

- A on?

- Al far de l'Illa.

- Jo, com que em vaig passar, tinc bo amb els que manen ara. Són els avantatges de les passades, que la gent no vol entendre. Faré destituir al faroler que hi pugui haver avui, i el far tornarà a ser teu.

- I per què et van treure del far?

- Me'l van fer apagar i un vaixell, suposat dels vostres, va enrocar en els esculls que el volten. Jo no el vaig encendre però vaig dir de la manera que es podia fer.

- Això, entre els nostres, serà una gran cosa a favor teu. Ja pots dir que tornaràs a regentar el far.

- Es que jo al far m'hi estava amb Remei, la meva dona.

- I ella encara hi és?

- No. Em deu estar cercant pertot arreu.

- Si l'han agafada la trobarem. Ara, si no l'han agafada...potser hi ha tornat al far si no t'ha trobat. Jo t'hi portaré al far, i ho sabrem, si hi és o no hi és.

La gent que es passa en temps de guerra té molt predicament dins el camp al qual es passa. Se la fa servir per tal de saber els punts que calcen els que no s'han passat, qui són els que poden fer enca-malletes i quins no en poden fer. També hi ha passats, també, els quals ho fan veure que es passen i desorienten l'enemic. Aquests, però, n'han de saber molt i han d'evitar qualsevol relliscada que potser fatal. No és bo tothom per fer veure que s'ha passat i no passar-se. En el cas de l'enamorat de la criada Martina, l'enemic pensava que si l'afecció a la quantitat de dona que era la criada venia compensada delatant amagatalls i activitats enemigues, se'l deixava fer. I fins s'estava d'acord a que es desfés d'alguns visitants de la criada Martina. Les decisions dels que porten els estats majors d'espionatge i contra-espionatge són de mal entendre pels que no són tècnics en tals decisions.

Hem de deixar per a més endavant veure com acabà la promesa de Descamps, i s'ha de tornar, per tal de lligar caps, a les activitats que per trobar el soldat Bonmatí portaven a cap la senyora Remei i l'oficial desertor del camp de concentració.

Després de recórrer una colla de masos amb resultats negatius malgrat els escorcolls a consciència que feu l'oficial Logi, especialista en fer-ne, arriabaren al mas de l'amic Joan. Aquest al veure aquell oficial encara vestit d'oficial, no va volguer coses i va dir:

-Mirin, aquest home que diuen es va presentar ací en calçotets, i vam tenir treballs ja que la criada Martina ens el va mig aixafar.

- La criada Martina?

- Sí, era la criada de casa. Una criada que passa de llarg del centenar de quilos. El va veure amb poca roba al paller, on la criada hi tenia la seva oficina pública, i si no arribem a intervenir...

- Però el soldat es va deixar aixafar? El va aixafar de debó?

- No. Hi vam ser a temps. Ara les coses s'han complicat. Per culpa d'aquest soldat a mi m'han agafat la criada Martina, la qual, deixant a part les seves anades i vingudes del paller em fa molta falta.

- Però al soldat també l'han agafat?

- No. Es a casa el pastor Moreu. O potser ja no hi és.

- I on és la casa d'aquest pastor?

- No tenen pèrdua. Agafin aquest camí. Veuen aquells canyons? Doncs hi ha un altre camí a la dreta. Aquest camí els portarà a casa el pastor Moreu.

Som a casa el pastor Moreu.

- Venim per un soldat que sabem guardeu a casa vostra.

El pastor veu que qui porta la veu cantant és un oficial enemic.

- Algú s'ha cagat a les calces...

- No temeu, pastor. Aquesta senyora és la muller d'aquest soldat. I jo encara que no ho sembli, em penso que ja sóc dels vostres.

- Veuran, si és així...Abans que vostès es va presentar un que sí sabem que no és dels nostres encara que no hi vagi vestit, i també

es va interessar per aquest soldat.

- I li va donar?

- Sí.

- Per què?

- Perquè va fer un tracte amb el soldat. Aquell element que va venir es veu que va boig per la criada Martina del mas d'En Joan i davant la promesa del soldat que no tornaria amb la criada, li va dir que l'ajudaria. Aquest element és un element del rodal que s'ha guanyat la confiança dels de vostès, o dels que vostè era abans perquè ara succeeixen unes coses que jo ja no sé quin ball ballo, xerrant on s'amagava la gent, on hi havien armes. Ací ja no hi ha ningú que, de grat, li digui "passi-ho bé". Però com que està de bones amb els que manen ara, el soldat se'l va creure.

- I sabeu on es pot trobar ara aquest soldat?

- Van marxar tots dos. L'element que els dic va preguntar al seu amci què feia abans de la guerra, i ell li va dir que era faroler. I em sebla que va parlar del far de l'Illa...Jo no m'hi fico amb els sistemes que tenen vostès, però segons on vagi vestit d'oficial en aquest país hi ha gent tossuda i per coses que sàpiga dirà que no sap res. A mi si vostè no m'hagués dit que aquesta senyora era la muller d'aquest soldat, qui sap quina història li hagués contat. I si ja, com diu, és dels nostres...Ací tenim privat escoltar ràdios, però jo en tinc una de petita amagada al femer que escoltar-la em costa pudir tot el dia, i va dient, fa algun dia, que s'acosta el dia de la girada de truita...

Ja hi havia pensat l'oficial Logi amb la qüestió vestit, però també pensà que vestit com anava d'oficial potser tindria informació que d'altra manera no tindria. Però ara, sabent on es podria trobar el marit de la senyora Remei i després de l'escoltada de ràdio del pastor Moreu, hi tornà a pensar, i hi pensà més perquè sabia que per no haver tornat al camp se'l cercaria pertot i més al saber que n'havia marxat acompanyat d'una senyora guapa i jove.

I encara hi pensà més quan la pròpia Remei li va dir:

- Logi, vestit així estàs en perill. Hem passat uns dies que no són dies. Transitant per camins amagats, dormint al ras, menjant de robar gallines, entrant i sortint de cases desconegudes... Vestit així estàs en perill. I ens queda encara molt camí a fer si volem arribar al far...

Surten de casa el pastor Moreu, i al primer passant que troben, l'oficial Logi, pistola en mà, l'obliga a canviar de vestit.

- Vestit així, tothom us farà barretades!

Però el passant, al qual ja de menut l'ensenyaren a mirar-se malament a n'aquella gent de tropa, així que Remi i Logi són fora, es treu el vestit i en fa una gran foguera. Al seu torn, fa donar la camisa al primer que troba, i les calces al segon. Diu que allò és cosa de la resistència. El de la camisa no va fer cap comentari, però el de les calces va dir:

- Jo també en sóc de la resistència, però un home sense calces sempre és mal vist per més de la resistència que sigui.

Se sap que aquell home també va demanar les calces al primer que trobà i aquest a un altre... Va durar uns dies que al rodal algú o altre era trobat sense calces. Allò escamà l'enemic el qual es pensà que es tractava de fer córrer un missatge secret. Un tècnic amb missatges secrets va dir que allò significava que s'anaven perdent posicions.

- Això s'ha d'aclarir! - digué l'enemic.

I començant pel darrer trobat sense calces i sota tota mena d'amenaces si no deia a qui les havia donades ell, s'arribà al primer donador el qual va dir que a n'ell les calces les hi havia demanades un oficial a punta de pistola, acompanyat d'una senyora molt guapa.

- Així no hi ha missatge a l'anar sense calces?

- Que jo sàpiga, no.

Es consulta a l'autoritat superior, i aquesta diu que efectivament es perden posicions i que les tretes de calces era un missatge se-

cret de la resistència malgrat que els resistents no ho haguéssin volgut dir. I ordenà eliminar resistents i trobar a tot cost l'oficial desertor que era el qui havia fet circular aquell missatge. La resistència comptà amb nous elements. Els que foren trobats reus d'anar sense calces als quals s'hi afegiren els que van pensar que un moment o altre ells també en podien anar sense.

En quan a l'oficial Logi i Remei, l'home en sabia un niu de coses d'espies i feia unes grans voltes per anar d'un lloc a l'altre. La persecució dels fugitius seguia, però els fugitius no es trobaven. Les poques cases a les quals la parella va acudir en dies de mal temps declaraven, quan hi arribaven les forces expedicionàries, que ells n'havien vista una de parella i que si era la que es cercava, se n'havia entornat pel mateix camí que havia vingut. A les altures allò no ho entenien.

- Però com voleu que aquest home fugi endarrera? Tots els que us han dit aquestes coses són de la resistència. Sempre us havem dit que n'hi ha massa de resistència! Ja sabeu què volem dir amb això. Davant algun cas de violència emprat pels perseguïdors, la resistència varià d'actitud. Digué, quan foren preguntats, al veure que dient la veritat rebia, que els de parella no n'havien vista mai cap. S'informà de nou a la superioritat i aquesta tornà a dir que la nova contesta era un truc dels resistents que allò que volien era fer-ne passar de noves a l'enemic.

Els encarregats de resoldre els problemes de la resistència no saben per on girar-se davant els comunicats que reben de la superioritat, i acaben dient a la resistència que resisteixi de la manera que vulgui. Sembla que aquesta decisió confirmà que es perdien posicions. Foren molts els dies que passaren Remei i Logi anant d'un costat a l'altre.

- Logi, la cosa es va acabant. Un dia o altre arribarem al far.

- A mi m'agradria que no s'acabés mai. Ara ja m'he acostumat a passar la vida amb tu al costat.

- Però...

- A mi m'han ensenyat tota la vida a creure els meus superiors, i els he cregut sempre. I ara he vist, si el pastor Moreu va escoltar la ràdio bé, que a nosaltres creure els nostres superiors ens ha estat fatal. I a mi la gent que em feia creure, i jo creia i prou, no em va parlar mai de dones i jo no me les mirava. Tu ets la primera que m'he mirat. Jo, abans de veure't a tu, pensava que la meva missió en aquest món era deixar-me ferir i quantes més vegades millor. I si primer vaig desertar del camp per tal de trobar aquell soldat que se m'havia escapat, ja fa dies que em vaig donant compte que en realitat vaig desertar per tu. I voldria que aquest far fos de tan mal trobar que no el trobéssim mai més i m'hagués de passar la vida al teu costat cercant-lo.

- Logi, tu ja saps que el faroler Climent és el meu home.

Les guerres, deixant a part que la seva existència provoca amb canonades i bombes, la rebaixa general de censos, ocasiona situacions noves desconegudes en temps de pau: Marits donats de baixa amb vidues que es tornen a casar i que resultava que aquelles baixes eren errades i els maldecaps eren per les ex-vidues, pels nous marits i pels marits de debó; festeigs trencats, embarassaments a desdir, passades de fronteres, indústries tancades, canvis d'ofici, profussió de fàbriques d'aparells ortopèdics, canvis de govern, de moneda, de boines...L'oficial Logi era home de guerra i estava avesat a no tenir dubtes amb armes a les mans. En canvi, no sabia com resoldre el cas Remei, aquella dona amb la qual feia dies i dies que anaven junts d'un lloc a l'altre, que junts passaven gana i que dormien a poca distància un de l'altra, distància que l'amic Logi feia temps que desitjava aminorar. Si Remei hagués estat una posició enemiga la qual s'hagués hagut d'agafar a l'ass-alt i amb perill d'haver-hi ferides, que en faria de temps que la posició hagués estat conquistada llevat que la posició s'hi hagués tornat i l'oficial Logi hagués rebut noves ferides. I l'home havia de fer camí amb Remei per tal de que, junts, li trobéssin el marit, aquell marit el qual un temps, s'havia batut contra les forces de l'oficial Logi!

D'altra part Remei, la qual havia passat un temps que quan veia homes plorava, situació que havia superat gràcies a la recepta de la metgessa Pineda, al trobar al soldat Bonmatí el qual de primer feia el desmenjat però que fou tot un altre a còpia d'embenar-lo i desemenar-lo una pila de vegades, ara es trobava, si bé enamoradíssima d'aquell soldat, amb un altre home que no la deixava ni de dies ni de nits i tot per culpa de la mania de no deixar-se agafar que tenia el soldat Bonmatí! Ella amb el soldat hi havia passat una gran temporada al far, i després de l'incident del vaixell embarrancat havia recorregut el país a la recerca de Climent, i ara en la seva vida hi havia un altre home el qual, després del què havia fet per ella, segur que esperava quelcom més que un "passi-ho bé" final. Ja era ben trist tot allò. Si ella fos com la criada Martina potser tot es podria solucionar, però Remei volia a tot voler al faroler Climent i, encara que d'una altra manera, volia a tot voler a l'home que ara tenia al costat. Com dimoni s'havia d'arreglar allò! I de més mal arreglar era ja que darrerament l'oficial Logi plantejava coses que no havia plantejat al principi de començar la recerca de l'escapat del camp de concentració.

- Remei...

- Sí, Logi.

- Encara estàs tant per Climent?

- Més, Logi.

- Així l'havem de seguir cercant?

- Sí...

- I si no el trobéssim aquest far?

- L'havem de trobar.

- I si Climent no hi fos?

- El seguirem cercant.

- Tots dos?

- Si tu ho vols, sí.

- Llavors si puc passar la vida amb tu, tan de bo no hi hagués far

i tan de bo no hi hagués faroler.

- Logi!

- Perdó, però ho tenia de dir.

- Bé, ja ho has dit.

- I si arribem a trobar el far i hi trobem el faroler...Es que jo em podré quedar amb tu i el teu home?

- Es la cosa que fa dies estic pensant.

- Si ha d'anar per mi, mentre pugui estar a la vora teva...

- Ai, Logi, ja en parlarem quan arribem al far!

I una hi volia arribar i l'altre no.

Descamps i el soldat Bonmatí han arribat vora el far. Descamps es dona a conèixer a la guarnició de la costa, diu els serveis que ha fet i demana la destitució del faroler actual pel que porta ell el qual va dir com s'encenia la llum un dia que li havien feta apagar, a la gent d'un vaixell dels seus que havia embarrancat. La guarnició demana antecedents de l'enamorat de la criada Martina, i la resposta és que són immillorables i que se li donguin facilitats.

Es fa el canvi de faroler, i Descamps, cofoi, s'acomiada de Climent desitjant-li bones actuacions.

Al tornar a la presó on tenia Martina guardada, ni els que la guarden ni Martina accedeixen a la petició de llibertat que fa Descamps.

- Aquesta dona ja està bé ací! - diuen els guardadors.

- Ai, Descamps, al pallar que hi vagi qui vulgui! - diu Martina -.

No hi ha res com tenir tractes amb la gent de tropa.

- Però...

- No hi ha Martina, senyor Descamps. La denúncia era que tenia tractes amb l'enemic, i ací la tenim segura. Només en té amb nosaltres. Descamps es dirigí a les altures i no se'n sortí.

- Fill, la denúncia és ben clara. I feta teva...

Descamps perdé prestigi al saber-se la cosa. I la gent del rodal

ja es veia en cor de dir-li qual el trobava pels volts de la presó on actuava la criada Martina,

- Senyor Descamps, si vol que la residència li doni un cop de mà... L'home seguia tan emmartinat com sempre, i per tal de que l'agafessin a la mateixa presó de la gran criada, investí, fora de sí, un escamot ocupador. Ja l'agafaren, però el portaren a la presó del districte. I es diu que quan les coses mudaren de color i manà la resistència, a Descamps se'l deixà a la mateixa presó en la qual fou trobat. Coses de guerra. N'han passades tantes...

Amb anades i vingudes, el tandem Remei-Logi arriben vora el poble on la noia passà per primera vegada camí del camp de concentració.

- Aquest rodal el conec Logi - diu Remei.-. Hi tinc amics. Em van ajudar a trobar el camp on ens vam conèixer.

- Però, jo...

- No temis. Es un poble especial aquest. Hi ha diversos partidaris però particularment tots són amics.

Van a l'església. Demanen per l'abat Cubelles.

- Es a l'hostal.

Som, de nou, a l'hostal. Remei veu reunits en una taula a l'abat amb els senyors Julià i Bernabé. S'hi presenta.

- Miri, estàvem fent un dinar de negoci - diu l'abat -. Veig que ja ha trobat el seu soldat, no?

-No, aquest és l'oficial que el guardava al camp de concentració.

- Carai!

- Senyor abat, que fa uns dies que no para de dir això! - diu el senyor Bernabé.

- Perdonin, però és que aquests dies en passa cada una que un no se'n pot estar.

Remei fa les presentacions.

- Aquest és el senyor Julià, que és o era del seus però així i tot va ser dels que em va ajudar.

- Es que jo ja no sé de quins sóc ara - diu Logi.
- Ja no ho sabem cap de quins som...- diu Bernabé.
- Ja ho pot ben bé dir! - va a càrrec del senyor Julià.
- Però vostè, senyor abata...
- Jo només sé qui sóc a l'església. Quan en sóc fora tampoc ho sé. La gent escolta ràdios que no pot escoltar, i tant podem ser dels uns com dels altres. Oficialment, sap, perquè prescindint que les coses de la ràdio tots sabem de qui som nosaltres. I malgrat que ens vegi junts no som tots dels mateixos... Així no l'ha trobat el seu soldat, i ara fa companyia amb aquest senyor. Això en aquest país, sense que hi hagués guerra ja estava una mica de moda. Em penso que ara i després de la guerra, si s'acaba, es portarà molt aquesta moda.
- No és la mena de companyia que es pensa, senyor abat - diu Remei - Aquest senyor s'ha compromès a acompanyar-me fins que trobem el meu home i les nostres relacions són purament relacions neutrals.
- Si vostè ho diu...I ja saben on trobar-lo el seu marit?
- Si no ens han enredat, sí.
- I Remei contà el resultat de la visita a casa el pastor Moreu.
- El far de l'Illa, el far de l'Illa...
- Si encara hi som a temps, jo...- diu el senyor Julià.
- I si ja han vingut els altres, el que hi seré a temps seré jo - diu el senyor Bernabé.
- I a vora el far hi ha l'abadia dels Angels. Una vegada més, senyora ens té a tots tres a la seva disposició.
- Si la truita es tomba com diu la gent d'ací, jo potser ja no seré desertor.
- Vostè en va deixar de ser quan es va decidir a trobar el marit d'aquesta senyora. Ara ja és dels nostres.
- Si però segons com vagin les coses. Jo no m'ho acabo de creure que es pugui perdre...
- Doncs segons com vagin les coses, si encara no van bé, hi ha l'abadia dels Angels.

- Em proposa entrar a l'abadia?

- Una temporada no li f-arà cap mal vestir-se d'abat. Jo ho vaig provar pensant que era cosa de pocs dies i ja fa quaranta anys que porto aquests hàbits...

Es veu que el pastor Moreu ja l'havia escoltada bé aquella ràdio i que ja feia dies que l'escoltava. Primer, el que manava a crits al veure que a Europa ja no hi havia gairebé ningú que no corris alçant els braços, va envestir l'hivern rus sense pensar que a Rússia els hiverns no solen ser com en latres llocs, després, el país de quartos que s'esperava es fiqués a la guerra, s'hi ficà perquè sense saber què feien uns que encara hi eren amics, bombardejaren una base com si fossin enemics. I ja el país de quartos en joc, es desembarcà al Nord d'Àfrica, a Itàlia, i es posà peu al continent malgrat que molta gent se'n feia creus.

I els acompanyants de Remei es posen en camí en direcció al far de l'Illa. El senyor Julià, a mida que s'anaven anunciant desembarcs, diu:

- Jo potser que em retiri, senyors.

- En cap manera, senyor Julià - que li diu l'abat -. Si vostè quan era dels altres va col.laborar, també ho ha de fer ara. Després, ens havem de guardar un roc a la faixa per si les ràdios exageren.

- Com vulgui, senyor abat, com vulgui. Jo ni abans ni ara he deixat de creure l'església.

Sí, el soldat Bonmatí era al far. El senyor Bernabé intervingué i va intervenir bé, per tal que no hi hagués canvi de faroler, donant compte a les noves autoritats, les quals tornaven a ser les velles, del comportament del soldat a la guerra, que l'enemic no l'havia pogut agafar mai, de les escapades dels camps de concentració...

Fins aquí tot marxava, però quan l'ex-oficial Logi va ser testimoni de la fenomenal abraçada que la seva estimada Remei va fer al seu marit, va sofrir una de les més grans ferides que portava al damunt.

En aquell precís moment la ràdio del far confirmava que l'exèrcit aliat havia desembarcat al continent. Allò l'acabà de ferir. I demanà per a retirar-se acompanyant a l'abat i als dos amics-enemics. Remei no ho volgué de cap manera. Va dir que una companyonia com la seva, de mesos, no es podia pas trencar dient "Bona tarda".

- Logi, t'exigeixo que passis uns dies al far.

L'abat ho trobà molt bé i insistí perquè l'ex-oficial no contradís Remei.

La noia presentà Logi a Climent i li contà tots els epissodis i treballs passats junts cercant-lo a ell.

- A mi ja m'ha semblat que el coneixia a n'aquest senyor, però al veure't a tu ja no he tingut temps de mirar-me ningú més. Es clar que el coneixia. Es l'oficial del camp de concentració.

- Era, senyor, l'oficial del camp de concentració. Si no hagués estat aquesta meva afecció a l'esport, qui sap com n'hagués sortit d'aquell camp...Ara, pel fet d'haver-lo cercat en companyia de la seva dona i haver-lo trobat, ja em dono per satisfet.

Remei segueix presentant personatges a Climent.

- L'abat Cubelles, el senyor Bernabé i el senyor Julià. Sense ells no hagués arribat al camp, no hagués trobat l'oficial Logi i potser no t'hagués trobat a tu.

- Senyors, ja que la meva dona vol que es quedi el senyor Logi, perquè no es queden tots?

- Nosaltres tenim feina al poble - diu l'abat -, i em penso que haurem de tenir moltes reunions a l'hostal segons com vagin les coses. Ara, el senyor Logi crec que s'ha de quedar. Si de cop se li fa deixar la companyia d'aquesta dona després de tant temps de veure-la cada dia, en podria quedar molt afectat...I en nom de gent diversa us desitjo als tres tota mena de ventures.

El remei, pel pobre Logi, fou pitjor que la malaltia. La darrera ferida que li obrí la contemplació de l'abraç del retorn, seria de mal

tancar. Haver viscut epissodis de tota mena amb aquella dona durant setmanes i setmanes, és clar que amb el fre que representava fer aquests epissodis cercant el marit d'aquella dona, pensar-se, il.lús, algun cop, que aquella dona es podia considerar seva i veure que era d'un altre, i sentir tot el dia que Remei, entre moxaines sens fi, repetia a Climent:

- Encara no m'ho sé acabar que ens hàgim trobat!

i, per si tot això no fos prou, aquell desembarc! Logi, ja ho sabem, era un desertor. Primer sortí del camp de concentració amb la intenció de tornar-hi amb l'escapat Bonmatí, però al fer la recerca de l'escapat amb Remei, desertà de debó per la dona. Malgrat tot, portava a dins el rau-rau de molts anys de sentir a dir, a crits, que el seu era el millor país del món i que aquella guerra que ell havia començat tan carregat de ferides, portaria una pau de mil anys. Es clar, quelcom havia fallat: o l'element dels crits, o la gent creient-se'l. Tot plegat doncs anava minant al pobre Logi a ulls vistos.

Sí, quan a la nit la ràdio del far emetia ballables i el far feia ball, Remei, recordant-se de la presència de Logi ja li feia ballar algun ball, però no feia altra cosa que empitjorar l'estat d'ànim de l'home. Quan anava pel món amb Remei no l'havia poguda abraçar mai, i ara ho havia de fer amb música i en presència del marit. Si ell l'hagués poguda tenir unes setmanes endarrera com la tenia ara, no l'hagués desabraçada mai més!. Ara...ara tenia una mena de por de fer-li mal, i pensant amb Climent l'abraçava tan poc com podia per tal de no ficar-se en terrenys del tot dominats, ho veia prou clar, pel marit de la balladora.

I l'amic Logi passava hores i hores pensant una cosa darrera l'altra: "Per què, el soldat Climent no es podia haver errat de far?" "Per què no s'hi havien errat l'abat Cubelles i els seus dos amics?" "Si la recerca hagués durat més i Climent no s'hagués trobat, s'hauria repensat la bella Remei?" Aquella estada al far no la podria

aguantar, ho veia. Passar dies, per pocs que fossin, havent de ser testimoni de tota mena d'abraçades a totes hores ja que la parella Remei-Climent era parella d'abraçar-se sovint, era un veritable Calvari pel pobre Logi. Sí, Remei quan el veia desganat li preguntava per què no menjava, i alguna nit li feia ballar algun ball, però Logi pensava dir a qualsevol moment: "Amics, fins aquí hem arribat!". Però, no obstant, retrassava el moment de dir-ho, no s'hi veia en cor de deixar el far. Allà veia Remei cada dia...I desitjava a tot desitjar trobar solució al seu gran dilema de marxar o restar, que s'esdevingués quelcom que li tornés la pau d'esperit perduda d'ençà que Remei havia entrat en la seva vida. Donem per descomptat que els pensaments que feia l'amic Logi no passaven de moure's del reducte cranial de l'home, i que no és cosa provada que un que pensi com s'ha de fer per conviure amb una dona que és d'un altre sense passar de la ratlla, obligui a que segons a on es prenguin determinades decisions. Hi pot haver algú que cregui amb la influència a distància de determinats pensaments, i algú que no estigui per romanços. No ens hi fiquem ja que és pura democràcia, però en el cas de l'ex-oficial Logi, els primers s'emportaren un èxit. Als quatre dies que l'amic Logi pensava solucions i perdía gana i pes, dalt del vaixell que suministrava el far hi arribà un petit escamot de tropa.

- Senyors, la guerra encara dura - digué un engalonat -. Els altres són tossuts i no se'n volen anar així com així, i tenim ordres de fer un va-i-tot. S'ha de mobilitzar tothom.

Remei empal·lideix tota "Ara em deixaran sense cap!", pensa.

L'engalonat es dirigeix a Climent al veure'l més jove.

- El faroler, qui és?

- Jo!

- Ja sabem les circumstàncies de la teva tornada al far, però la teva feina ara és en un altre lloc. De faroler se n'hi pot posar un altre. A veure, vostè, i ara no es tracta de si té o no edat mili-

tar, ara hi havem d'anar tots.

Logi veu arribat el moment que esperava. Es desfà la camisa i mostra a l'engalonat part de la seva inigualable col·lecció de ferides.

- Carai! - diu l'engalonat -. I s'heu vist?

- Ja ho veieu...

- No hi ha conflicte. Aquest home, ferit així, poca cosa podria fer. Que es quedi de faroler. L'altre ens l'emportem.

- Vesten tranquil, amic. Te la guardaré fins que tornis - diu Logi a Climent.

Acabava de guanyar, la per a ell, més gran victòria de la seva vida: tenir Remei a la vora, dia i nit, dins el reduït espai d'un far.

Climent marxà de mala gana, però tenia la promesa de Logi de guardar-li la dona fins que tornés. L'amic Logi havia de sofrir encara una nova ferida amb l'abraç de l'acomiadament al pensar que aquelles abraçades podien haver estat per a ell, però ara tindria Remei cada dia al seu costat...

Durant la campanya anterior el soldat Climent batallà reculant, ara ho feia avançant. I així com en l'altra campanya s'ho havia de passar tot sol i no podia passar de pensar amb Remei, ara mantenía correspondència amb el far i quan rebia carta, ultra la gran quantitat de moxaines escrites que li enviava la dona, no hi mancaven unes ratlles de Logi recordant-li la promesa que li feu al marxar.

Logi, ja ho sabem, portava un amor imparable a Remei, però ara tenia una qüestió d'honor pel mig. Ell havia de tornar Remei a Climent, i l'home desitjava que algú ataqués el far per tal de fer una defensa de Remei a pit descobert deixant-se ferir una vegada més, si és que li cabia una nova ferida, per tal de cumplir la promesa feta a Climent. A la guerra, ho sabia prou bé Logi, les baixes són a milers, i no és que desitjés la baixa de Climent havent-li fet la promesa de tornar-li la dona, però tot són coses que poden ser. S'hi resistia l'home a pensar amb la possibilitat d'aque-

lla baixa, però a la cosa que no es resistia era a pensar que el marit de Remei trigués a tornar, i quant més trigués millor.

Per mor de com anava la segona part de la guerra i no tenir disgustos, Logi no escoltava les notícies de la ràdio del far, però a cada carta que Remei rebia de Climent i que la dona llegia sempre en veu alta, els disgustos els passava igualment. Les cartes de Climent que arribaren al far foren onze. Amb onze cartes l'home contà onze mesos d'activitat bèl·lica que altres encara no han acabat de contar. En síntesi les onze cartes deien:

Primera.— Es va treient l'enemic del país. Els de dalt de l'enemic consideren que no es fa prou bé, i destitueixen generals a desdir. Logi diu a Remei que ja pot contestar a Climent que ell aquelles destitucions les troba molt ben destituïdes.

Segona.— Climent diu que les coses van bé per a ells i malament pels altres. I informa al far que s'ha intentat eliminar l'home més cridaner d'Europa. I com que l'eliminació fallà se'n feren la pell una colla de generals d'anomenada.

Logi va dir a Remei perquè ho escrivís al seu home, que allò s'havia d'haver fet, però de debó, quan aquell home decidí anar a envestir russos a Rússia mateix.

Tercera.— Jo mai em pensava que els quartos poguéssin fer tantes coses. Els japonesos van fer números malament, i ara tenim la gent de quartos per aliada. S'han fet, d'ençà que comptem amb aquests aliats desembarcs a l'Àfrica, a Itàlia i al sud del país. Amb aquest darrer s'ha produït l'alçament general de la resistència. No sé si el senyor Julià serà present a les novenes que ja deu estar celebrant l'abat Cumelles.

Remei pregunta a Logi què vol que digui a Climent. L'home, que sembla que va envellint a passes comptades, diu:

— Digues-li només que segueixo aguantant la promesa que li vaig fer.

Quarta.— El general condemnat per Vichy, ha entrat a la capital. Els amics del batalló que en són, diuen que ara només s'hi parlarà

amb la llengua que s'hi parlava abans de la guerra, i que la gent només alçarça els braços quan en tingui ganes.

- Què li dic a Climent, Logi?

- Repeteix-li la promesa.

Cinquena.-Aquesta carta era breu: L'enemic s'hi torna!

Logi pensa que potser encara no és tot perdut, i es refà una mica.

- I ara que diem, Logi?

- Sobretot que, si pot, no vagi massa endavant. I que pensi molt amb tu. A vegades això encomana prudència.

Sisena.- L'enemic s'hi torna, però fuig. Vaig veient que tenir gent de quartos aliada és una gran cosa. Mai s'acaben ni canons ni bales. Els avions estan hores i hores passant, de dies i de nits, deixant anar totes les bombes que us pogueu pensar damunt territori enemic.

Logi, de nou envellit, fa dir a Remei que Climent no se'n fí de les fugides de l'enemic, que a vegades ho fa veure i té cops amagats.

Setena.-A partir d'aquesta carta comencen les autèntiques punyalades al ja prou ferit cos de l'amic Logi.

Ja s'actua en terreny enemic. La gent de quartos es diu que també ha donat un cop de mà als russos i al principal país enemic s'hi plou de tots costats.

- Ho sento, Logi, però et trobes en estat de dir quelcom a Climent?

- Remei, digues-li, aquesta vegada que he sortit a pescar...

Vuitena.- Sembla estrany que aquesta gent, amb la quantitat de morts, ferits i pràsoners que se'ls ha fet, no plegui. Es pot creure fins a cert punt, però creure de la manera que creuen ells és un disbarat!

- Remei, digues-li que té tota la raó.

Novena.- Es té la capital d'ells voltada. No se'n poden sortir, però ells segueixen disparant. No sé ni com tenen bales.

- Val més que no diguem res, Remei. Sí, torna a dir allò de la promesa.

Desena.- La ràdio d'ells ha emès la mort del que té la culpa de tot. Es diu que abans de matar-se es va casar, i que va ordenar que tothom es matés com ell per tal de no caure presoner. I la cosa extraordinària és que algú se'l va creure. Fins per matar-se.

Logi diu a Remei:

- Em penso que ancara aguantaré per a poder complir la promesa feta a Climent. I ja li pots dir que aquest home se n'ha recordat massa tard de matar-se.

Onzena.- A la capital d'ells han plegat. Encara hi ha algú, mal que sigui enemic, que té seny. A la capital d'ells ens hi havem trobat tots. Els que baixaven de Rússia i els dels altres llocs. Es diu que nosaltres havem guanyat. M'he sortit de dues campanyes i ara torno. La gent de quartos, diuen ací, que va a actuar en altres fronts...

La tornada de Climent, al cap d'onze mesos, acabà amb la resistència de l'amic Logi el qual també els havia resistit. Més d'una vegada estigué a punt d'acabar la resistència, però hi havia una promesa pel mig i l'havia de complir. I la complí: Després de la darrera ferida soferta al veure l'abraçada del segon retorn de Climent, acabà definitivament el gas i va dir:

- He complert la cosa promesa. Te la torno tal com me la vas deixar. I sortí del far sense tornar en cap endarrera.

El far no en sabé mai més res de Logi. Es va dir, hi ha gent que ho sap tot, que un anomenat Logi regentava un establiment, terra endins, de cames artificials. Per si s'hi volgués trobar alguna coincidència, ^{en el} ~~en el~~ rètol de l'establiment s'hi llegia "REMEI".

Amb la història de Remei-Climent s'ha intentat demostrar un cas d'etavisme. Els que hi creuen estaran satisfets de veure que un temps la parella anà pel món influenciada, malgrat ells, per uns passats avall segles i segles enllà: Gladiola i el vice-rei Maura. Quelcom ha de portar vísceres endins un home que les dones l'espantaven i

que per una dona feu dues campanyes bèl·liques durant la guerra que ha fet més baixes d'ençà que se'n fan, i que no el toquéssin. I també alguna sacsejada sofriren les vísceres d'una dona que quan veia homes plorava, i que quan trobà el seu d'home li aguantà l'amor que li portava malgrat una guerra, malgrat cercar-lo amb un home al costat i malgrat esperar-lo onze mesos amb aquell home al costat que no era el seu.

Sí, tenim el cas de l'amic Logi. La qüestió ferides, hi ha molta gent segons es pot veure en les històries que s'ha deixat ferir i n'ha estat molt contenta. En quant a l'amor impossible de l'home, quants no se'n saben d'amors impossibles! I de gent que ha fet coses per aquesta mena d'amors. L'amic Logi desertà. Que també se saben casos d'elements que sense tenir tant temps al costat la dona d'altri com la hi tingué Logi, han tirat al dret? D'acord. Es tracta d'elements que ja ho feren anys enllà i ho encomanaren a algú que no tingué altre remi que creures la veu de la sang. Això no desvirtua en res el cas de l'amic Logi del qual es veu que un passat mil·lenari actuà de la mateixa manera que actuà ell quan tenia Remei al costat. Algú, anant endarrera a partir de Logi encara que aquest no en sabés res, ja la degué fer la promesa de guardar la dona d'un amic fins que l'amic tornés. Per tant...

Van succeir coses tan grosses després d'aquella rendició incondicional anunciada per Climent, que potser no té cap importància saber quelcom més de la parella Remei-Climent. Però per si algú fent el sord a milions de baixes, al repartiment de països, a la desmitificació d'un emperador que venia del sol, al sonat judici dels que van perdre, al nombre de parats que portà, de moment, el deixar de fer bombes i canons, i a la desavinença dels que van guanyar, ho vol saber, no costa gens dir-ho.

Amb les coses de la guerra *la* nostra estimada parella no sortí als diaris que només van parlar un temps de canonades, batalles i generals, però hi van sortir per coses de la pau. La senyora Remei, amb

la col.laboració, naturalment, del soldat Climent, fou l'autora d'un part sèptuple. De sis, encara n'havien portat algun els diaris, però de set, almenys llavors, no. La notícia fou una gran notícia. Algú de les altures va dir:

- Si tothom ho fes així en poc temps es nivellarien les baixes que feu la guerra.

Se l'agafà pel mot i s'exposà el cas davant el govern. El govern, malgrat que estés endeutat fins a dalt de tot per la guerra que havia passat, decidí concedir una bona pensió als sets nadons, que precisament eren nadones, si visquéssin.

I les set visqueren, i les set eren bellíssimes, i les set eren idèntiques, i les set cobraren la pensió oferta pel govern.

Al far, amb les set noies, ja no s'hi cabia, però un matrimoni el qual té set noies de cop és molt escoltat, i quan Climent feu una instància demanant el trasllat a la costa i que el far es pogués encendre de terra estant, li fou concedit immediatament. Adhuc en la concessió del trasllat hi havia una nota de qui el concedí dient que ara que hi era podia haver demanat quelcom més ja que un matrimoni de part sèptuple ho podia demanar tot.

Remei per tal que la gent contemplés l'autenticitat de les septuplisses, les vestia a totes igual, i mai ningú no sabia quina era una i quina era l'altra. Això també tenia lloc al domicili del prolífic matrimoni i Climent, perquè no s'errés de nom, quan tenia les set noies a casa les feia numerar. Sorgiren problemes. Es clar que no eren problemes com els de la guerra passada, però eren problemes. Quan les set noies anaren a estudi, el senyor mestre, que segons ell ja tenia prou maldecaps perquè no cobrava amb la puntualitat que la seva dona volia, quan es tractava de fer actuar alguna de les set germanes, deia:

- I això que ho contesti alguna de les noies del senyor Bonmatí. I a vegades el senyor mestre es trobà que contestaven les set a cop. El mestre, però, mentre contestessin bé, s'estalviava de fer contes-

tar a cadascuna per separat.

Però els problemes escolars eren uns petits problemes. Els de més consideració es presentaren quan les noies arribaren a l'edat del festeig. Si haguéssin festejat totes a cop, els problemes podien haver estat menys, però no fou així. En començares a festejar dues o tres, i els festejadors no sabien mai a quina festejaven.

- No, jo no sóc Matilde. Matilde és la meva germana.

- No, jo no sóc Estrella. Estrella és l'altra meva germana.

- No, jo no sóc Laura. Laura és una altra.

Això els festejadors ho haguéren de sentir manta vegada.

Algun va arribar a dir:

- Mira, com que totes sou iguals tant me fa una com l'altra.

Però les tres noies que volien festejar no van estar d'acord amb tal declaració. Hi va haver reunió a la casa de Remei.

- I jo quina culpa hi tinc que vosaltres sigueu iguals que jo! - es queixava una de les festejadores, Matilde.

- La mateixa cosa haig de dir jo! - rondinava Estrella.

- Filla, posa per dues! - deia Laura.

Les altres quatre, Paula, Beatriu, Suzanne i Marcela, diuen que un dels aventatges de ser totes iguals és que elles es poden fer passar per les altres germanes i festejar com les altres. Hi ha dos bàndols, com hi solen haver sempre.

- Com ho saben els vostres festejadors que tres de nosaltres no som Matilde, Estrella i Laura?

- Així tant se val no festejar si a nosaltres ens confonen amb vosaltres!

- Es que vosaltres podeu festejar i nosaltres no?

- Festegeu amb altres i no amb els nostres xicots!

- I quina culpa hi tenim nosaltres que els vostres xicots s'errin? La senyora Remei intenta una solució.

- El vostre pare quan sou a casa us numera per tal de saber cadascuna qui és. Fins ara a mi em feia gràcia que totes anéssiu vestides

vestides igual, però ara ha sortit la cosa del festejar. Us farem un vestit diferent a totes i tot arreglat.

I les set noies surten al carrer amb set vestits distints. La intenció de Remei ja era bona, però les set surten al carrer al mateix temps i els festejadors es tornen a errar. I és que aquelles set noies eren calcades l'una de l'altra. Tenien la mateixa planta, la mateixa veu, el mateix cabell, els mateixos ulls, la mateixa alçada, el mateix caminar i les mateixes cames.

Nou conflicte a casa.

- Mare, ens han tornat a confondre i han festejat les que no havien de festejar!

Es prova que només surtin les tres que festegen. Per les tres semblava una bona solució, però aquells festejadors semblava que ho fessin expressament de confondre les noies, i les tres tampoc se'n sortiren. Sí, ja va dir alguna cosa l'amic Climent,

- Mira, si només es confonen en tres, ens estalviem que es confonguin amb set!

Ja era una solució aminorar les confusions dels festejadors, però no era la solució idònea. A més a més les quatre noies que s'havien de quedar a casa passaven el dia protestant. I es provà una altra cosa. Es decidí que cada noia portés el nom en un medalló i així els xicots sabrien quina era la seva. Però aquells xicots no estaven mai contents es veu perquè tots preguntaren a les tres que festejaven:

- Vols dir que ets la mateixa de la setmana passada?

I la solució no es veia.

Les guerres porten, tothom ho sap, coses dolentes, moltes, i alguna cosa bona, poques. I entre aquestes poques coses bones es descobrí que hi havia el matrimoni Quatre quin marit, per mor de la guerra, havia passat molt temps fora de la muller, i la senyora cigonya es cuidà de portar set paquets a casa el matrimoni Quatre, i tots set eren xicotots i tenien, quan es feu el descobriment, si fa no fa

la mateixa edat de les noies Bonmatí. Podia ser la solució. I es provà. El soldat Climent suggerí posar-se en contacte amb el matrimoni Quatre, i, una vegada plantejat l'afer, i havent-hi unanimitat de parers entre els dos matrimonis i la totalitat dels catorze fills d'ambdós, hi hagué casori general.

S'acabaren els problemes?

La gent, que sempre diu coses, i moltes vegades les que no ha de dir, deia que més d'un cop havia sentit que algun d'aquells set matrimonis deia anant pel carrer:

- Vols dir que ets la meva dona de debó?

- Ai, no ho sé...I tu vols dir que ets el meu home?

I també deia la gent que se sabia que alguna noia s'havia queixat del possible canvi amb la senyora Remei, i que aquesta no podia haver fet altra cosa que contestar:

- Mira, filla meva, si tots us assembleu tant...Després, aquests matrimonis foren bastits pel vostre pare el qual en altres coses les havia endevinades totes...

I, amb problemes autèntics o suposats, d'aquells set matrimonis i d'altres, el món va fent com si res. Es fan noves bombes malgrat que els que les fan diguin que són les bombes de la pau, els còmics es queixen de la poca gent que va als teatres, es lloga un futbolista de pes reduït que ve a gairebé vint milions els quilo, unes dones surten amb pancartes a favor de l'avortament, les gambes es posen a preu de platí, els socialistes guanyen unes eleccions, s'obren caixes fortes que no es podien obrir, la gent diu que es treballa massa, un rei, esquiant, s'esqueu a un os per culpa del mal estat de la neu...Però per problemes que tingui la gent el món segueix voltant pels espais com fa milions d'anys, fins que vingui un moment que ho deixi de fer i llavors, llavors sí que serà un món sense problemes. També pot passar que el món, al veure els problemes que li plantegen homes i dones se'n cansi, rodi al revés, i

els resolgui pel seu compte. Les giravoltes que pot fer el món anys a venir encara hi ha poca gent que sàpiga si girarà a la dreta o si girarà a l'esquerra. Veuran, un món en el qual ja s'a-
fegeixen cames i braços, que fa cors de plàstic, que hi ha jueus que no afluixen, russos que ofereixen paus, nordamericans que no les volen, que hi ha tanta gent que es queixa, i que de tant en tant avisa fent terratrèmols i aiguats, pot donar moltes sorpreses.

6 de gener de 1983

